

Таблиця 3.6. Значення статусу користувача в мережі

Значок	Значення статусу	Пояснення
	У мережі	Користувач у мережі може приймати повідомлення від абонентів Skype і відповідати на них. Встановлюється автоматично під час входу в мережу Skype.
	Немає на місці	Комп'ютер підключений до мережі, програма Skype запущена, але користувач не використовує комп'ютер у даний час.
	Не турбувати	Користувач зайнятий і не хоче, щоб до нього зверталися в даний момент. За такого значення статусу користувачу не надходять сповіщення про нові повідомлення.
	Невидимий	Користувач не хоче, щоб було відомо про його присутність у мережі Skype. При цьому користувач може надсилати та отримувати повідомлення.
	Не в мережі	Користувач не в мережі Skype, не може надсилати й отримувати повідомлення.
	Працює переадресація дзвінків	Користувач не в мережі Skype, усі вхідні дзвінки будуть переадресовані на телефон.

Якщо на вкладці **Контакти** вибрати ім'я контакту, то в **Області повідомлень** відобразяться дані про цього користувача та історія обміну повідомленнями з ним (рис. 3.32).

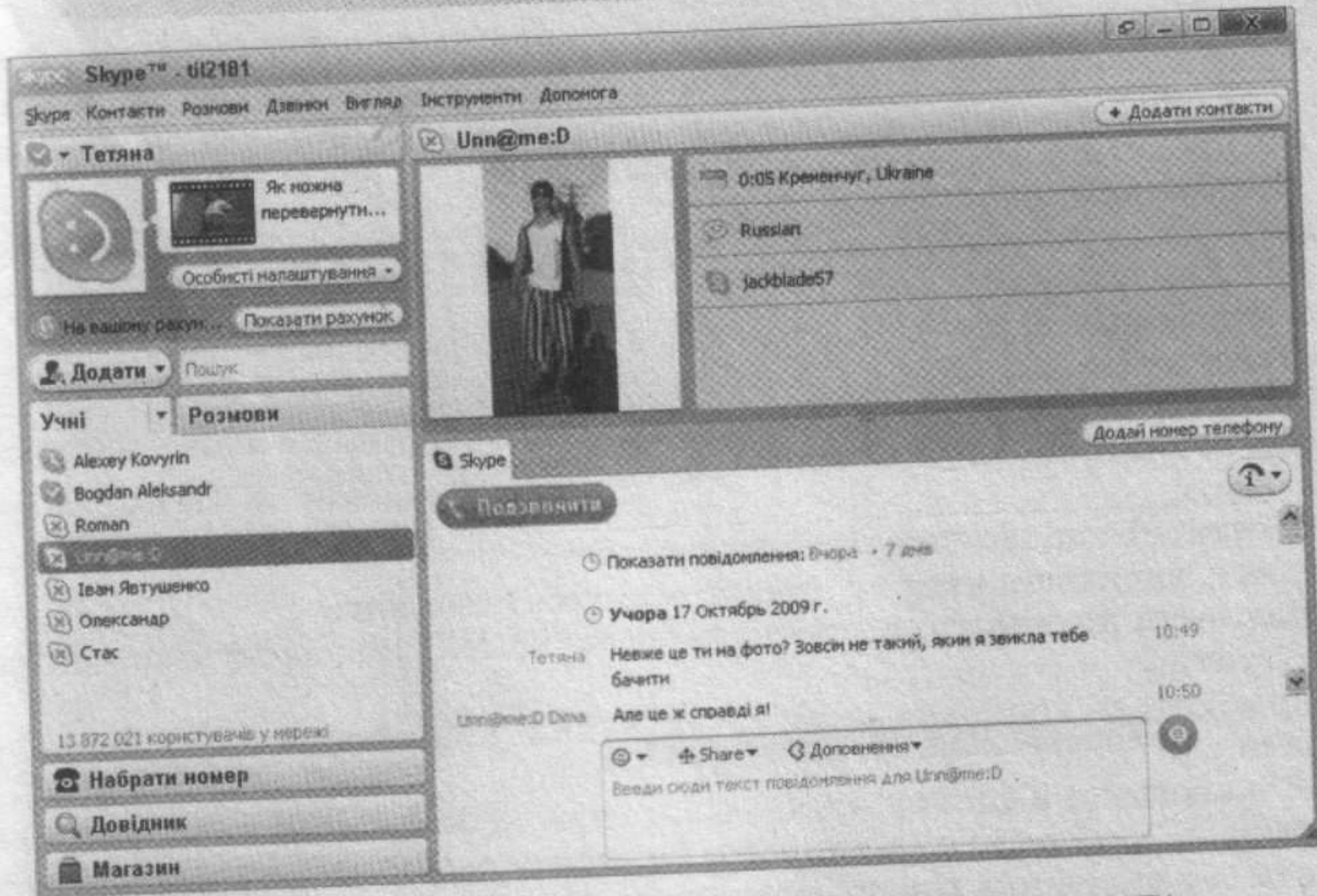
За вибору вкладки **Розмови** в лівій частині вікна відобразиться хронологія всіх сеансів обміну повідомленнями, здійснених користувачем, а в **Області повідомлень** – історія вибраного сеансу обміну повідомленнями.

Кнопка **Набрати номер** **Набрати номер** використовується для переходу в режим здійснення платних телефонних дзвінків на мобільні та стаціонарні телефони та надсилання SMS.

Вибравши кнопку **Довідник** **Довідник**, можна знайти дані про окремих осіб, підприємства, організації тощо, які зареєстровані в базі даних мережі Skype.

За вибору кнопки **Магазин** **Магазин** користувачу пропонується внести кошти на власний рахунок у службі Skype для користування платними послугами та здійснити покупки через Інтернет на веб-сайті <http://shop.skype.com>.

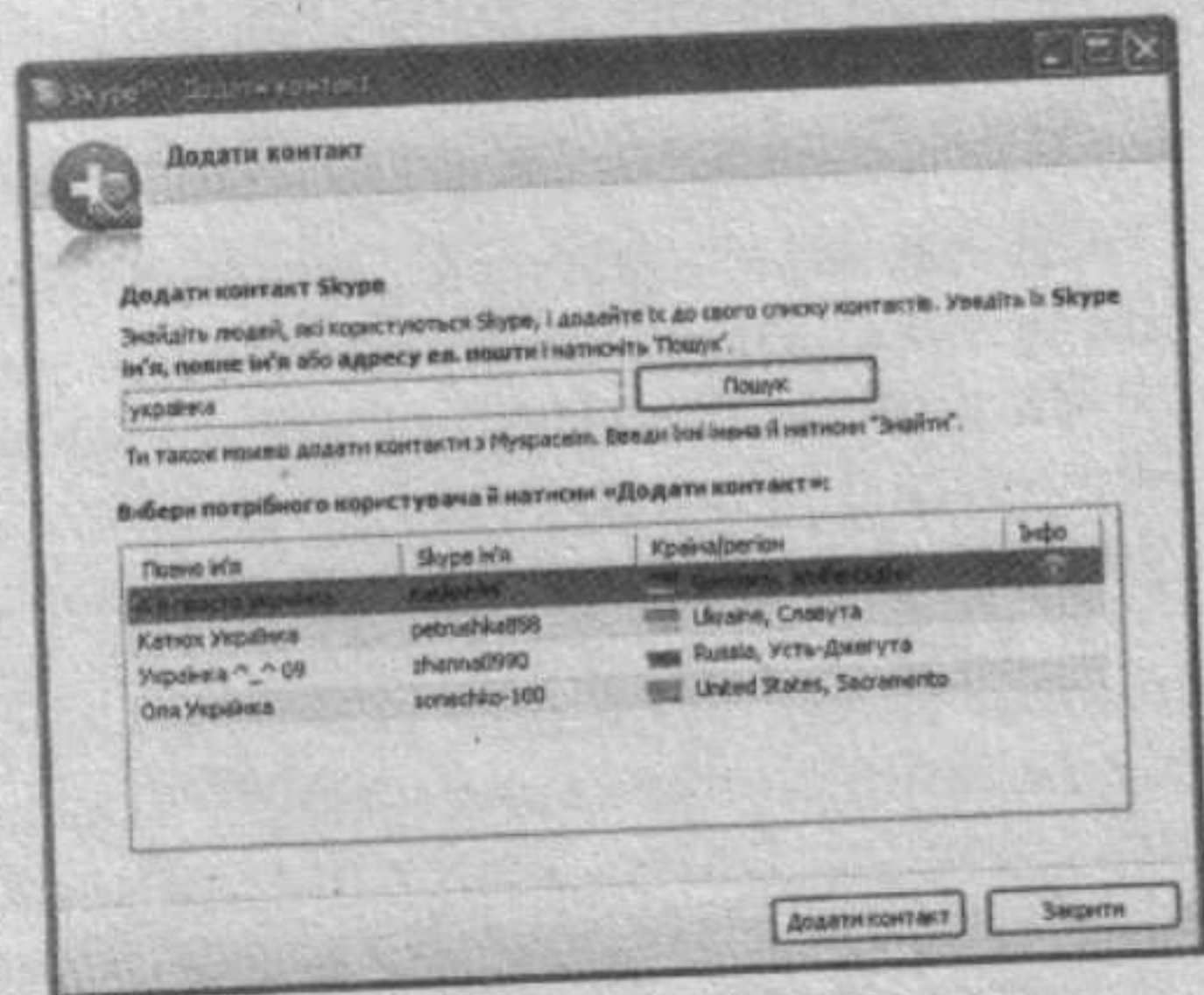
Для завершення сеансу зв'язку користувачу потрібно виконати **Skype ⇒ Вихід**. При цьому сама програма не буде закрита, а відкриється вікно привітання Skype. Далі можна розпочати новий сеанс роботи в Skype або вийти з програми, вибравши команду **Вихід** у контекстному меню значка програми в **Області сповіщень**.

Рис. 3.32. Вигляд вікна програми **Skype** за вибору контакту

Створення та редагування списку контактів

Під час першого запуску програми в списку контактів міститься єдиний запис **Echo / Sound Test Service** (англ. *echo* – відлуння, повернення сигналу, *sound test service* – служба звукового тесту), який використовується для діагностування звукових пристроїв комп'ютера.

Для додавання нових записів до списку контактів потрібно знайти абонента за його **Skype іменем**, повним іменем або адресою електронної пошти в базі даних служби **Skype**. Відкрити вікно додавання нового запису (рис. 3.33) можна, виконавши **Контакти** ⇒ **Новий контакт** або вибравши в списку кнопки **Додати** команду **Новий абонент**. Пошук розпочинається після введення імені або його частини в поле пошуку та вибору кнопки **Пошук**.

Рис. 3.33. Вікно **Додати контакт**

У ході пошуку про кожного користувача, дані якого відповідають умовам пошуку, виводиться повне ім'я, **Skype ім'я**, країна та регіон проживання. Для отримання додаткових даних про абонента слід вибрати кнопку **І** в стовпці **Інфо**. Якщо в результаті пошуку знайдено дані контакту, який вас цікавить, потрібно вибрати його ім'я в списку та кнопку **Додати контакт**. У наступному вікні буде запропоновано надіслати контакту повідомлення про додавання його даних до вашого списку контактів. Після введення тексту повідом-

лення та вибору кнопки **Надіслати** повне ім'я абонента відобразиться у вашому списку контактів. Після погодження користувача на включення його до списку ваших контактів ви зможете бачити його статус у мережі та обмінюватися з ним повідомленнями.

Новий контакт також можна додати до списку контактів після отримання повідомлення від нього про додавання вас до його списку контактів. Це повідомлення відобразиться у верхній частині **Області повідомлень** (рис. 3.34). У відповідь ви можете:

- погодитися на встановлення контакту, вибравши кнопку **Додати в записну книжку**;
- відкласти питання про подальше спілкування, вибравши кнопку **Пропустити**;
- відмовитися від подальшого спілкування, вибравши кнопку **Заблокувати**.

Ім'я абонента в списку контактів можна змінити. Для цього потрібно вибрати ім'я контакту і виконати **Розмови** ⇒ **Перейменувати**, ввести нове ім'я у полі вікна **Перейменувати** і вибрати кнопку **ОК**.

Контакт зі списку можна видалити, вибравши його та натиснувши клавішу **Delete** або вибравши команду **Видалити зі списку контактів** у меню **Розмови**. За бажанням контакт можна заблокувати (включити до «чорного списку»), щоб у подальшому ніякі повідомлення від нього не приймалися. Для блокування потрібно вибрати ім'я контакту, виконати **Розмови** ⇒ **Заблокувати**, встановити позначку прапорця **Видалити із записної книжки** у вікні, що відкриється, та вибрати кнопку **Блокувати**.

Надсилання та отримання повідомлень

Як ви вже знаєте, використовуючи програму **Skype**, можна надсилати користувачам зі списку контактів текстові, голосові та відеоповідомлення.

За вибору імені контакту в **Області повідомлень** відображаються дані абонента і з'являються елементи керування, що призначені для здійснення обміну повідомленнями (рис. 3.35).

У нижній частині вікна розміщена **Область введення тексту повідомлення**. Після введення тексту в цій області можна надіслати адресату повідомлення, вибравши кнопку **Надіслати повідомлення** або натиснувши клавішу **Enter**. Текст повідомлення, ім'я відправника та поточний час відобразяться в середній частині вікна – в **Області показу повідомлень**.

Якщо абонент, якому ви надсилаєте повідомлення, має статус **У мережі**, то він зможе миттєво отримати ваше повідомлення та надіслати відповідь, яка також відобразиться в **Області показу повідомлень**. Якщо під час надсилання повідомлень абонент має статус **Не в мережі**, то повідомлення будуть йому доставлені в той момент, коли ви обидва будете мати статус **У мережі**.

Для організації обміну голосовими повідомленнями потрібно вибрати кнопку **Подзвонити** , для обміну відеоповідомленнями – кнопку **Відеодзвінок** .

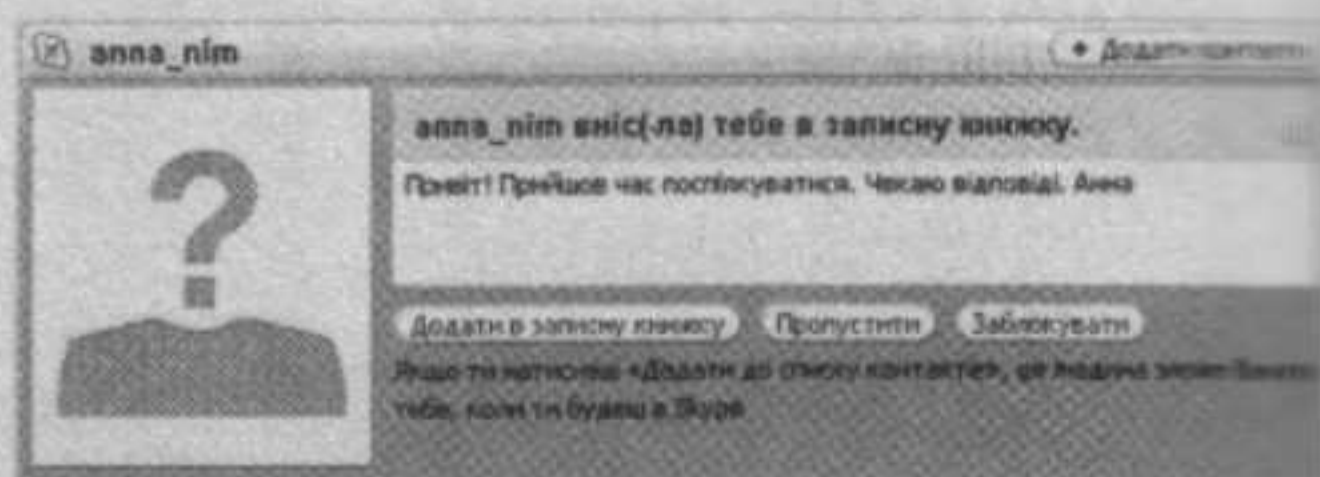
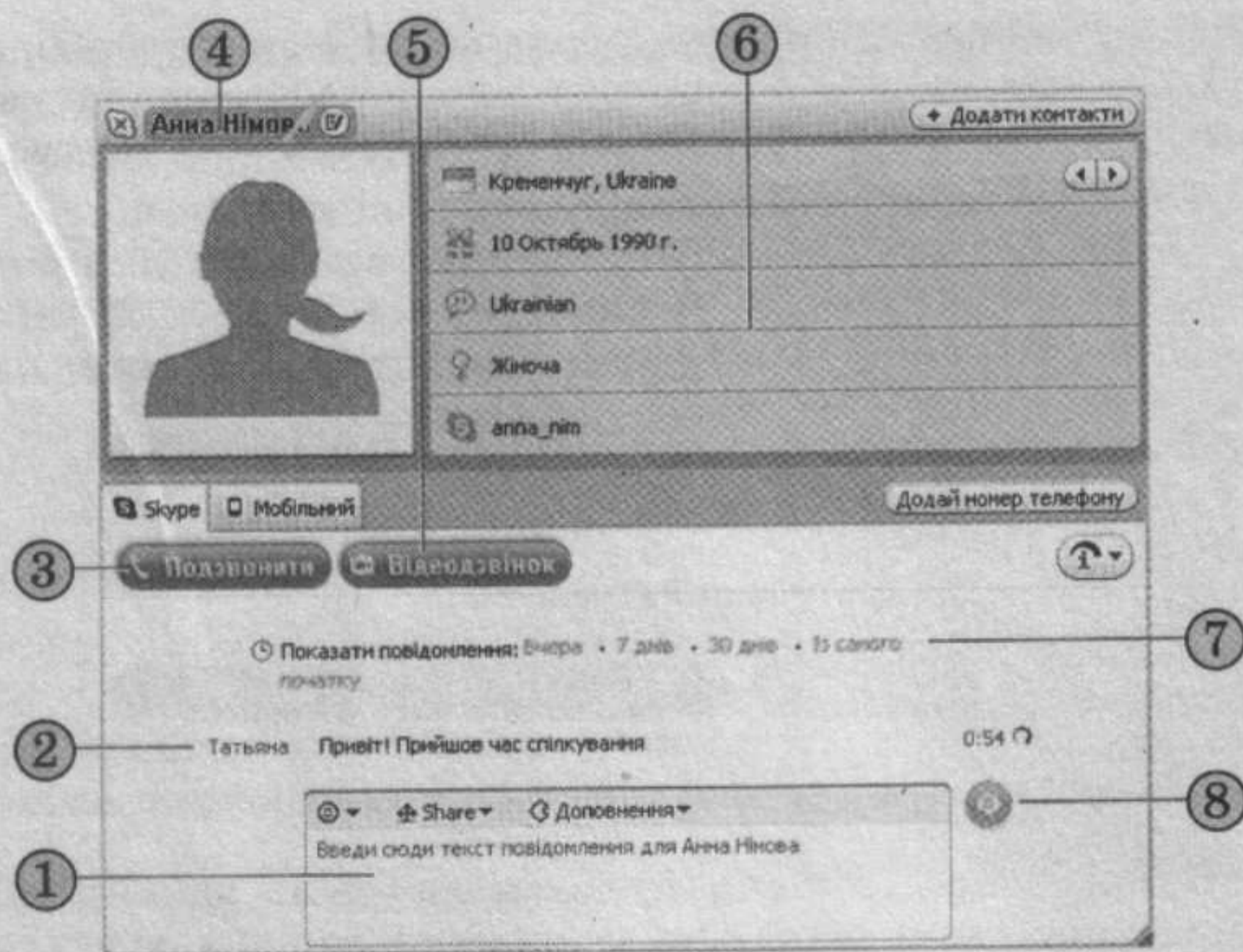

Рис. 3.34. Повідомлення про внесення до списку контактів

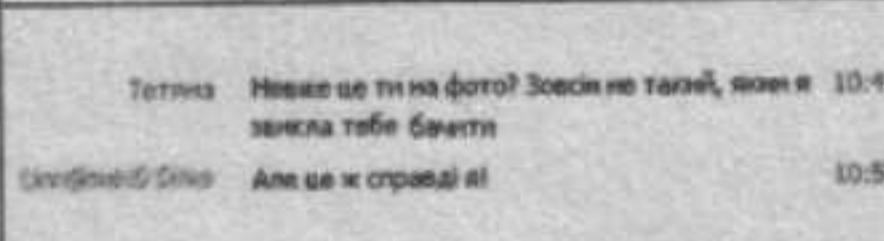

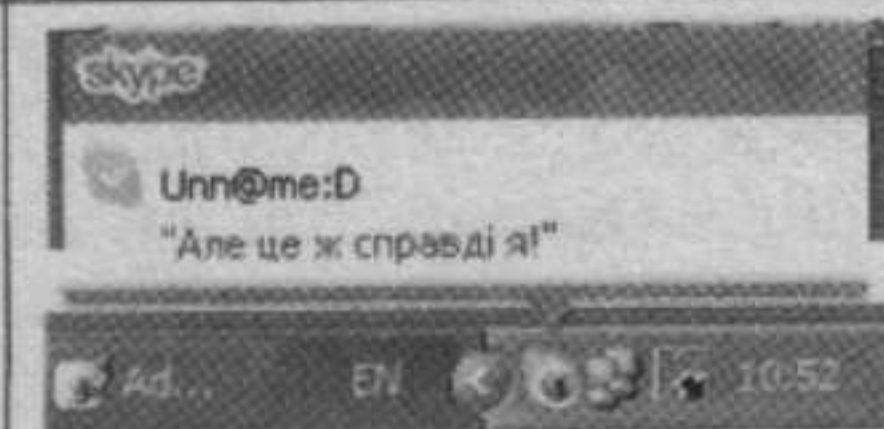

- 1 Область введення тексту повідомлення
- 2 Область показу повідомлень
- 3 Кнопка Подзвонити
- 4 Кнопка приховування/відображення даних контакту
- 5 Кнопка Відеодзвінок
- 6 Область даних контакту
- 7 Гіперпосилання групи Показати повідомлення
- 8 Кнопка Надіслати повідомлення

Рис. 3.35. Область повідомлень

Під час отримання вами текстового повідомлення сповіщення про це відображається різними способами, залежно від режиму, в якому перебуває вікно месенджера (табл. 3.7).

Таблиця 3.7. Способи сповіщення про отримання повідомлень

Режим вікна Skype	Спосіб сповіщення	Вигляд
Вікно відкрите і є поточним	Текст отриманого повідомлення відобразиться в Області показу повідомлень	
Вікно відкрите, але не є поточним, або згорнуте	Зміниться колір кнопки на Панелі завдань . З'явиться круг з позначенням кількості нових подій на значку програми Skype в Області сповіщень	
Вікно закрито	З'явиться круг з позначенням кількості нових подій на значку програми Skype в Області сповіщень і спливаюча панель з текстом повідомлення	

Для перегляду тексту отриманого повідомлення потрібно вибрати кнопку програми на Панелі завдань або двічі клацнути на значку програми в Області сповіщень. При цьому стане поточним вікно месенджера, в якому відобразиться текст отриманого повідомлення.

За надходження на вашу адресу дзвінка-виклику для встановлення голосового або відеозв'язку, на екрані поверх усіх вікон відкриється вікно (рис. 3.36) з аватаром та іменем абонента і кнопками **Відповісти**, **Відповісти з відео** та **Відмовитися**.

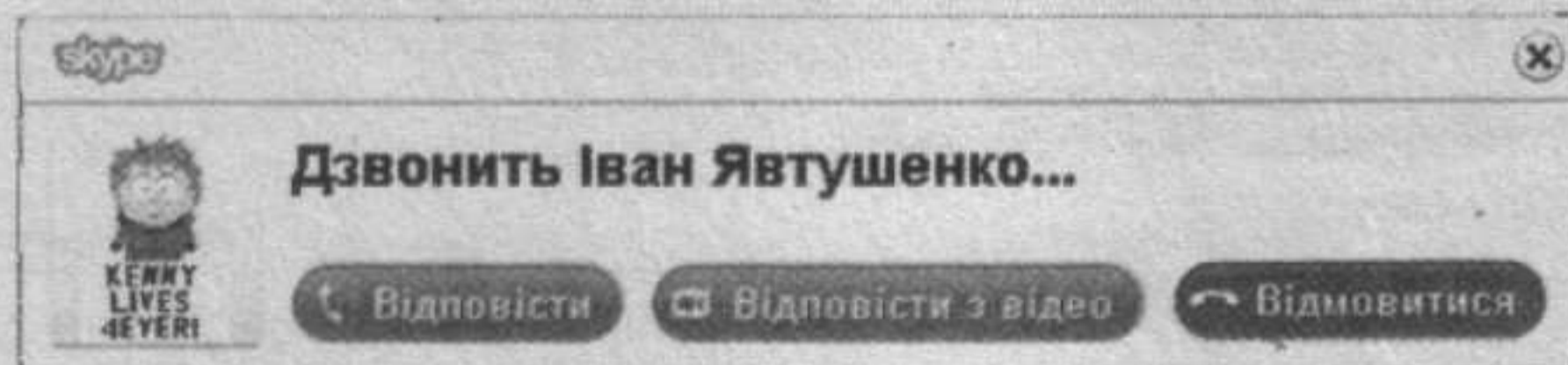

Рис. 3.36. Виклик для встановлення голосового або відеозв'язку

В Області показу повідомлень відображаються всі дані про обмін повідомленнями за поточний день. Щоб побачити історію повідомлень за минулий день, останній тиждень, останній місяць або за весь термін спілкування з адресатом, потрібно вибрати відповідне гіперпосилання з групи **Показати повідомлення**.

У ході обміну текстовими повідомленнями в Області показу повідомлень з'являються індикатори-повідомлення (табл. 3.8).

Таблиця 3.8. Повідомлення індикаторів
Області показу повідомлень

Індикатор	Повідомлення
	Ваш співрозмовник пише вам повідомлення
	Ваше повідомлення ще не прочитане співрозмовником
	Маєте непрочитане вами повідомлення
	Повідомлення відредаговано
	Повідомлення видалено

Для редагування тексту надісланого вами повідомлення потрібно вибрати команду **Редагувати повідомлення** в його контекстному меню. При цьому текст повідомлення відобразиться в Області введення тексту повідомлення. Тут можна відредагувати та повторно надіслати повідомлення. Виправлений варіант відобразиться на попередньому місці в Області показу повідомлень з індикатором **Повідомлення відредаговано**.

Для видалення помилково надісланого повідомлення у його контекстному меню потрібно обрати команду **Видалити**. Замість цього повідом-

лення в Області показу повідомлень відобразиться текст *Це повідомлення видалено* з індикатором **Повідомлення видалено**.

Службою **Skype** надається колекція анімованих смайликів, яку можна відкрити, вибравши кнопку ☺ ▼ в заголовку **Області введення тексту повідомлень** (рис. 3.37). За вибору смайлика в колекції він додається в поточне місце тексту повідомлення.

У списку кнопки **Share** ➦ **Share** ▼ (англ. *share* – розділяти, ділитися), що розміщена в заголовку **Області тексту повідомлень**, можна вибрати одну з команд:

- **Відправити файл** – для вибору та надсилання абоненту файлу будь-якого формату. Ваш співрозмовник отримає відповідне повідомлення (рис. 3.38). Щоб надсилання файлу відбулося, одержувач повинен вибрати кнопку **Зберегти як**;

Рис. 3.37. Колекція смайликів

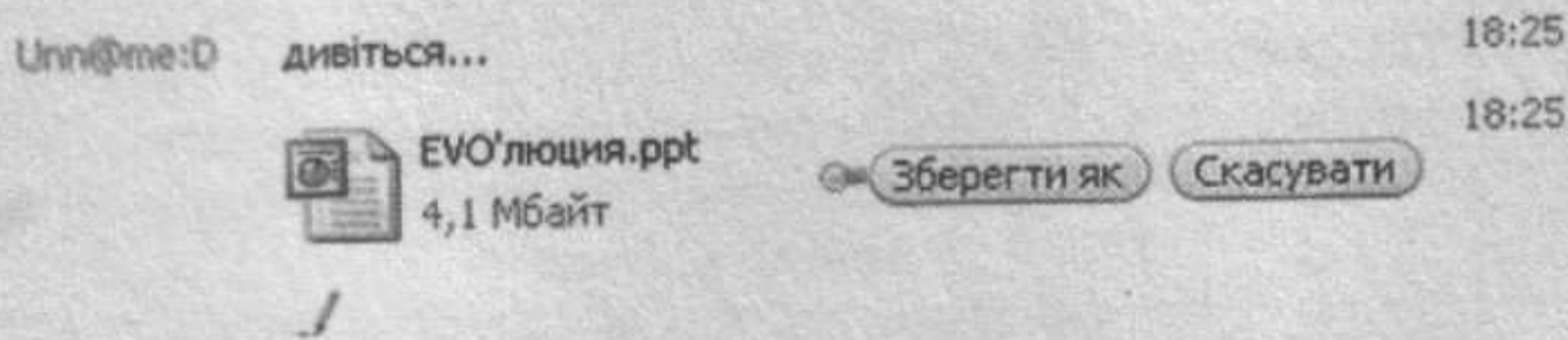

Рис. 3.38. Повідомлення про надсилання файлу

- **Send Contacts** (англ. *send contacts* – надіслати контакти) – для вибору та надсилання співрозмовнику контактних даних із вашого списку контактів;
- **Share Your Screen** (англ. *share your screen* – поділитися вашим екраном) – для передавання вашому співрозмовнику зображення з екрана вашого комп'ютера: **Share Full Screen** (англ. *share full screen* – поділитися повним екраном) – усього екрана, **Share Selection** (англ. *share selection* – поділитися вибраним) – вибраної області екрана.

За встановленого сеансу відеозв'язку в **Області повідомлень** транслюється зображення з веб-камери вашого співрозмовника (рис. 3.39). У нижньому лівому куті **Області повідомлень** в окремій області відображається зображення з вашої веб-камери. Передача відео може бути односторонньою, коли лише один з абонентів бачить свого співрозмовника. У вікні другого абонента при цьому може відображатися аватар співрозмовника.

У нижній частині **Області повідомлень** розміщена панель інструментів для керування процесом передавання звуку та відео. Призначення елементів керування панелі інструментів наведені в таблиці 3.9.

Рис. 3.39. Вікно месенджера **Skype** при здійсненні відеодзвінка

Таблиця 3.9. Призначення елементів керування панелі інструментів під час здійснення обміну відеоповідомленнями

<i>Елемент керування</i>	<i>Назва</i>	<i>Призначення</i>
	Покласти трубку	Для завершення сеансу обміну відео- та голосовими повідомленнями. Поруч відображається тривалість сеансу зв'язку та інші повідомлення
	Вимкнути	Для вимкнення трансляції звуку. За повторного вибору трансляція звуку вмикається
	Рівень відтворення	Для регулювання гучності звуку
	Додаткові можливості дзвінка	Для здійснення налаштувань параметрів звуку та відео, набору телефонного номера, передачі співрозмовнику зображення власного екрана, переведення дзвінка у режим очікування
	Вимкнути відеозв'язок	Для вимкнення передачі відео під час сеансу зв'язку. За повторного вибору трансляція відео вмикається
	Показати повідомлення	Для відображення області тексту повідомлень під час сеансу відеозв'язку
	Дані про якість зв'язку	Для перегляду даних про якість звуку та введення відповідей на запитання анкети про якість зв'язку

Налаштування параметрів облікового запису

Під час реєстрації в службі **Skype** користувач вводить деякі особисті дані, які зберігаються в його обліковому записі. Доповнити або змінити їх можна, вибравши команди меню кнопки **Особисті налаштування** в **Області особистих даних** або виконавши **Skype** ⇒ **Особисті дані**:

- **Змінити мій аватар** – вибрати нове зображення з бібліотеки аватарів **Skype**, з графічного файлу або з веб-камери;
- **Додати аудіовізуальний супровід** – вибрати відеофрагмент з колекції відео, наданої службою **Skype**;
- **Змінити звук. сигнали** – відкрити діалогове вікно для налаштувань звукових повідомлень, що супроводжують події, які відбуваються під час роботи програми **Skype**;
- **Редагувати мої дані** – відкрити діалогове вікно для введення та редагування особистих даних користувача (рис. 3.40);

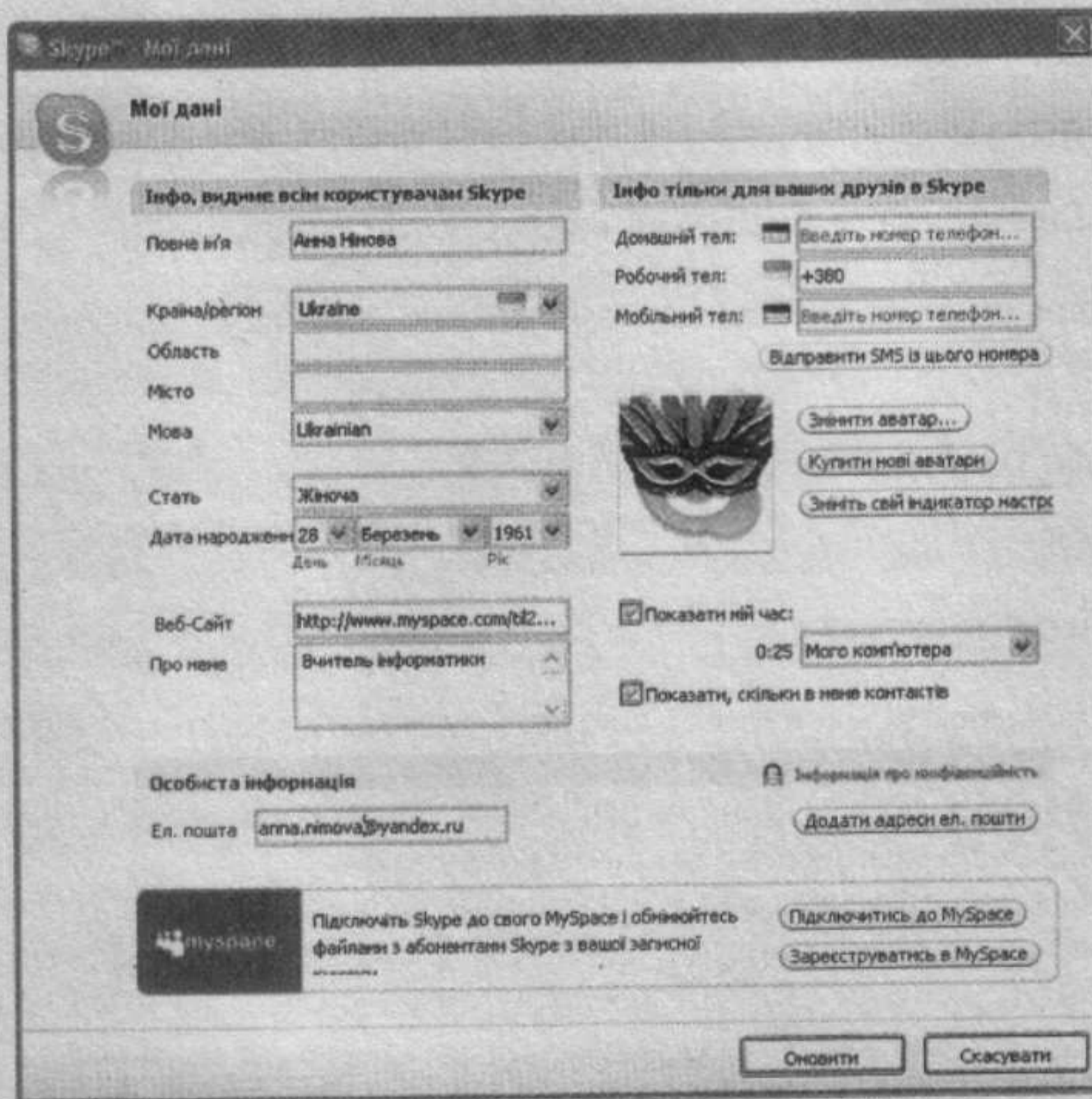

Рис. 3.40. Вікно редагування особистих даних користувача

- **Зроби посилання на свою сторінку в MySpace** – відкрити діалогове вікно для налаштування відображення в **Області особистих даних** посилання на особисту веб-сторінку в соціальній мережі **MySpace**. За відповідних налаштувань в **Області особистих даних** поруч з аватаром може відобразитися:
 - кадр аудіовізуального супроводу, за вибору якого починається демонстрація обраного користувачем відеофрагмента;
 - гіперпосилання на особисту веб-сторінку в соціальній мережі **MySpace**;
 - коротке повідомлення, текст якого вводиться безпосередньо в **Області особистих даних**.

Для зміни пароля облікового запису потрібно виконати *Skype* ⇒ *Змінити пароль*, після чого у вікні, що відкриється, ввести у відповідних полях старий пароль, новий пароль і його підтвердження.

Налаштування параметрів програми можна здійснити в діалоговому вікні *Налаштування*, для відкриття якого потрібно виконати *Інструменти* ⇒ *Налаштування*.

Перевірте себе

- 1°. Повідомлення яких видів можуть передаватися ІМ-службами?
- 2°. Опишіть складові служб миттєвого обміну повідомленнями та їхнє призначення.
- 3°. Опишіть основні функції програм обміну миттєвими повідомленнями.
- 4°. Як зареєструвати нового користувача в службі *Skype*?
- 5°. Яким може бути значення статусу користувача в мережі? У чому особливість кожного значення статусу?
- 6°. Як додати новий запис до списку контактів?
- 7°. Які дії можна виконувати над записами в списку контактів?
- 8°. Опишіть послідовність дій для надсилання текстового повідомлення; голосового повідомлення; відеоповідомлення.
- 9°. Як відредагувати надіслане вами текстове повідомлення? Як видалити повідомлення?
- 10°. Як переслати файл іншому користувачу, застосовуючи програму *Skype*?
- 11°. Як можна переслати співрозмовнику графічне зображення вашого екрана?
- 12°. Які особисті дані та яким способом можна змінювати?

Виконайте завдання

- 1°. Завантажте інсталяційний файл програми *Skype* та українізатор до нього.
- 2°. Проінсталюйте месенджер *Skype*, установіть україномовний інтерфейс.
- 3°. Запустіть на виконання програму *Skype*. Зареєструйтесь у службі *Skype*. Ознайомтеся з інтерфейсом програми. Завершіть роботу програми.
- 4°. Запустіть на виконання програму *Skype* та:
 1. Уведіть ваші дані для початку роботи з програмою.
 2. Надішліть запрошення двом однокласникам приєднатися до вашого списку контактів, виконавши пошук одного за його іменем, другого – за логіном.
 3. Ознайомтеся з особистими даними однокласників, вибравши їхні імена в списку контактів і переглянувши дані в *Області даних контакту*; зверніть увагу на відображення їхнього статусу в мережі.
 4. Переіменуйте в списку контактів імена облікових записів однокласників, уведіть нові імена *Однокласник_1* та *Однокласник_2*.
 5. Додайте до облікових записів однокласників дані про номери їхніх телефонів, обравши домашній або мобільний телефон.
 6. Видаліть зі списку контактів обліковий запис із іменем *Однокласник_1*.
- 5°. Виберіть у списку контактів програми *Skype* обліковий запис вашого однокласника та:
 1. Надішліть йому текстове повідомлення, в якому вкажіть назву вашого улюбленого шкільного предмета; зверніть увагу на відображення індикаторів під час обміну повідомленнями.
 2. При отриманні повідомлення від однокласника надішліть відповідь.

3. Відредагуйте ваше повідомлення, додавши назву ще одного предмета; зверніть увагу на відображення індикатора редагування повідомлення.
4. Надішліть текстове повідомлення з розповіддю про те, як ви провели вихідні, додайте до повідомлення відповідний смайлик.
5. Відправте вашому однокласнику один із файлів із вашого комп'ютера, наприклад з папки **Мої рисунки**; зверніть увагу на відображення процесу надсилання файлу.
6. При отриманні файлу від однокласника збережіть файл у вашій папці, перегляньте його вміст, надішліть повідомлення про отримання файлу.
- 6*. Упевніться в підключенні до комп'ютера мікрофона та колонок або навушників. Здійсніть обмін голосовими повідомленнями з абонентами з вашого списку контактів, використовуючи програму **Skype**.
- 7*. Змініть налаштування вашого облікового запису в програмі **Skype**:
 1. Змініть ваш аватар, вибравши одне із зображень бібліотеки аватарів **Skype**.
 2. Додайте відеофрагмент з наведеної колекції відео як аудіовізуальний супровід облікового запису.
 3. Уведіть текстовий опис відеофрагмента в області особистих даних.
 4. Змініть звукові сигнали для супроводу подій, що відбуваються під час роботи програми **Skype**.
 5. Відредагуйте особисті дані: вкажіть вашу дату народження, область, місто та мову.
 6. Змініть свій мережний статус на *Не турбувати*.

Практична робота № 10. Обмін миттєвими повідомленнями

Увага! Під час роботи з комп'ютером дотримуйтеся правил безпеки та санітарно-гігієнічних норм.

1. Запустіть на виконання програму **Skype** з налаштуваннями вашого облікового запису.
2. Додайте до вашого списку контактів у програмі **Skype** обліковий запис учителя інформатики, виконавши пошук запису по імені.
3. Переіменуйте ім'я облікового запису вчителя інформатики, вказавши ім'я *Мій учитель*.
4. Додайте до облікового запису вчителя інформатики дані про номер телефону на вашій школі як номер робочого телефона.
5. Надішліть учителю інформатики текстове повідомлення з описом вашого хобі. До тексту повідомлення додайте відповідний смайлик.
6. Відредагуйте надіслане повідомлення, додавши розповідь про улюблений вид спорту.
7. Створіть текстовий файл, уведіть ваше прізвище, **Skype ім'я** та поточну дату. Надішліть файл вашому вчителю інформатики, використовуючи програму **Skype**.
8. Отримайте файл, надісланий вам учителем інформатики, збережіть його у вашій папці. Ознайомтеся з вмістом файлу. Надішліть учителю повідомлення про отримання файлу.
9. Змініть налаштування вашого облікового запису:
 1. Змініть аватар, вибравши один із графічних файлів, що містяться у пам'яті вашого комп'ютера.
 2. Відредагуйте особисті дані, вказавши ваше хобі.
 3. Змініть свій мережний статус на *Немає на місці*.
10. Завершіть роботу програми **Skype**.

3.5. Форуми

1. Що таке телеконференція? Які служби Інтернету можуть використовуватися для організації телеконференцій?
2. Які телеконференції називають форумами?
3. Як відрізняються права користувачів з обліковими записами різних видів в операційній системі **Windows XP**?
4. Що таке аватар? Яке його призначення?

Поняття форуму

Як ви вже знаєте, обговорення певної теми групою співрозмовників, які знаходяться на значній відстані один від одного, називають **телеконференцією**. Можливості для проведення таких тематичних обговорень надають різні служби Інтернету: групи новин, електронна пошта, в тому числі й служба **форумів**.

Форум – це довготривалі (постійно діючі) телеконференції, в ході яких співрозмовники надсилають і читають текстові повідомлення в зручний для них час.

Форумом також називають службу Інтернету, що призначена для організації довготривалих телеконференцій, доступ до ресурсів якої можна отримати, використовуючи веб-інтерфейс.

При користуванні послугами цієї служби говорять про *спілкування на форумі*.

Для організації форумів можуть створюватися спеціальні веб-сайти. Наприклад, на сайті **Domivka.net** (<http://www.domivka.net/forum>) організований форум для тих, хто любить спілкуватися українською, на сайті **Aquaforum** (<http://aquaforum.kiev.ua>) – український форум акваріумістів, на сайті **ЛітФорум** (<http://www.litforum.net.ua>) – літературний форум.

Для організації форуму може бути надана частина сайту. У такому випадку тематика форуму, як правило, відповідає тематиці веб-сайта. Так, форуми на сайтах шкіл найчастіше присвячені обговоренню різних питань шкільного життя, на веб-сайтах музичних груп або виконавців – обговоренню їхньої музичної творчості, на сайтах міських адміністрацій – проблемам міського життя тощо.

Для пошуку форумів, на яких обговорюють цікаві для вас питання, можна скористатися тематичними каталогами або пошуковими системами.

Форуми здебільшого мають таку структуру: одна або кілька **категорій**, які поділяються на **розділи**, розділи можуть містити **підрозділи** і т. д. У розділах або підрозділах визначаються **теми**, в яких користувачі можуть залишати повідомлення.

Наприклад, форум сайту **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>) має структуру, зображену на рисунку 3.41.

Головна сторінка форуму (рис. 3.42) містить список усіх категорій форуму та перелік розділів у кожній категорії. Про кожний розділ виводиться його назва, повідомлення про те, коли, хто і на яку тему цього розділу зробив останній допис, скільки тем у розділі та скільки всього в

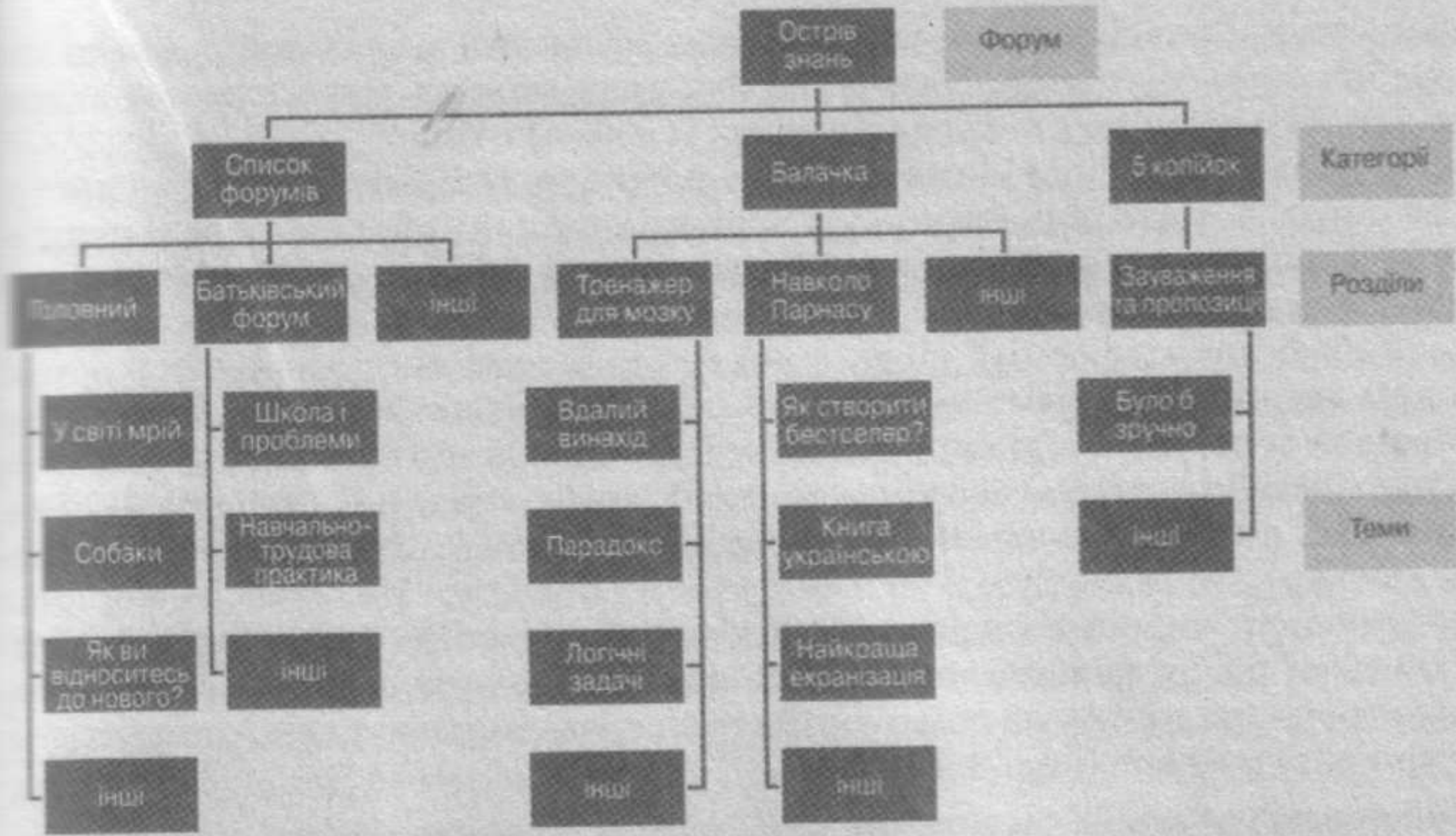

Рис. 3.41. Структура форуму на сайті **Острів знань**

ньому повідомлень. Переглянувши список розділів, можна перейти до переліку тем будь-якого розділу, вибравши в списку його назву.

На сторінці розділу виводиться список тем, як правило, у порядку спадання дати останнього повідомлення в темі. Відносно кожної теми

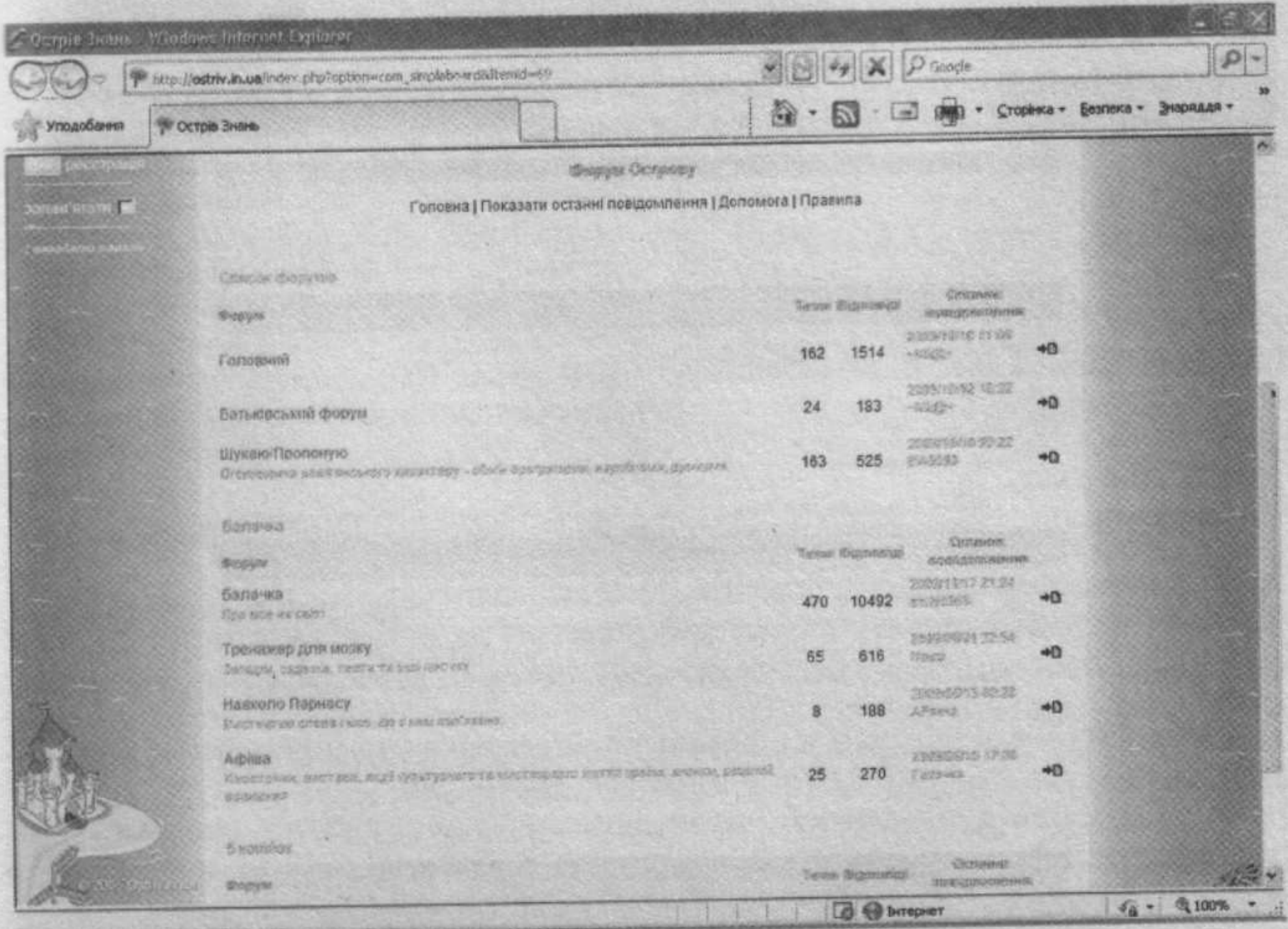

Рис. 3.42. Головна сторінка форуму **Острів знань**

виводиться повідомлення про її автора, кількість відповідей, коли та хто зробив останній допис. На деяких форумах можуть міститися додаткові відомості: кількість переглядів теми, її рейтинг тощо.

Для перегляду повідомлень теми потрібно вибрати її назву в списку. На першій сторінці розміщені ті повідомлення, які були створені першими. Для переходу до наступних сторінок слід вибирати гіперпосилання номером сторінки.

У базі даних форуму щодо кожного повідомлення зберігаються такі дані: автор, тема, вміст повідомлення, дата й час додавання. Ланцюжок повідомлень, що є відповідями на повідомлення теми, називають **треди** (англ. *thread* – нитка) або **топіком** (англ. *topic* – тема). На веб-сторінці топик має, як правило, **лінійний** вигляд, при якому повідомлення відображаються одне під одним у хронологічному порядку. На окремих форумах можна переходити до **деревовидного** вигляду топіку, при якому відображається, на чиї повідомлення відповідали учасники форуму. **Комбінована** структура топіку поєднує лінійне та деревовидне відображення структури повідомлень (рис. 3.43).

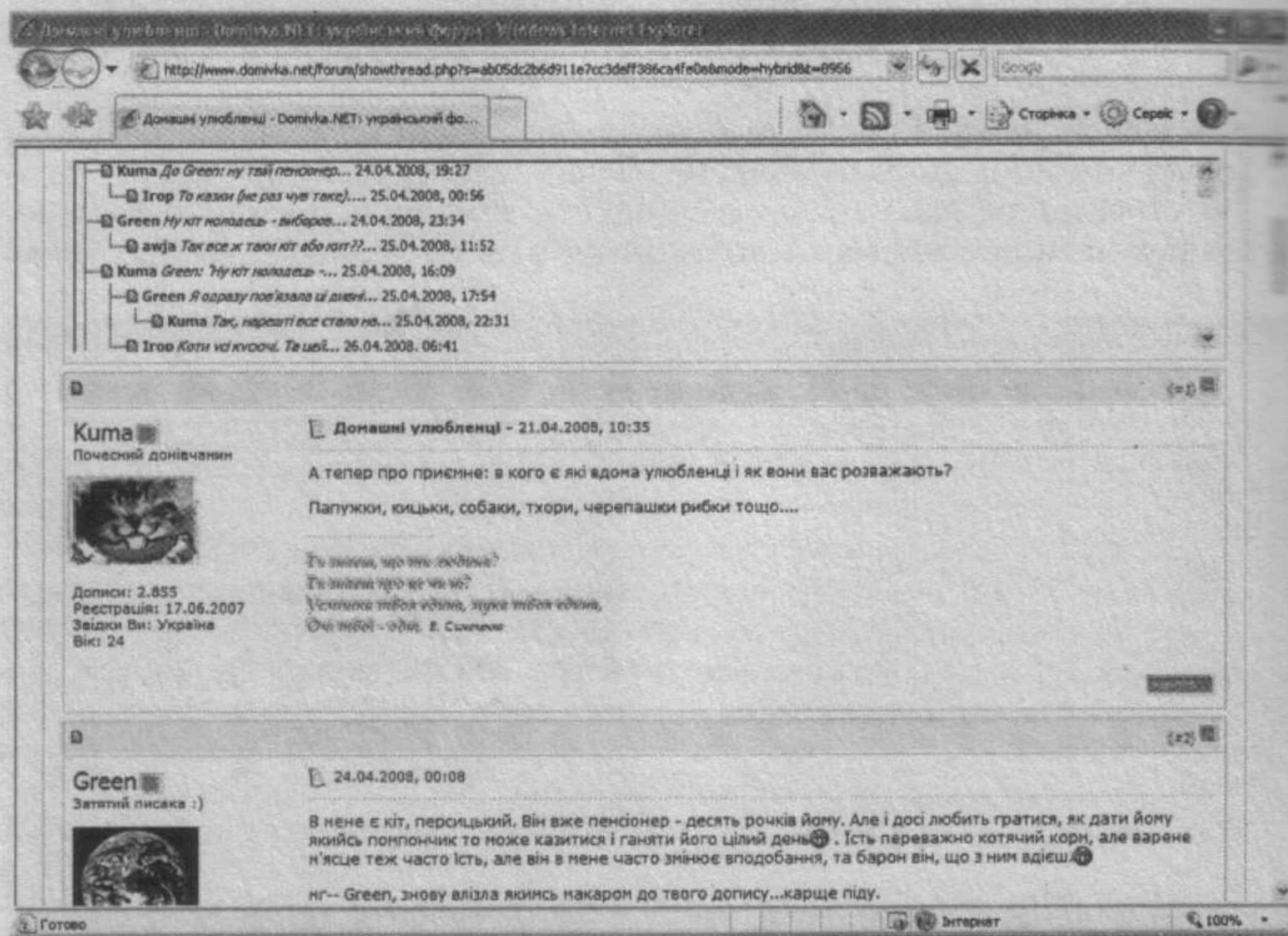

Рис. 3.43. Приклад форуму з комбінованою структурою відображення повідомлень

Переглянути надіслані на форум повідомлення та розмістити нові користувач може в будь-який зручний для нього час.

У темі може проводитися голосування або опитування. Завдяки цьому учасники форуму можуть брати участь в опитуваннях і висловлювати власну думку з приводу обговорюваного питання, не вводячи повідомлень.

На деяких форумах зареєстровані учасники мають можливість обміну особистими повідомленнями, подібно до електронної пошти.

Обговорення окремих тем можуть продовжуватися місяцями і роками. Тому на багатьох форумах реалізована можливість пошуку повідомлень у базі даних.

Права користувачів на форумах розрізняються. Так користувачі з правами **адміністраторів** (як правило, власники сайту або призначені ними особи) створюють категорії, розділи та підрозділи форуму. Крім того, адміністратори форуму мають можливість редагувати і видаляти повідомлення, встановлювати права для інших користувачів, присвоювати звання або титули учасникам форуму за активну участь в обговореннях. Користувачі, яким надані права **модераторів** (англ. *moderator* – арбітр, голова зборів), слідкують за дотриманням теми обговорення та контролюють виконання правил спілкування на форумі.

Коли користувач уперше потрапляє на форум, йому надається статус **Гість (Відвідувач)**. На всіх відкритих форумах **Гість** може переглядати повідомлення, але для того щоб узяти участь в обговореннях, більшість форумів вимагають реєстрацію. Щоб мати право запропонувати нову тему для обговорення, реєстрація обов'язкова. Для зручності надання прав користувачам форуму адміністратори об'єднують учасників у групи. Права, визначені для групи, автоматично розповсюджуються на всіх її членів. На багатьох форумах за замовчуванням створюються групи **Користувачі**, **Друзі**, **Перевірені** та ін., для яких наперед визначені права. Щойно зареєстровані учасники автоматично включаються в групу **Користувачі**.

Існують закриті форуми, доступ до яких визначається адміністратором індивідуально для кожного користувача. На деяких форумах частина розділів може бути відкритою, а частина – закритою для більшості відвідувачів.

Форуми одержали свою назву за назвою головної міської площі Давнього Риму (рис. 3.44). На цій площі розміщувався ринок, постійно збиралося багато людей. Вони спілкувалися на різноманітні теми, обговорювали новини міста. Пізніше на ній з'явилась *курія* – місце засідань Сенату та *коміції* – місце народних зборів. Схоже призначення мають і тематичні Інтернет-форуми.

Рис. 3.44. Римський Форум

Реєстрація на форумі

Для реєстрації на форумі потрібно заповнити поля реєстраційної форми (рис. 3.45), відкрити яку можна, вибравши гіперпосилання **Реєстрація** на сторінці форуму. Перед початком реєстрації доцільно ознайомитися з правилами форуму, вибравши відповідне гіперпосилання. На деяких сайтах сторінка з правилами відкривається автоматично на початку реєстрації. Якщо форум є частиною веб-сайту або порталу, то реєстрація на сайті та на форумі буде спільною. Під час реєстрації користувач вводить обраний ним логін (іноді називають **Псевдо**), пароль, адресу електронної пошти та інші особисті дані, обирає для себе аватар. Ці дані зберігаються в базі даних форуму, утворюючи обліковий запис користувача. На форумі не може бути зареєстровано двох учасників з однаковими логінами.

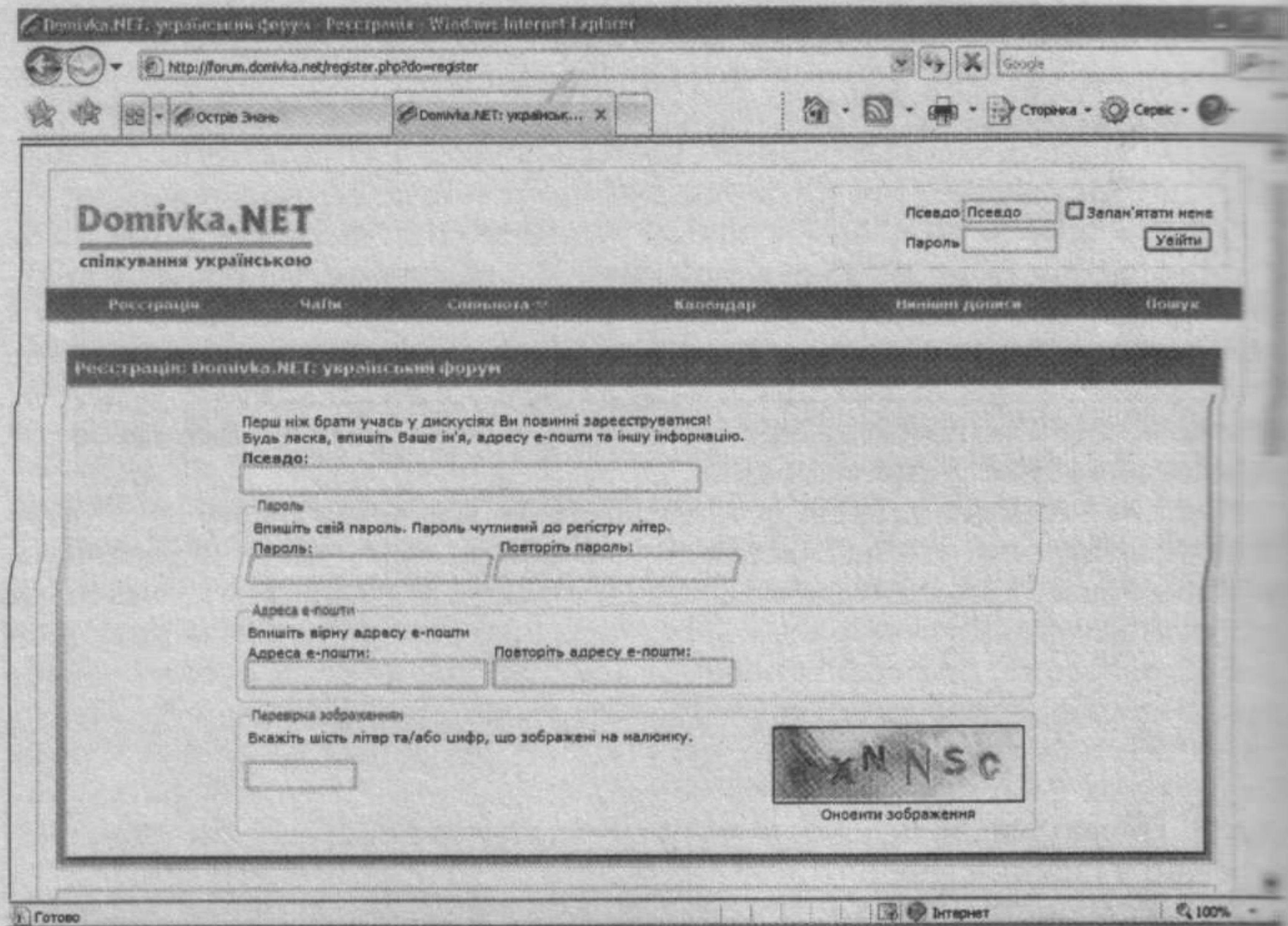

Рис. 3.45. Реєстраційна форма форуму

Дані з облікового запису користувача розміщуються на окремій сторінці – **профіль користувача** (англ. *profile* – короткий нарис).

За бажанням користувач може редагувати власний профіль. Наприклад, можна встановити режим надсилання електронних листів при отриманні відповіді на власні повідомлення або налаштувати підпис, який буде автоматично додаватись у кінці кожного повідомлення. Цей підпис може бути текстом, містити гіперпосилання або зображення.

 Окремий вид графічних підписів (рис. 3.46) отримав назву **юзербар** (англ. *user* – користувач, *bar* – смуга). Юзербар – це графічне зображення розміром 350×19 пікселів, призначене для розміщення в підпису під час користування різними службами Інтернету. Основна мета розміщення юзербара – висловити певні переконання, почуття або захоплення користувача.

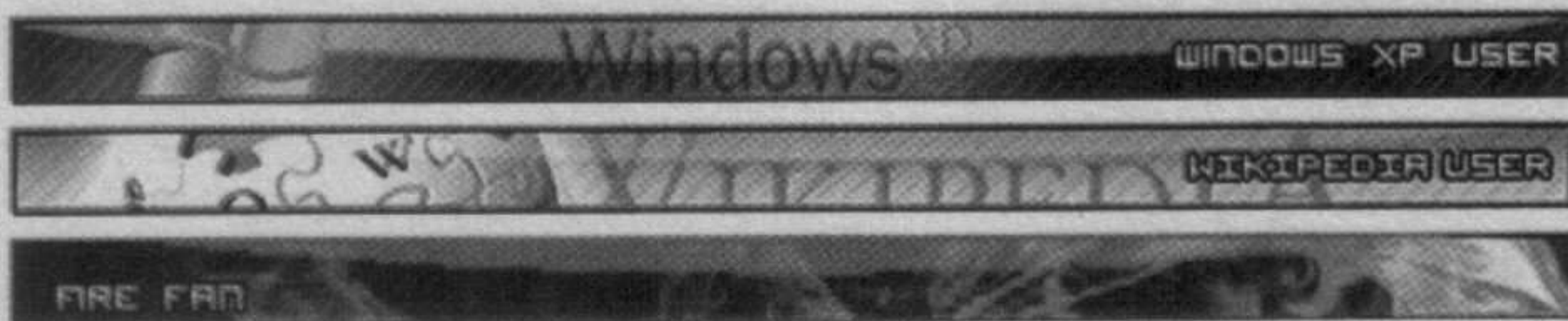

Рис. 3.46. Приклади юзербарів

У юзербара два основних елементи – підпис, що виражає почуття, та рисунок, що наочно це почуття підтверджує. Підпис, як правило, виконують англійською мовою, використовуючи при цьому стандартні вирази: *user* – користувач, *fan* – шанувальник, *citizen* – мешканець тощо.

Участь в обговореннях на форумі

Щоб увійти на форум з правами зареєстрованого користувача, потрібно заповнити поля **Форми входу** (рис. 3.47) та вибрати кнопку **Вхід** або вибрати гіперпосилання **Вхід** для відкриття вікна з формою входу. При цьому говорять, що користувач **залогінився** на форумі. За встановлення позначки прапорця **Запам'ятати** будуть збережені налаштування облікового запису для подальшого входу на сторінку форуму без введення пароля.

Рис. 3.47. **Форма входу** на сторінці форуму

Перш ніж створювати власні повідомлення в темі, потрібно прочитати отримані повідомлення, оскільки під час обговорення на форумі, як і у звичайній розмові, зазвичай свою точку зору висловлюють стосовно думок співрозмовників.

Для додавання повідомлення в темі потрібно:

1. Обрати кнопку, призначену для переходу до форми введення відповіді. Кнопка може мати назву **Відповідь**, **Add reply** (англ. *add reply* – додати відповідь) або ін.
2. Увести тему та текст повідомлення в полях форми, що відкриється (рис. 3.48).
3. Увести код підтвердження, якщо цього вимагають правила форуму.

Рис. 3.48. Форма для введення тексту повідомлення на форумі

4. Вибрати кнопку, призначену для внесення відповіді до бази даних форуму. Кнопка може мати назву **Додати відповідь**, **Опублікувати** або ін.

У ході введення тексту повідомлення його можна редагувати і форматувати, використовуючи засоби вбудованого редактора. До тексту можна додавати смайлики, вибираючи їх із колекції.

У ході обговорення теми можна цитувати повністю або частково повідомлення інших користувачів. Для цього слід виділити фрагмент тексту для цитування та вибрати кнопку поруч з текстом повідомлення, призначену для введення цитати, наприклад, **Цитата**, **Quote** (англ. *quote* – цитата) тощо. При цьому цитата буде вставлена в поле для введення тексту повідомлення разом з логіном користувача, на повідомлення якого дається відповідь. Якщо фрагмент тексту не виділяти, то до цитати повністю потрапить повідомлення, поруч з яким була вибрана вказана кнопка.

Свої повідомлення в темі користувач може редагувати й після їхнього розміщення на форумі. Для переходу до режиму редагування потрібно поруч з повідомленням вибрати відповідну кнопку. Вона може мати назву **Правка**, **Edit** (англ. *edit* – редагувати) тощо. На деяких форумах редагування повідомлень можливе лише протягом кількох днів.

Для створення нової теми потрібно на сторінці розділу вибрати відповідну кнопку, наприклад **Нова тема** або **New topic** (англ. *new topic* – нова тема), і у вікні, що відкриється, заповнити поля форми. Як правило, при цьому потрібно ввести назву теми та повідомлення для обговорення. На окремих форумах до повідомлення можна додавати слова-мітки для спрощення пошуку повідомлень на форумі та обирати значок теми із запропонованого списку. Завершується створення теми вибором кнопки, наприклад **Додати нову тему**.

Автор теми під час створення нової теми може розробити бланк для проведення опитування учасників форуму. Для цього потрібно вибрати кнопку, наприклад **Створити нове опитування** або **New poll** (англ. *new poll* – нове опитування), ввести запитання, на яке передбачається отримати відповідь, указати кількість можливих відповідей і ввести можливі варіанти цих відповідей.

Для з'ясування особливостей функціонування форуму можна звертатися до довідкової системи, виклик якої здійснюється вибором гіперпосилання **Допомога** або **ЧаПи** (часті питання).

На кожному форумі визначені правила для учасників. Вони стосуються процедури реєстрації, порядку поведінки на форумі, публікації повідомлень і стосунків між користувачами та адміністрацією форуму. Правила встановлюються для забезпечення ділових та доброзичливих умов спілкування.

Порушенням правил, наприклад, вважаються повідомлення, що виходять за межі теми обговорення. Їх позначають **офтопік** (англ. *off topic* – за межами теми). Порушеннями також вважаються надсилання однакових повідомлень у різні теми одного чи різних розділів, а також повідомлень, які не мають сенсу, – **флуду** (англ. *flood* – повінь; *a flood of words* – потік слів). Неприпустимі на форумах образи на адресу когось із учасників або провокації конфліктів – **флейм** (англ. *flame* – полум'я, пристрасть; *to fan the flame* – розпалювати пристрасті). Особи, які цілеспрямовано намагаються спровокувати конфлікти між учасниками форуму, отримали назву **тролі** (швед. *troll* – зловісні істоти в скандинавській міфології).

При порушенні правил форуму адміністратори або модератори можуть відредагувати повідомлення, перемістити повідомлення у відповідну тему або в розділ **Офтоп**, видалити повідомлення з форуму, висловити зауваження учаснику, обмежити його права, тимчасово або остаточно заблокувати доступ учасника до форуму. При цьому вживають терміни: **бан** (англ. *ban* – забороняти, оголошувати поза законом) – покарання за порушення, **забанити** – накласти бан на порушника.

Поняття **бан** вживається в комунікаційних службах Інтернету, які можуть використовуватися для проведення телеконференцій. Слово **бан** у Речі Посполитій означало вигнання з королівства за рішенням суду, подібне значення воно має і в наш час. У сучасному Інтернеті навіть з'явився термін **банхаммер** (англ. *ban hammer* – молот заборони) як умовне позначення інструмента, що призначений для накладання бану.

Перевірте себе

- 1°. Що таке форум та яка його структура?
- 2°. Поясніть, як переглянути повідомлення на форумі.
- 3°. Що таке топик? У якій формі топик може відобразитися на веб-сторінці?
- 4°. У чому полягають функції адміністраторів форумів?
- 5°. У чому полягають функції модераторів форумів?
- 6°. Які права можуть мати користувачі на форумах?
- 7°. Що таке профіль користувача? Які дані містяться в профілі?
- 8°. Поясніть, у чому можуть полягати порушення під час спілкування на форумі.
- 9°. Поясніть, у чому відмінність між реєстрацією на форумі та входом на форум.
- 10°. Як створити нове повідомлення в темі?
- 11°. Як включити до повідомлення цитату з повідомлення іншого користувача?
- 12°. Які повідомлення на форумі може редагувати користувач? Як відредагувати повідомлення?
- 13°. Як створити нову тему на форумі?
- 14°. Як створити бланк для проведення опитування з теми?

Виконайте завдання

- 1*. Порівняйте можливості, які надають для спілкування користувачам форуми та електронна пошта.
- 2°. Відкрийте форум **Жива книга** (<http://my.som.org.ua/forum>). Ознайомтеся з іменами категорій. Виберіть одну з категорій, наприклад **Форум молодіжного спілкування**. Ознайомтеся зі списком розділів категорії. Виберіть один з розділів, наприклад **«Цікавий факт» – форум цікавинок**. Визначте, які теми створені в розділі, ким вони були створені, скільки в кожній темі повідомлень, коли надійшло останнє повідомлення в кожному тему. Виберіть одну з тем, наприклад **Цікаві факти**. Прочитайте повідомлення теми.
- 3°. Відкрийте форум сайту **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>). Зареєструйтеся на форумі. Перегляньте ваш профіль, вибравши посилання **Хатинка аборигена**. Виберіть у профілі назву вашої області. Завантажте ваш аватар.
- 4°. Ознайомтеся з правилами форуму на сайті **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>). З'ясуйте, що заборонено на форумі, які дії вважаються небажаними.

- 5*. Відкрийте форум сайту **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>). Виберіть з тем форуму, наприклад тему **У світі мрій** розділу **Головний**. Прочитайте перше повідомлення теми та всі повідомлення на останній сторінці топіку. Залиште власне повідомлення в темі.
- 6*. На форумі сайту **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>) створіть повідомлення в темі **У світі мрій** розділу **Головний** як відповідь на одне з повідомлень теми. Включіть цитату з повідомлення, на яке відповідаєте.
- 7*. Створіть власну тему на форумі сайту **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>). Запропонуйте відвідувачам форуму взяти участь в обговоренні теми, яка цікавить вас.
- 8*. Порівняйте особливості спілкування на форумах сайтів **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>) і **Жива книга** (<http://my.som.org.ua/forum>).

3.6. Чати

1. Що таке телеконференція та відеоконференція?
2. Повідомлення яких видів можуть передаватися службами миттєвого обміну повідомленнями?
3. Як здійснюється обмін повідомленнями з використанням програми миттєвого обміну повідомленнями?
4. Що таке форум? Як організовано обмін повідомленнями в ньому?
5. У чому можуть полягати порушення під час спілкування на форумі?

Спілкування в чатах

Вам уже відомо, що деякі служби Інтернету надають можливість проводити обговорення у реальному часі. З використанням цих служб можуть бути організовані постійно діючі та тимчасові телеконференції.

Чат (англ. *chat* – дружня розмова, бесіда, балачки) – це телеконференція, що відбувається в реальному часі.

Чатом також називають службу Інтернету, що призначена для організації спілкування групи користувачів у режимі реального часу.

При користуванні цією службою говорять про **спілкування в чаті**.

Чат, організований на веб-сайті, називається **веб-чатом**, наприклад **РОЗМОВА – Народний чат** (<http://www.rozмова.in.ua>). Для пошуку чату можна скористатися засобами пошукових служб.

Іншою можливістю є організація чатів з використанням спеціального програмного забезпечення, наприклад програм миттєвого обміну повідомленнями.

Спілкування у веб-чаті здійснюється в одній або кількох кімнатах для розмов (англ. *chatrooms*). Це віртуальний простір, в якому здійснюється обмін повідомленнями на різні теми або взагалі без визначеної тематики.

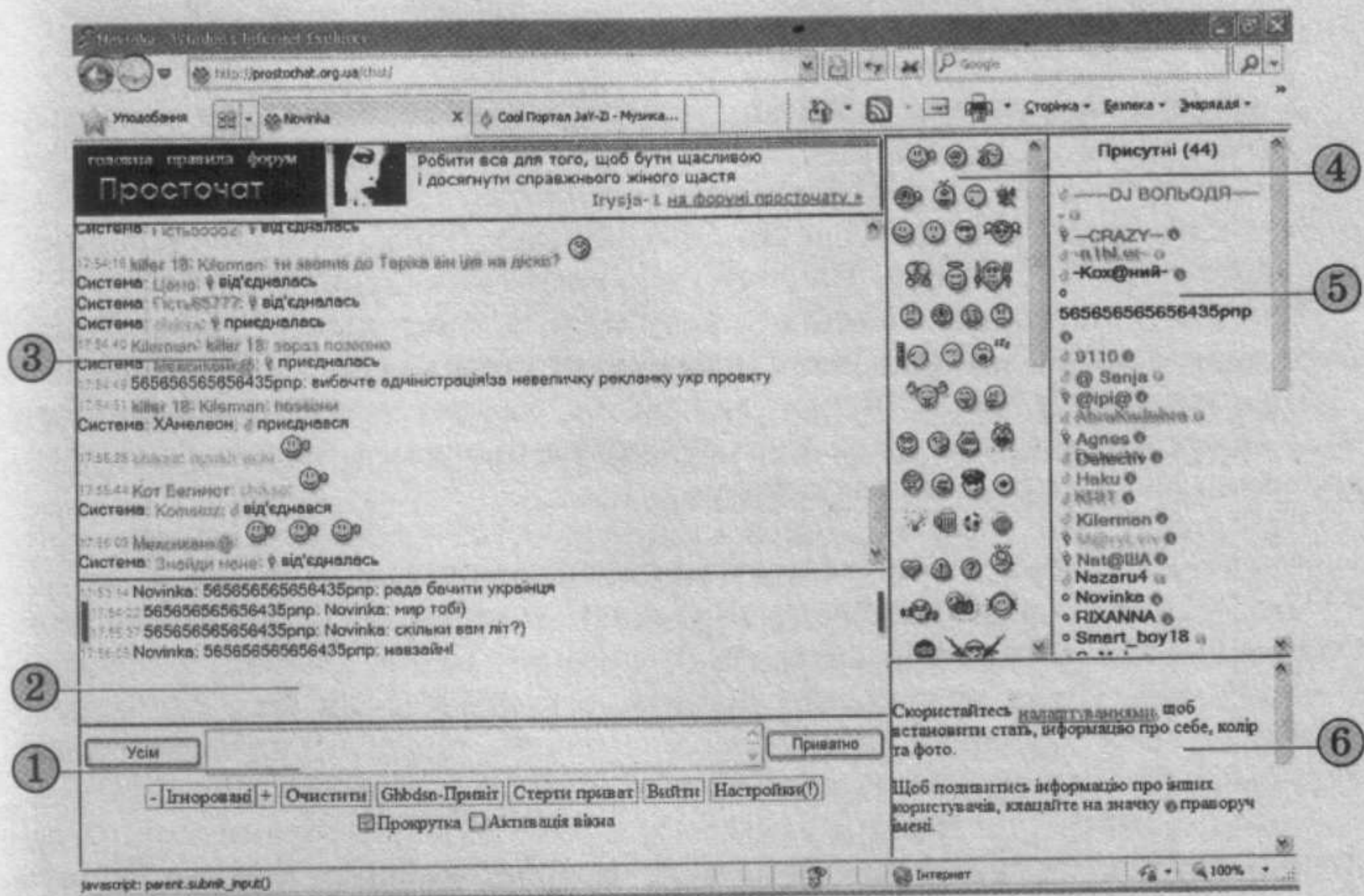
Наприклад, у чаті на сайті **Чат Просточат – Український ЧАТ** (<http://prostochat.org.ua>) створено дві кімнати – **Головна кімната** та **Кімната знайомств**, на сайті **Розмова** (<http://chat.kremenchug.ua/voc.php>) – п'ять кімнат для спілкування.

Кімнати мають імена, які окреслюють основну тему спілкування. Вибір кімнати користувачем може здійснюватися за колом інтересів, віком, місцем проживання тощо.

Вибравши кімнату, користувач вводить своє умовне ім'я (також називають нік) та пароль, після чого отримує доступ до повідомлень інших учасників цього чату. Іноді під час реєстрації на веб-чаті пропонується ввести адресу електронної поштової скриньки та інші дані. У деяких чатах після реєстрації можна вільно переходити з однієї кімнати в іншу.

Вікно веб-чату (рис. 3.49) поділено на кілька частин, які призначені для відображення: повідомлень учасників, приватних повідомлень, списку учасників чату, колекції смайликів, довідки. В окремій області вікна розміщуються елементи керування для надсилання повідомлень у чат. Кожні кілька секунд вікно чату автоматично оновлюється і в області показу повідомлень відображаються нові дописи. Попередньо отримані повідомлення переміщуються за межі області показу та з часом зникають. На відміну від форуму, повідомлення у веб-чатах, як правило, не зберігаються і пошук у них неможливий. Але існують чати, в яких ведеться протокол повідомлень поточного сеансу користувача. Його можна переглянути та зберегти.

Кожне повідомлення, що надіслано всім учасникам чату, супроводжується даними про час надходження та автора. Можна надсилати повідомлення на ім'я конкретного учасника. Для цього потрібно обрати його нік у списку присутніх, після чого написати та надіслати повідомлення.

- ① Поле введення тексту повідомлень
- ② Область показу приватних повідомлень
- ③ Область показу повідомлень чату
- ④ Колекція смайликів
- ⑤ Список учасників чату
- ⑥ Область довідки

Рис. 3.49. Вікно веб-чату

При його відображенні в області показу повідомлень поруч із текстом буде зазначено два імені – ім'я автора та учасника, якому воно призначене.

Іншою можливістю особистого спілкування є надсилання **приватного** повідомлення, яке відображається в окремій області вікна чату. Приватне повідомлення створюється так само, як повідомлення на ім'я окремого учасника, але при надсиланні використовується кнопка **Приватно**.

Як і на форумах, за дотриманням правил спілкування в чатах слідкують модератори. Вони можуть використовувати механізм банів для покарання порушників.

На сайтах політичних і громадських організацій, місцевих адміністрацій, засобів масової інформації часто організують тимчасові чати з відомими особами. Дату, час і тривалість чату оголошують попередньо, щоб кожен бажаючий мав змогу поставити запитання та отримати відповідь у режимі реального часу. Після завершення часу обмін повідомленнями припиняється, а історію чату публікують у ЗМІ. Такі тимчасово діючі чати називають **чат-конференціями**.

Часто чати використовують для спілкування учасників мережних рольових комп'ютерних ігор, наприклад Warcraft, Counter-Strike тощо. Групи учасників об'єднуються в так звані гільдії або клани та створюють чати для обговорення спільних дій, розробки стратегії гри тощо. У такі чати, як правило, не допускають користувачів, що не є членами кланів.

Організація персональних чатів

У веб-чаті вибрати для себе іншу групу співрозмовників, крім відвідувачів певної кімнати, неможливо. Використовуючи спеціальне програмне забезпечення, наприклад програми миттєвого обміну повідомленнями, можна проводити текстові або голосові чати, самостійно обираючи співрозмовників із вашого списку контактів. Такі чати називають **персональними**.

Для проведення персонального чату можна, наприклад, використовувати програму миттєвого обміну повідомленнями **Skype**.

Ви вже знаєте, як здійснюється обмін текстовими повідомленнями між двома користувачами із застосуванням програми **Skype**. Таке обговорення є чатом з двома учасниками.

Для організації чату з кількома користувачами з вашого списку контактів можна вибрати групу імен у списку контактів.

Якщо учасників чату вибрано не більше чотирьох, то у верхній частині **Області повідомлень** відобразяться їхні аватари та імена, в іншому випадку – тільки імена. Після надсилання текстового повідомлення його отримають усі користувачі, об'єднані в групу. Повідомлення, надіслані членами групи, будуть відображатися в кожного в **Області показу повідомлень** (рис. 3.50).

У ході обміну текстовими повідомленнями до обговорення можна залучити інших користувачів. Для цього потрібно вибором кнопки **Додати людей у цю групову розмову** (+) у верхній частині області повідомлень відкрити вікно **Додати до групи**, в якому вибрати зі списку контактів тих, кого ви хочете залучити до чату. Вибраним користувачам будуть надіслані всі повідомлення поточного сеансу чату, і вони зможуть брати участь у подальших обговореннях.

У текстовому чаті, організованому з використанням програми **Skype**, можуть брати участь до ста осіб.

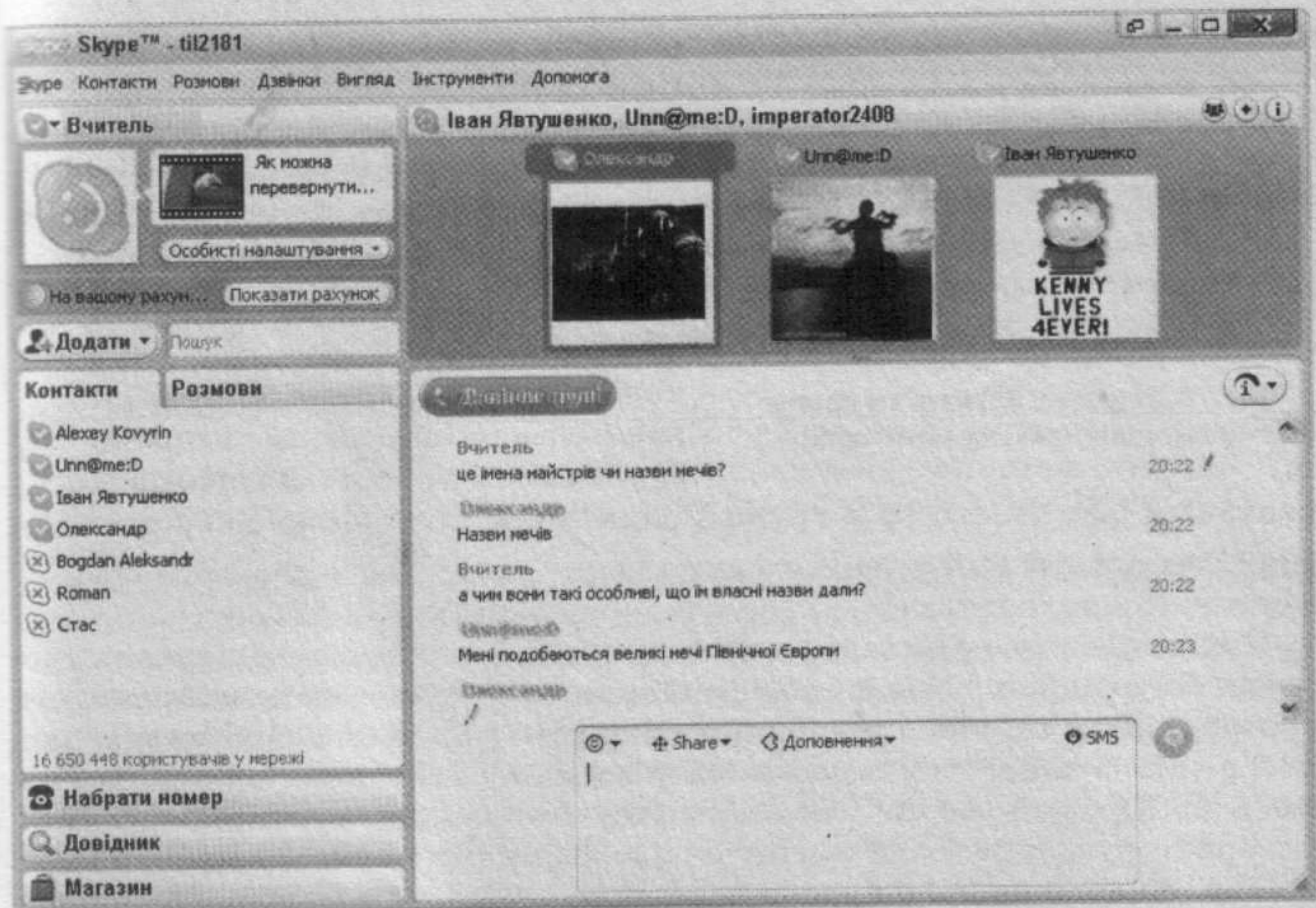

Рис. 3.50. Вікно чату

Використовуючи програму **Skype**, можна проводити не лише текстові, а й голосові чати. Ви вже знаєте, як здійснити обмін голосовими повідомленнями між двома учасниками. Для створення голосового чату з більшим числом учасників потрібно додати користувачів до групи, як і при організації текстового чату, та вибрати кнопку **Дзвінок групи**. При цьому всі члени групи одночасно отримують виклик і зможуть узяти участь в обговоренні. Додавання нових співрозмовників під час проведення голосового чату може здійснюватися так само, як і в текстовому. Усього в голосовому чаті можуть узяти участь до 25 співрозмовників. Відеозображення може бути прийняте лише від одного учасника такого чату.

Якщо з певною групою користувачів ви спілкуєтеся постійно, то доцільно створити **групу**, ім'я якої буде відображатись у списку контактів. Один контакт може бути включений у кілька груп.

Створити нову групу можна, виконавши **Контакти** ⇒ **Створити нову групу** або вибравши в списку кнопки **Додати** команду **Нова група**. При цьому у верхній частині області повідомлень відкриється панель створення нової групи (рис. 3.51). Щоб дати ім'я групі, потрібно вибрати

кнопку **Змінити** (E) поруч із назвою **Порожня група**, ввести ім'я групи та натиснути клавішу **Enter**. Включити контакти до групи можна, перетягнувши їхні імена зі списку контактів в область групи або вико-

Рис. 3.51. Панель створення нової групи

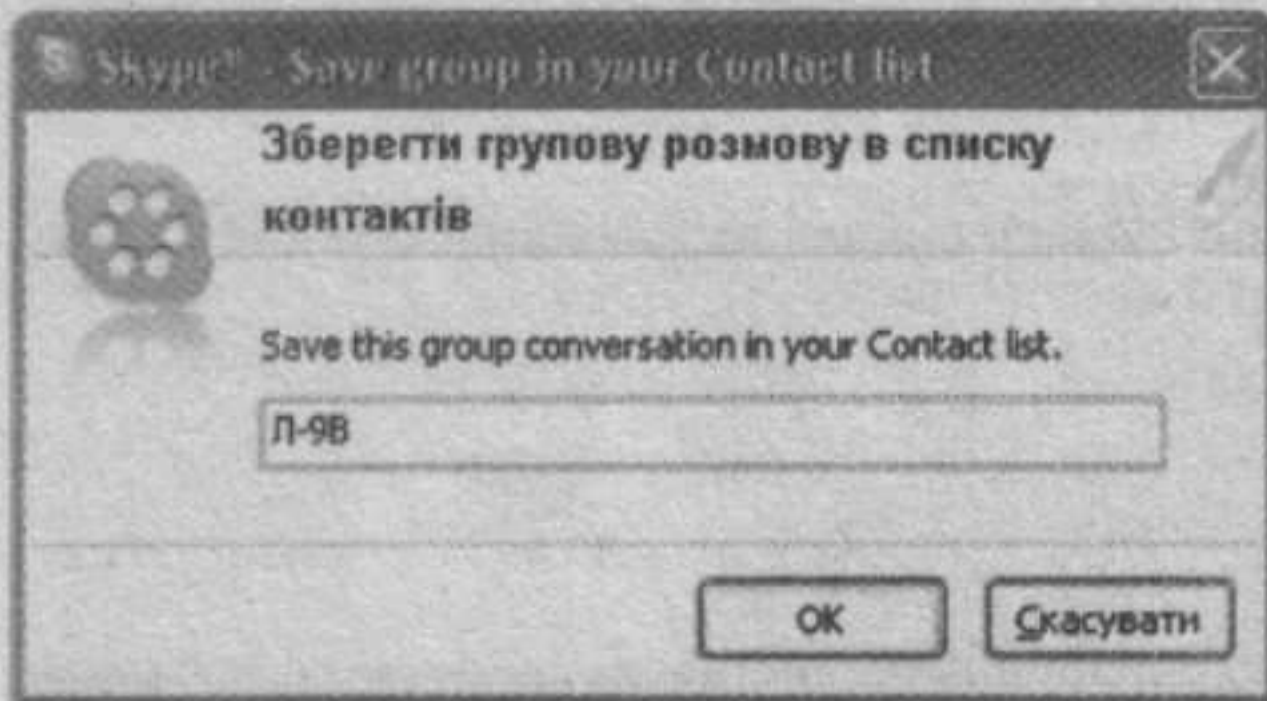

Рис. 3.52. Вікно **Зберегти групу у вашому списку контактів**

контактів , увести ім'я групи у відповідне поле вікна **Save group in your Contact list** (англ. *save group in your Contact list* – зберегти групу у вашому списку контактів) і вибрати кнопку **ОК** (рис. 3.52).

Повідомлення, надіслані в ході чату, за відповідних налаштувань програми **Skype** архівуються і зберігаються, щоб їх можна було прочитати повторно. Для того щоб знайти потрібну фразу в архіві повідомлень, слід вибрати ім'я одного з учасників чату в списку контактів, виконати **Розмови** ⇒ **Пошук** і ввести ключову фразу в поле пошуку. Якщо фраза не використовувалась у ході обміну повідомленнями за участю цього користувача, то поле пошуку буде зафарбовано рожевим кольором. В іншому випадку в **Області показу повідомлень** буде виділена знайдена фраза.

Етикет інтерактивного спілкування

Для того щоб спілкування в Інтернеті було для всіх приємним і корисним, необхідно дотримуватися правил етикету (франц. *etiquette* – ярлик, етикетка, порядок проведення церемонії). Що неприпустимо в традиційному спілкуванні – неприпустимо й у мережі. Ці правила розповсюджуються на спілкування в службах миттєвого обміну повідомленнями, на форумах та в чатах.

- Вітайтеся зі своїм співрозмовником на початку спілкування. Якщо спілкуєтеся з незнайомою людиною – назвіть себе. Дякуйте за допомогу. Перепрошуйте за незручності.
- Намагайтеся не припускатися граматичних помилок у ваших текстових повідомленнях – це ознака поваги до себе і співрозмовників.
- Намагайтеся чітко та лаконічно висловлювати ваші думки, щоб співрозмовнику не доводилося перечитувати ваше повідомлення кілька разів і перепитувати вас.
- Якщо ви не отримали відповіді на важливе для вас повідомлення, не соромтеся звернутися до співрозмовника повторно. Можливо, ваше повідомлення випадково загубилося. Але враховуйте, що, можливо, людині потрібен час, щоб обміркувати ваше повідомлення та підготувати відповідь на нього.
- Якщо вас зацікавив певний матеріал в Інтернеті та ви бажаєте обговорити його, надсилайте гіперпосилання з коротким описом змісту матеріалу.
- Відповідайте на отримані повідомлення, не ігноруйте співрозмовників. Відповідь не обов'язково повинна бути великою, достатньо одного слова, щоб людина зрозуміла, що її почули.

- Якщо одне повідомлення містить кілька запитань, дайте відповідь на кожне.
- Якщо ви бажаєте поспілкуватися з кимось у режимі реального часу, запитайте в співрозмовника, чи має він на це вільний час.
- Не кожний співрозмовник може бути доброзичливо налаштований відносно вас. Ігноруйте негативно налаштовану особу, щоб не створювати ситуацію конфлікту. Але будьте й самі стриманими, терплячими та уважними, щоб не образити людину.

Соціальні мережні сервіси

Останнім часом швидко розвиваються сервіси Інтернету, які засновані на технологіях Веб 2.0 та спрямовані на створення **мережних спільнот**. Такі сервіси отримали назву **соціальних**. Їхнім призначенням є створення умов для організації спільної діяльності в Інтернеті:

- ♦ пошуку даних у мережі – *соціальні пошукові системи*, наприклад, **Флексум** (<http://flexum.ru>), **Swicki** (<http://www.swicki.com>),
- ♦ створення колективних каталогів посилань – *народні класифікатори* або *служби соціальних закладок*, наприклад, **БобрДобр** (<http://www.bobrdobr.ru>), **Делішес** (<http://del.icio.us>),
- ♦ спільної розробки нових інформаційних матеріалів – *вікі-проекти*, наприклад, **ВікіОсвіта** (<http://www.eduwiki.uran.net.ua>), **Вікіпедія** (<http://uk.wikipedia.org>), *системи керування контентом*, наприклад, **Joomla** (<http://joomlaportal.ru>), *он-лайн офіси*, наприклад, **ThinkFree Office Online** (<http://member.thinkfree.com>),
- ♦ формування *карт знань (когнітивних карт)* – наприклад, **MindMeister** (<http://www.mindmeister.com/ru/home>), **Bubbl.us** (<http://bubbl.us>),
- ♦ зберігання документів різних видів для спільного користування – *соціальні медіа-сховища*, наприклад, он-лайн фотоальбом **Flickr** (<http://www.flickr.com>), он-лайн редактор презентацій **СлайдШара** (<http://www.slideshare.net>),
- ♦ організації спільної проектної діяльності – *органайзери* або *менеджери проектів*, наприклад, **Organizeit.ru** (<http://www.organizeit.ru>), **Memos.ru** (<http://www.memos.ru>), **ZohoProject** (<http://projects.zoho.com>),
- ♦ індивідуального та колективного планування – *он-лайн календарі*, наприклад, **Календар Google** (<http://www.google.com/calendar>), **30 boxes** (<http://www.30boxes.com>),
- ♦ спілкування – ресурси *соціальних мереж* **Connect.ua** (<http://connect.ua>), **PROFEO** (<http://www.profeo.ua>), **В Контакте** (<http://vkontakte.ru>), **Однокласники.ru** (<http://odnoklassniki.ru>), **Мой Мир@mail.ru** (<http://my.mail.ru>) та ін.

Одним із видів соціальних сервісів є сервіс мережних щоденників – **блогів** (англ. *web log* – мережний журнал). Блоги створюються для висловлення своїх думок, свого ставлення до тих чи інших подій. При цьому кожен користувач Інтернету може залишити свій коментар на повідомлення у блозі, якщо це дозволено **блогером** – власником блогу. Блоги можна створити на сайтах **Blog.net.ua** (<http://blog.net.ua>), **Блоги@Mail.Ru** (<http://blogs.mail.ru>), **Blogger** (<http://blogger.com>) та ін.

Подальшим розвитком ідеї блогів стало створення мережі мікроблогів **Twitter** (англ. *tweet* – щебетати, базікати) (<http://twitter.com>). Повідомлення у мережу **Twitter** можна надсилати, використовуючи веб-інтерфейс, програми-клієнти або SMS. Унаслідок простоти надсилення повідомлень і швидкості розповсюдження новин мережу **Twitter** називають новим видом ЗМІ, а деякі періодичні видання мають своє представництво у цій мережі.

twitter

Станом на квітень 2010 року в мережі **Twitter** було зареєстровано понад 105 млн користувачів, з них більше 35,5 тис. з України. Слідкувати за новими повідомленнями з різних тем в українському секторі **Twitter** можна, використовуючи сервіс **Twitwi** (<http://ua.twitwi.net>).

Внаслідок поширення соціальних сервісів виникла потреба у зборі повідомлень, які цікавлять користувача, з різних сервісів на одному ресурсі. Таку можливість надає сервіс **FriendFeed** (англ. *friend* – друг, *feed* – живлення) (<http://friendfeed.com>), заснований у 2007 році. У режимі реального часу для зареєстрованого користувача збираються на одній веб-сторінці – **каналі** – новини від користувачів різних соціальних мереж, блогів, мікроблогів та інших сервісів Веб 2.0, на повідомлення яких оформлена підписка.

Перевірте себе

- 1°. Що таке чат? Що таке веб-чат?
- 2°. Що таке кімната для розмов? Які дані можна побачити за вибору кімнати?
- 3°. Назвіть основні елементи вікна веб-чату.
- 4°. Як надіслати повідомлення всім учасникам чату?
- 5°. Як надіслати приватне повідомлення в чаті?
- 6°. З якою метою проводяться чат-конференції?
- 7°. Що спільного та чим відрізняються веб-чат і персональний чат?
- 8°. Які програмні засоби використовують для організації персональних чатів?
- 9°. Якими видами повідомлень можна обмінюватись у чаті, що організований із використанням програми **Skype**?
- 10°. Яким способом можна залучити до персонального чату співрозмовників зі списку контактів?
- 11°. Як створити групу контактів для обміну повідомленнями в чаті та зберегти її в списку контактів?
- 12°. Скільки осіб можуть брати участь у персональному текстовому чаті, що організований із використанням програми **Skype**? У голосовому чаті?
- 13°. Опишіть правила етикету при мережному спілкуванні.

Виконайте завдання

- 1°. Заповніть таблицю та порівняйте можливості, які надають для спілкування користувачам служби Інтернету.

Можливість	Електронна пошта	Служби миттєвого обміну повідомленнями	Форуми	Чати
Обмін текстовими повідомленнями				
Обмін голосовими повідомленнями				
Спілкування в реальному часі				
Групове спілкування				
Пересилання файлів				

Продовження таблиці

Можливість	Електронна пошта	Служби миттєвого обміну повідомленнями	Форуми	Чати
Формування власного списку контактів				
Пошук нових контактів				
Можливість автоматизованого пошуку повідомлень				
Контроль за дотриманням правил спілкування з боку модераторів				
Доступ з використанням веб-інтерфейсу				

2. Порівняйте особливості функцій модераторів на форумах і в чатах.
- 3°. Відкрийте головну сторінку сайту **ROZMOVA – Народний чат** (<http://www.rozмова.in.ua>). Зареєструйтеся, введіть числовий код, зображений на рисунку, увійдіть до кімнати чату. Розгляньте веб-сторінку чату. Визначте: скільки осіб бере участь в обговореннях у даний момент часу; через який інтервал часу оновлюється область показу повідомлень.
- 4°. Відкрийте головну сторінку сайту **Чат – Современное средство общения** (рос. *современное средство общения* – сучасний засіб спілкування) (<http://chat.biz.ua>). Ознайомтеся з особливостями чату, вибравши посилання **Помощь** (рос. *помощь* – допомога). Зареєструйтеся на сайті, створіть свого анімованого персонажа. Візьміть участь в обговореннях у чаті.
- 5°. Залучіть до обговорення в персональному текстовому чаті трьох однокласників, використовуючи програму **Skype**. Привітайте один одного. Обміняйтеся кількома повідомленнями.
- 6°. Створіть групу **Урок** для організації персонального чату з використанням програми **Skype**. Включіть до групи трьох ваших однокласників. Збережіть її в списку контактів. Надішліть текстове повідомлення у групу.
- 7°. Залучіть до обговорення в персональному голосовому чаті трьох однокласників, використовуючи програму **Skype**.

 Мережева етика (<http://forum.hpclub.com.ua/lofiversion/index.php/t8123.html>)
Мережа Інтернет – правила безпечної поведінки (<http://pognali.com/brulf/text/manya/99.html>)

Правила мережевого етикету (<http://etyket.org.ua/merezeve.htm>)

Що таке етикет і «з чим його їсти»? (http://dds.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=122&Itemid=29)

Практична робота № 11. Спілкування на форумах і в чатах

Увага! Під час роботи з комп'ютером дотримуйтеся правил безпеки та санітарно-гігієнічних норм.

1. Зареєструйтеся на форумі **Жива книга** (<http://my.som.org.ua/forum>).

2. Налаштуйте підпис та аватар вашого облікового запису в Панелі керування форуму **Жива книга**.
3. Залиште повідомлення в одній із тем у категорії **Форум молодіжного спілкування** на форумі **Жива книга** як відповідь на одне з існуючих повідомлень. Уключіть до вашого повідомлення цитату з повідомлення, на яке ви відповідаєте.
4. Створіть власну тему в розділі «Парус» – **форум хобі** категорії **Форум молодіжного спілкування** на форумі **Жива книга**, розповівши про своє захоплення.
5. Створіть групу **Клас** для організації персонального чату з використанням програми **Skype**. Включіть до групи трьох ваших однокласників і вчителя інформатики. Збережіть групу в списку контактів. Надішліть текстові повідомлення членам групи, зазначивши в них ваш логін на форумі **Жива книга**, розділ і тему, в якій ви залишили повідомлення, та тему, яку ви створили на форумі **Жива книга**.

Розділ 4

ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ

У цьому розділі ви дізнаєтеся про:

- види програмних засобів навчального призначення;
- принципи роботи з програмними засобами навчального призначення;
- види освітніх ресурсів в Інтернеті;
- веб-енциклопедії;
- організацію дистанційного навчання в Інтернеті;
- використання електронних словників і програм-перекладачів;
- форуми перекладачів і можливості їх використання для поліпшення якості перекладу;
- інтерактивні та мультимедійні курси для вивчення іноземних мов.

4.1. Програмні засоби навчання шкільних предметів

1. Які джерела знань ви використовуєте під час виконання домашнього завдання?
2. Як ви готуєтеся до написання реферату; до контрольної роботи?
3. Яке призначення прикладного програмного забезпечення?
4. Які особливості роботи прикладних програм, що працюють за клієнт-серверною технологією?

Програмні засоби навчального призначення

Коли ви виконуєте домашнє завдання, добираєте матеріал для написання реферату, готуєтеся до контрольної роботи, вам потрібні різноманітні джерела інформації: підручники та збірники завдань, атласи, словники, хрестоматії, колекції фотографій тощо. Для виконання навчальних завдань ви використовуєте й різноманітні електронні засоби. Це можуть бути ресурси Інтернету, електронні енциклопедії, галереї зображень, а також прикладні програми загального призначення, які використовуються для проведення розрахунків (наприклад, **Калькулятор**), для підготовки рефератів (наприклад, текстовий процесор **Word 2007**), для створення та редагування рисунків (наприклад, графічний редактор **Paint**) та ін.

Разом з тим, існує цілий ряд програм, які безпосередньо призначені для забезпечення навчання. Такі програми називають **програмними засобами навчального призначення**, або **педагогічними програмними засобами (ППЗ)**. Прикладами таких програм є **Програмно-методичний комплекс «Таблиця Менделєєва»**, **Електронний посібник «Біологія 8–9»**, **Програмне середовище «Система лінійних рівнянь»** та інші, які ви могли використовувати на уроках і під час підготовки до навчальних занять у попередніх класах.

Перевагою програмних засобів навчального призначення порівняно з традиційними засобами навчання є наявність зручних у використанні засобів візуалізації навчального матеріалу: статичне та динамічне представлення об'єктів, процесів, явищ, їх складових, графічне представлення закономірностей і результатів проведених учнем експериментів, дослідів, розв'язків задач. Однією з переваг ППЗ є швидкий зворотний зв'язок між користувачем і засобами ІКТ, який забезпечує реалізацію діалогу між учнем і учителем, між учнем і програмним навчальним середовищем. Такий зворотний зв'язок називають **інтерактивністю** програмного засобу. Завдяки використанню ППЗ, навчання може здійснюватись у тому темпі, який найбільше задовольняє учнів.

Педагогічні програмні засоби можна розподілити на такі групи:

- **електронні посібники** – електронні навчальні видання, які доповнюють підручники та містять навчальний матеріал з певного предмета, окремих розділів навчальної дисципліни, факультативного курсу або курсу за вибором, найчастіше представлений з використанням мультимедійних засобів, наприклад **Електронний посібник «Футбол – джерело здоров'я»**;
- **електронні (віртуальні) практикуми** – електронні навчальні збірки практичних завдань і вправ, у тому числі:
 - **віртуальні лабораторії**, наприклад **Віртуальна біологічна лабораторія. 10–11 кл.**;
 - **електронні тренажери**, наприклад **«Майстер-клас». Клавіатурний тренажер з української мови**;
 - **електронні задачки**, наприклад **Електронний задачник «Фізика. 7–9»**;
- **електронні засоби контролю навчальних досягнень учнів** – комп'ютерні програми, призначені для створення тестових завдань, проведення тестування та фіксації результатів, наприклад **Система інтерактивного тестування «Школяр»**;
- **мультимедійні засоби ілюстративного і довідникового спрямування**:
 - **електронні атласи** – електронні колекції зображень різних об'єктів (карти, креслення, рисунки та ін.) із засобами навігації та пошуку, наприклад **Електронний атлас «Історія України»**;
 - **електронні хрестоматії** – електронні навчальні видання літературно-художніх, історичних та інших друкованих, музичних творів, творів образотворчого чи кіномистецтва або їх фрагментів; наприклад **фонохрестоматія «Шкільна колекція». Фонохрестоматія для 10–12 класів з англійської мови**;
 - **електронні енциклопедії** (грец. *κύκλος* – коло, *παίδεια* – навчання, наука; коло наук) – електронні довідникові видання, що містять основні відомості з однієї чи кількох галузей знань і практичної діяльності, подані у коротких статтях, доповнені аудіо- та відеоматеріалами, засобами пошуку та відбору довідникових матеріалів, наприклад **Електронна база знань «Людина, суспільство і світ»**;
 - **електронні словники** – електронні довідникові видання словників державної або іноземних мов, що містять засоби пошуку слів та словосполучень і доповнені можливістю прослуховування фрагментів словника, наприклад **Навчальне середовище «10 000 Words»** та ін.

Існують комбіновані ППЗ, у яких поєднані програмні засоби з різних груп, наприклад **Інтегрований електронний комплекс «Економічна та соціальна географія світу»**. Вони отримали узагальнену назву **мультимедійні, або інтерактивні, курси**.

Незалежно від типу педагогічного програмного засобу, можна передбачати наявність у ньому таких складових:

- **меню програми**, яке відображає зміст матеріалу у програмному засобі або надає доступ до його основних функцій;
- **гіпертекстової системи навігації** між блоками навчального або довідкового матеріалу;
- **пошукової системи** для швидкого звертання до потрібного блока;
- **довідки** з навчального матеріалу предмета або із засобів керування програмою.

Залежно від типу ППЗ до його складу можуть входити:

- текстовий інформаційний блок;
- колекція графічних зображень;
- колекція аудіо- та відеоматеріалів;
- блок виконання тренувальних вправ і практичних завдань;
- контролюючий блок

та ін.

Деякі ППЗ розроблені за клієнт-серверною технологією. Вони розраховані на використання в навчальному процесі в умовах класно-урочної системи. Передбачається, що на комп'ютері вчителя встановлюється серверна частина таких засобів, на комп'ютерах учнів – клієнтська частина.

Вибір того чи іншого педагогічного програмного засобу залежить від навчального завдання, яке стоїть перед учнем. Наприклад, готуючи повідомлення на урок історії, ви зможете шукати потрібні матеріали в електронному посібнику, хрестоматії, енциклопедії або електронному атласі. Якщо ж вам потрібно підготуватися до контрольної роботи з хімії, корисно буде звернутися до віртуальної хімічної лабораторії, задачника або засобу контролю навчальних досягнень.

ППЗ можуть містити не тільки програмовий матеріал з предмета, а й додатковий, наприклад, теоретичний матеріал, що виходить за межі шкільної програми, задачі підвищеної складності, засоби для проведення навчальних досліджень та ін. Це може бути корисним під час підготовки до олімпіад та інших інтелектуальних і творчих змагань, написанні робіт МАН тощо.

У той же час варто враховувати можливі негативні наслідки активного використання комп'ютерних технологій у навчанні. Користуючись електронними засобами контролю навчальних досягнень, учні звикають до односкладних, стислих відповідей на запитання, що небажано під час усного опитування. У електронних посібниках не передбачена можливість роз'яснювати матеріал іншими словами, якщо учню не зрозуміле деяке формулювання, тому програма не може замінити в повній мірі роботу з учителем. Навчальний матеріал з окремих предметів в електронних засобах може виявитися застарілим, на це варто звертати увагу при користуванні ними.

За вибору того чи іншого програмного засобу варто зупинитися на тих, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Навчальний

матеріал у них підібраний і структурований з урахуванням вимог шкільної програми, перевірений фахівцями на коректність і правильність наведених даних, відповідає педагогічним принципам.

Програмні засоби навчального призначення для вивчення різних предметів можна, наприклад, отримати безоплатно на сайті **Острів знань** (<http://www.ostriv.in.ua>) у розділі *Сервіси* \Rightarrow *Файловий архів* \Rightarrow *Електронні засоби навчання*.

Розглянемо особливості роботи з деякими педагогічними програмними засобами, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання в навчальному процесі з учнями 10-х класів.

 Одним з перших педагогічних програмних засобів в Україні був програмний комплекс для підтримки навчання математики **GRAN**, розробка якого розпочалася у 1989 році. На сьогодні програмно-методичний комплекс **GRAN** включає педагогічні програмні засоби **GRAN1**, **GRAN-2D**, **GRAN-3D**, що можуть використовуватися під час вивчення математики та окремих розділів фізики у 6–12 класах.

Демонстраційні версії складових програмного комплексу **GRAN** можна безоплатно отримати на сайті **ПУНЦ «ДИНИТ»** (<http://www.dcnit.com.ua/news/gran.php>).

Особливості використання електронних посібників

Електронні посібники можуть використовуватися з метою повторення, розширення та закріплення матеріалу, що був вивчений під час уроку, та для самостійного вивчення нового матеріалу.

Прикладом електронного посібника є **Педагогічний програмний засіб «Фізика»** (рис. 4.1).

Головне меню програми містить перелік розділів посібника. Для переходу до ознайомлення зі змістом розділу потрібно вибрати його назву, яка є гіперпосиланням на початкову сторінку розділу.

Електронний посібник містить інформаційний блок з текстовим матеріалом з фізики. Кожна сторінка тексту ілюструється графічними зображеннями. Вибір гіперпосилань у тексті сторінок приводить до відкриття вікон, що містять додаткові зображення або відеофрагменти, які уточнюють і доповнюють теоретичний матеріал.

До кожної теми пропонується добірка тестових запитань для самоперевірки. Перейти до відповіді на запитання можна, вибравши кнопку **Самоперевірка** . У кожному тестовому запитанні передбачається вибір одного варіанта відповіді з кількох запропонованих. Після відповіді на всі запитання потрібно вибрати кнопку **Перевірити тест** для отримання результату. За вибору кнопки **Правильні відповіді** встановлю-

Рис. 4.1. Головне вікно **Педагогічного програмного засобу «Фізика»**

ютья позначки поруч з правильними відповідями, після вибору кнопки **Повторити** всі позначки зникають для повторного проходження тесту. Якщо виникають складнощі під час відповіді на запитання, можна повернутися до теоретичного блоку вибором кнопки **Інформаційна частина**.

Крім запитань, учням пропонується розв'язати задачі з теми. Вікно з умовами задач можна відкрити, вибравши кнопку **Задачі** (рис. 4.2). Умова кожної задачі також супроводжується наочними матеріалами. Після виконання завдань можна перевірити правильність результатів, вибравши кнопку **Перевірити**. Якщо для розв'язання задачі потрібно провести деякі обчислення, то можна скористатися вбудованим калькулятором. Для його виклику потрібно вибрати кнопку **Калькулятор** у нижньому лівому куті вікна програми вікна. Дані, потрібні для обчислень, можна отримати з **Довідки**, що входить до складу посібника.

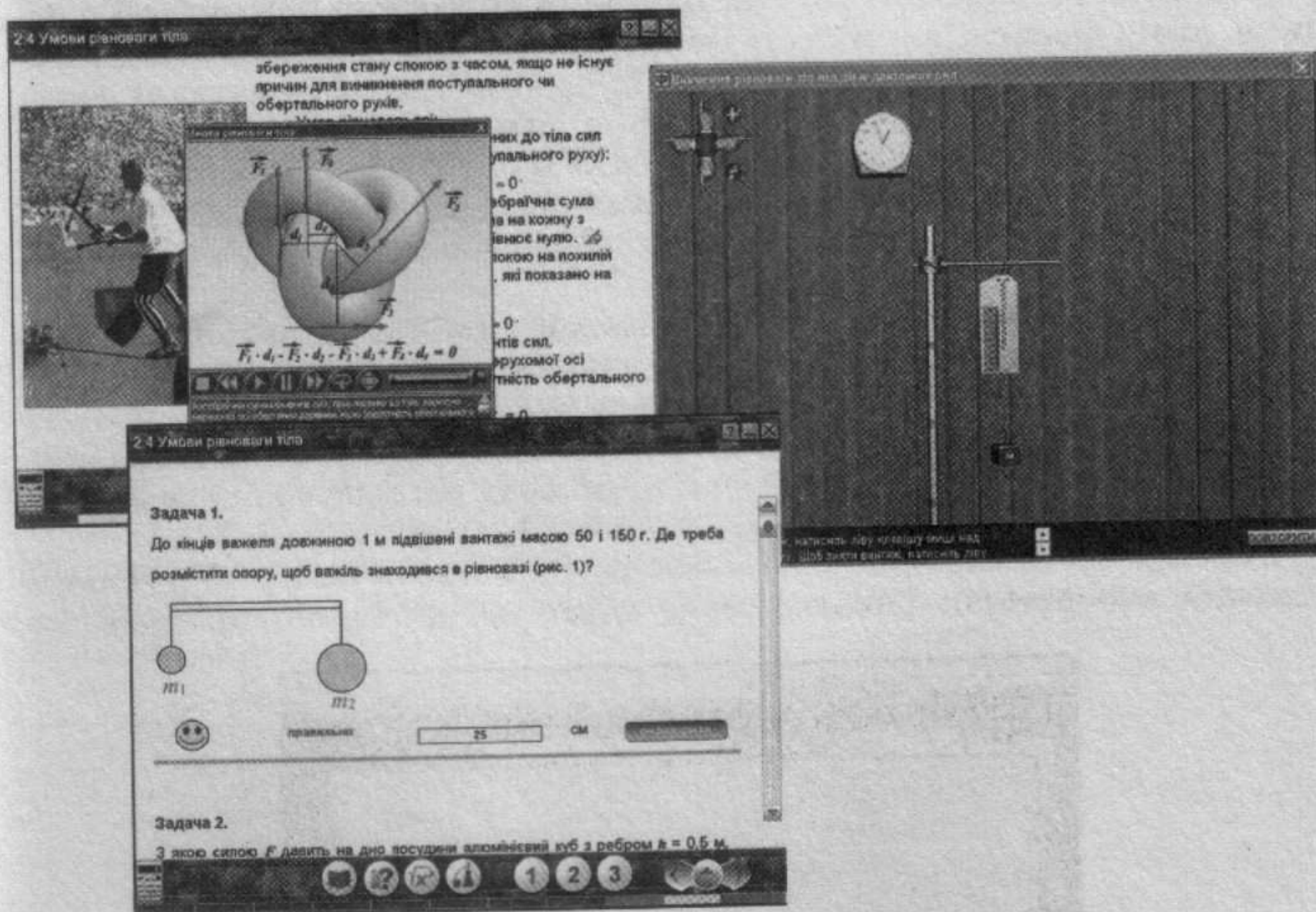

Рис. 4.2. Сторінки електронного посібника з фізики

Виклик **Довідки** здійснюється вибором кнопки **Допомога** у верхньому правому куті вікна або натисненням клавіші **F1**. Крім того, у **Довідці** містяться формули для обчислення значень фізичних величин, таблиці зі значеннями властивостей об'єктів вивчення, одиниці виміру фізичних величин, основні історичні відомості про вчених-фізиків, означення понять, що вивчаються в курсі фізики.

Після опрацювання матеріалів розділу можна виконати лабораторну роботу, інструкцію до якої наведено в посібнику. Для переходу до вико-

нання лабораторної роботи потрібно вибрати кнопку **Експеримент** у нижньому рядку вікна. Обладнання та хід лабораторної роботи моделюється на комп'ютері та демонструється з використанням анімації. За потреби, демонстрацію можна повторювати з іншими значеннями властивостей об'єктів дослідження.

На рисунку 4.2 наведено сторінки електронного посібника з інформаційними та демонстраційними матеріалами, лабораторною роботою та задачами для розв'язування.

Детальніше з особливостями роботи з програмою можна ознайомитися, звернувшись до розділу **Довідки** по роботі з програмою.

Особливості використання електронних (віртуальних) практикумів

До **віртуальних практикумів** належать програмні засоби, основним призначенням яких є надання можливостей застосувати отримані знання на практиці під час здійснення тренувальної, дослідницької, експериментальної діяльності. До них належать **віртуальні лабораторії** з фізики, хімії, біології, які містять інструкції для виконання лабораторних робіт, моделюють і контролюють хід їх проведення. Математичні дослідження можуть бути організовані з використанням **прикладних математичних пакетів**. У них реалізовані можливості виконання обчислень, побудови графіків функцій, знаходження наближених значень розв'язків рівнянь і систем рівнянь, обчислення площ геометричних фігур і об'ємів тіл та ін.

Електронні тренажери імітують реальні ситуації та призначені для формування й вдосконалення техніки виконання певних дій. **Електронні задачники** не лише пропонують добірки задач із різних тем курсу для практичного розв'язання, а й забезпечують систему допомоги, звертання до довідкових джерел, рекомендації щодо ходу розв'язування задач, перевірку правильності виконання.

Розглянемо більш детально особливості використання **Віртуальної хімічної лабораторії**. Головне вікно цього педагогічного програмного

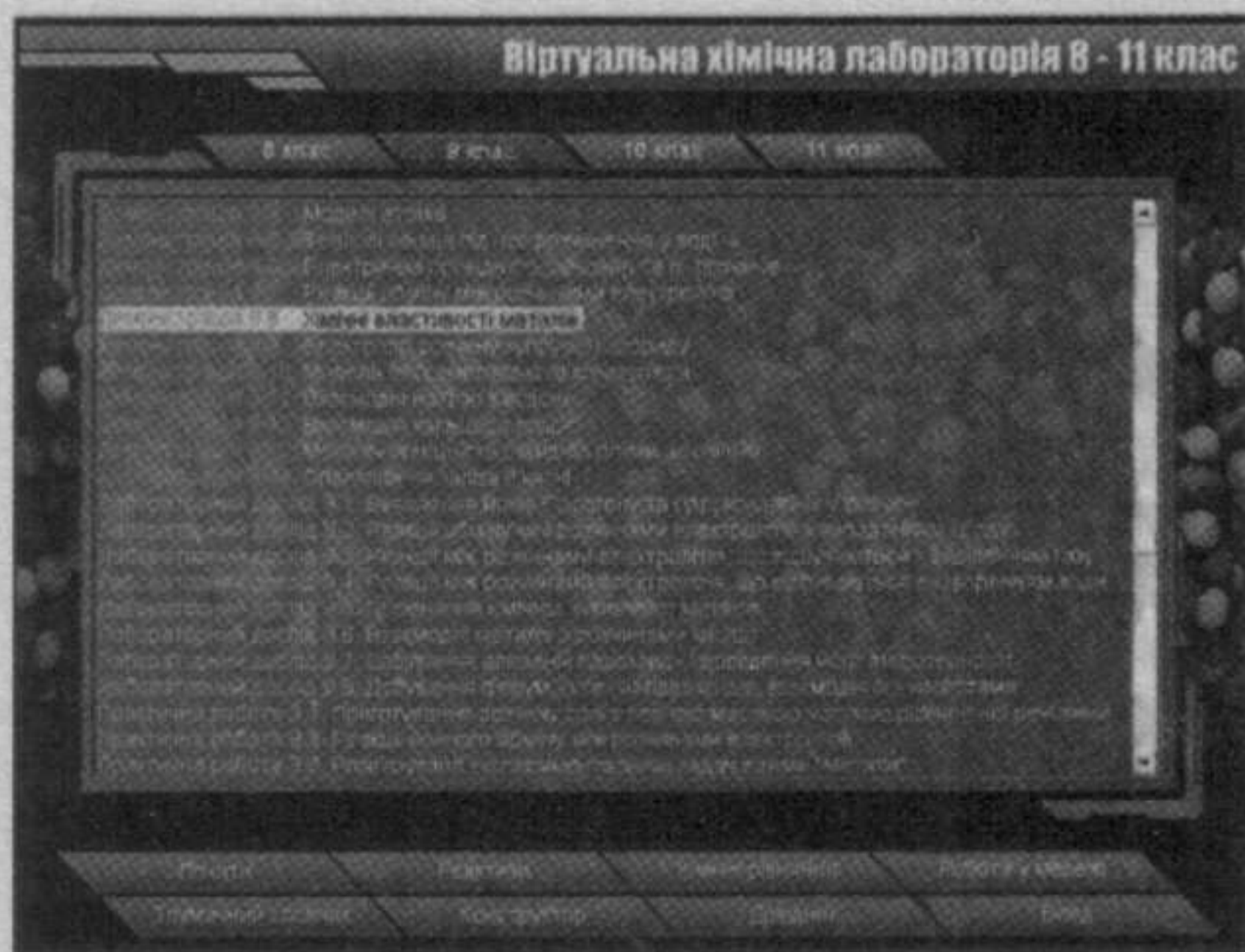

Рис. 4.3. Головне вікно **Віртуальної хімічної лабораторії**

засобу наведено на рисунку 4.3. На вкладках цього вікна відображається перелік демонстрацій, які можна переглянути, лабораторних дослідів і практичних робіт, з якими рекомендується ознайомитися учням різних класів.

Крім того, із цього вікна можна звернутися до **Довідника** та **Глумачного словника**, переглянути хімічні реактиви, ознайомитися з особливостями запису хімічних рівнянь. Для цього потрібно вибрати відповідну кнопку в нижній частині вікна.

Після вибору завдання в списку розділів головного вікна слід вибрати кнопку **Почати**.

За вибору **Демонстрації** відкривається вікно, у якому транслюється відеофрагмент з демонстрацією досліду та поясненням його особливостей.

За вибору **Лабораторного досліду** або **Практичної роботи** відкривається відповідне вікно (рис. 4.4). Вибравши в цьому вікні відповідну кнопку, можна ознайомитися з метою виконання роботи, потрібними реактивами, обладнанням, правилами техніки безпеки під час роботи в хімічній лабораторії, ходом виконання роботи.

Робота супроводжується відеозаписами. Відеофрагмент демонструється у верхній частині вікна програми. Збільшити розмір області перегляду відеофрагмента можна вибором довільної точки цієї області. Демонстрацію досліду можна призупинити, продовжити або повторити спочатку, використовуючи кнопки керування переглядом .

Щоб перейти до наступного кроку досліду або практичної роботи, потрібно вибрати кнопку **Далі**, повернутися до попереднього – кнопку **Назад**.

У нижній частині вікна відображається опис дій, що виконуються в ході досліду або практичної роботи. Після перегляду досліду рекомендується дати відповіді на запитання за результатами спостереження. Якщо вибрано правильний варіант відповіді, то колір тексту в ньому змінюється на зелений, за хибної відповіді – на червоний. Завдання виду **Складіть рівняння реакції** виконуються в зошиті. Для контролю правильності потрібно вибрати кнопку **Перевірити**, після чого відображається правильний запис рівняння. У висновку пропонується вибрати правильні твердження, що можуть бути отримані в ході виконання роботи.

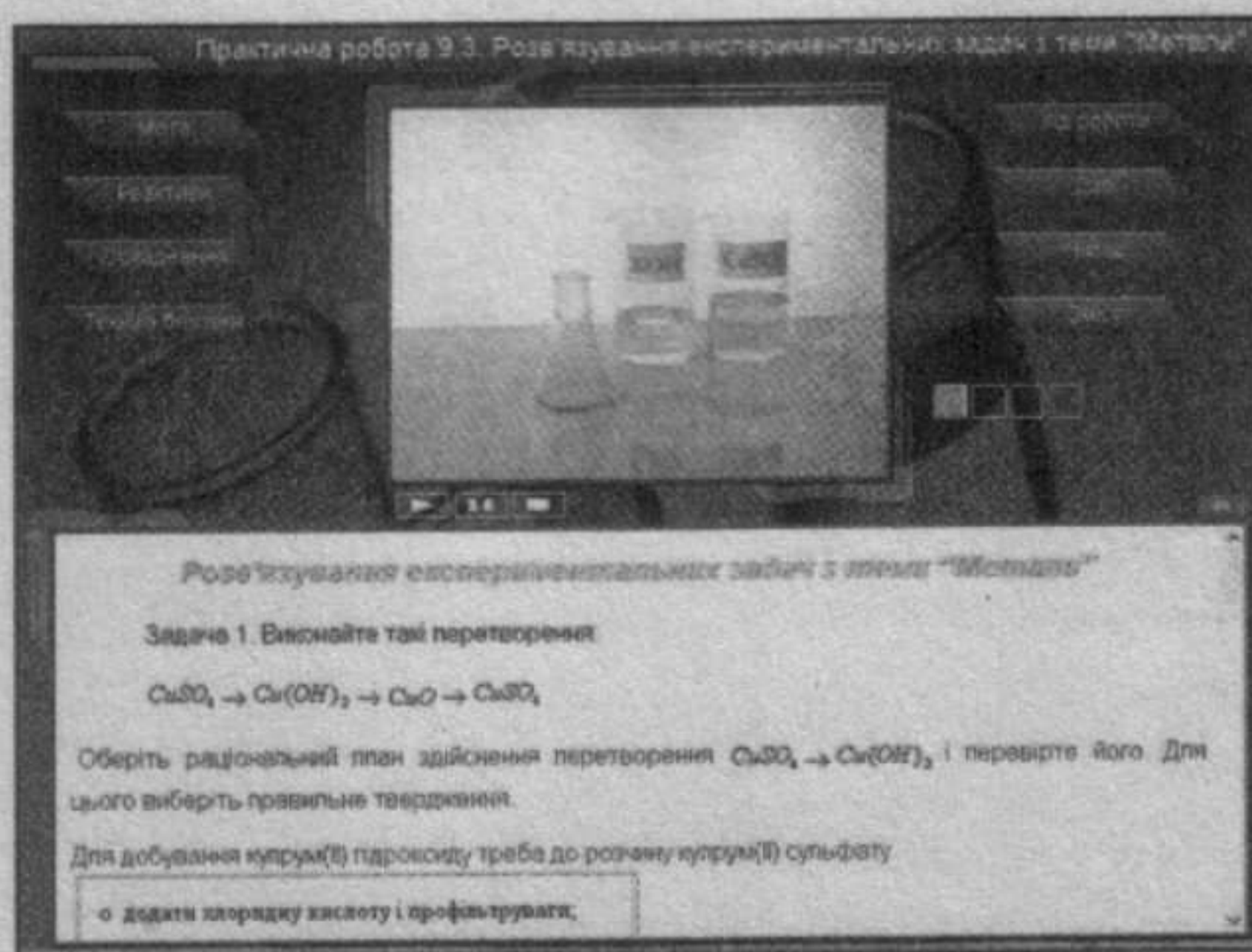

Рис. 4.4. Вікно практичної роботи

У деяких роботах пропонується виконати тестове завдання. Для цього потрібно вибрати кнопку **Тестування**. У ході тестування потрібно утворити правильні твердження, перемістивши написи із частинами тверджень і розмістивши їх у правильній послідовності, після чого вибрати кнопку **Перевірити** для здійснення контролю.

Повернення до головного вікна віртуальної лабораторії здійснюється вибором кнопки **Зміст**.

Особливості використання мультимедійних засобів довідникового спрямування

Електронні атласи, хрестоматії, енциклопедії містять структуровану за темами добірку матеріалів певного виду або різних видів. Ці засоби, як правило, мають можливості організації пошуку даних та їх друку.

Розглянемо як приклад особливості використання **Електронного атласу з курсу «Історія України»** для 10-го класу.

Електронний атлас містить добірку мап, які відображають події в історії України з 1914 по 1939 рік (рис. 4.5). Для відкриття змісту потрібно вибрати кнопку **Зміст** у лівій частині вікна. У змісті атласу мапи розподілені по темах, що відповідають темам програми 10-го класу. За вибору теми зображення відповідної мапи виводиться в головному вікні. Зображення можна збільшити, вибравши кнопку **Збільшити** у верхньому рядку вікна, або зменшити вибором кнопки **Зменшити** . Для кращого перегляду збільшену мапу можна переміщувати перетягуван-

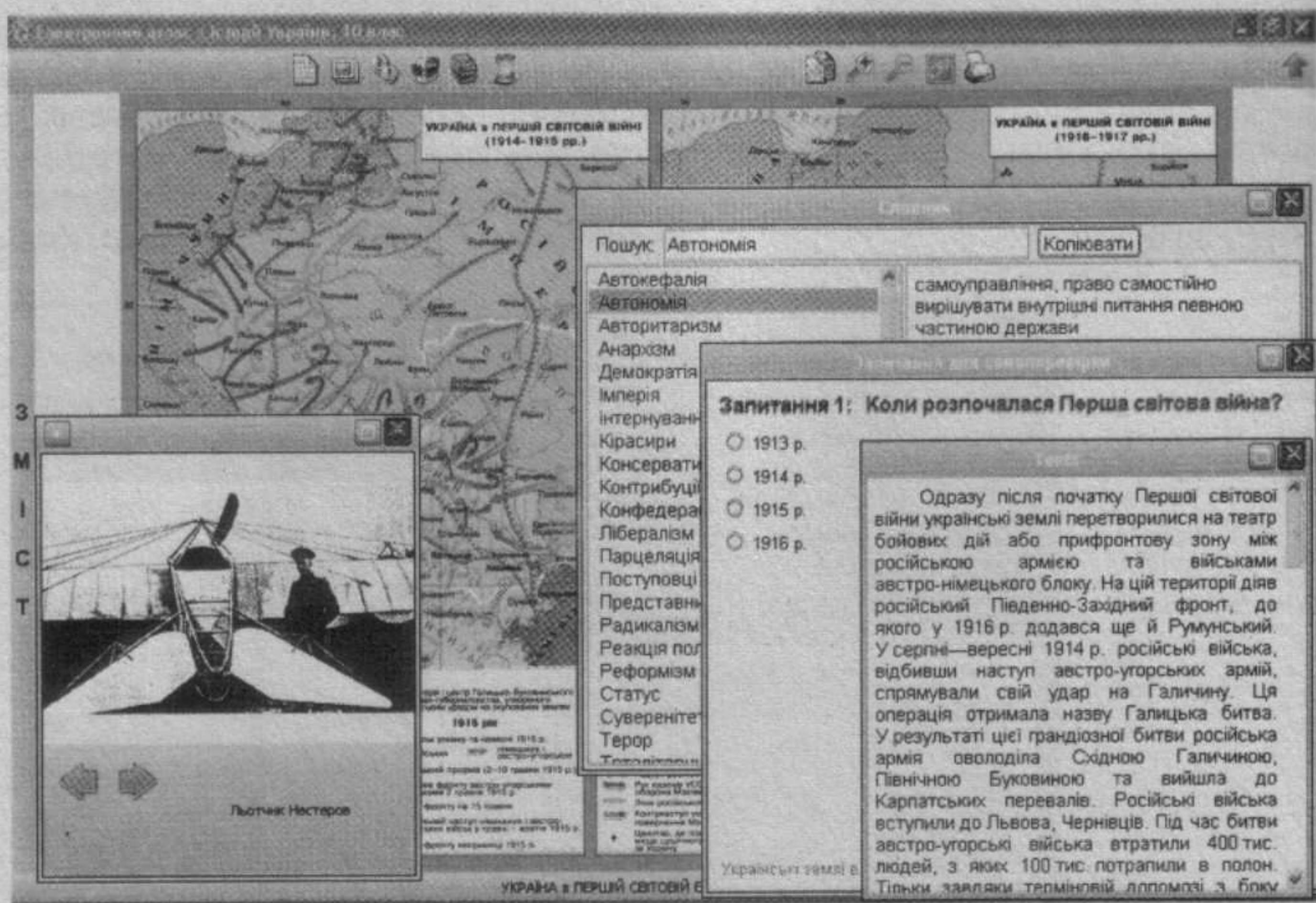

Рис. 4.5. Вікна **Електронного атласу з курсу «Історія України»**

ням або з використанням навігатора, виклик якого здійснюється вибором кнопки **Навігатор** . За потреби зображення можна скопіювати до **Буфера обміну** або надрукувати. Для копіювання потрібно вибрати кнопку **Копіювати карту** . Вікно попереднього перегляду та підготовки до друку можна відкрити, вибравши кнопку **Друк** .

Картографічні дані доповнюються текстовими описами подій, фото та іншими ілюстративними матеріалами, відеосюжетами. Додатково до колекцій графічних і відеоматеріалів та текстового блока в атласі міститься блок для контролю або самоперевірки знань учнів. Для звернення до цих матеріалів використовують кнопки, призначення яких наведено в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1. Призначення кнопок у вікні Електронного атласу з курсу «Історія України»

Вигляд кнопки	Назва	Призначення кнопки
	Текст	Для відкриття вікна з текстовим повідомленням з вибраної теми
	Ілюстрації	Для відкриття вікна з ілюстративними матеріалами з вибраної теми
	Запитання для самоперевірки	Для відкриття вікна з тестовими запитаннями для самоперевірки
	Відеосюжет	Для відкриття вікна з відеоматеріалами з вибраної теми
	Словник	Для відкриття словника термінів з курсу історії України
	Хронологічна таблиця	Для відкриття вікна з хронологічною таблицею історії України

Хронологічна таблиця у складі атласу містить короткий опис усіх основних подій названого періоду. У словнику атласу зібрані основні терміни, що використовуються в тексті для опису історичних подій, та їхні пояснення.

За результатами тестування учні мають можливість не лише дізнатися кількість правильних відповідей, але й побачити та проаналізувати власні відповіді, порівняти їх з наведеними правильними відповідями.

Перевірте себе

- 1°. На які групи можуть бути розподілені педагогічні програмні засоби? Охарактеризуйте кожну групу.
- 2°. Які складові наявні в усіх видах педагогічних програмних засобів? Яке їхнє призначення?
- 3°. Які складові можуть бути наявні в програмному засобі залежно від групи, до якої він розподілений?

- 4*. Які переваги та недоліки педагогічних програмних засобів порівняти з традиційними?
- 5*. Яке призначення електронних посібників і з якою метою вони можуть використовуватися?
- 6*. Які засоби належать до електронних (віртуальних) практикумів? Яке призначення та з якою метою вони можуть використовуватися?
- 7*. На основі яких факторів можна робити вибір того чи іншого педагогічного програмного засобу?

Виконайте завдання

- 1*. Установіть відповідність між групами педагогічних програмних засобів та їх описами.

	Педагогічні програмні засоби		Опис
1	Електронні посібники	А	Електронні навчальні видання літературно-художніх, історичних та інших друкованих, музичних творів, творів образотворчого чи кіномистецтва або їх фрагментів
2	Електронні (віртуальні) практикуми	Б	Електронні довідникові видання словників державної або іноземних мов, що містять засоби пошуку мовних одиниць і доповнені можливістю прослуховування фрагментів словника
3	Електронні засоби контролю навчальних досягнень	В	Електронні довідкові видання основних відомостей з однієї чи кількох галузей знань і практичної діяльності, поданих у коротких статтях, доповнених аудіо- та відеоматеріалами, засобами пошуку і добору довідникових матеріалів
4	Електронні атласи	Г	Електронні навчальні видання, які доповнюють підручники та містять навчальний матеріал з певного предмета, окремих розділів навчальної дисципліни, факультативного курсу або курсу за вибором, найчастіше представлені з використанням мультимедійних засобів
5	Електронні словники	Д	Електронні колекції зображень різних об'єктів (карти, креслення, рисунки та ін.) із засобами навігації та пошуку
6	Електронні енциклопедії	Е	Електронні навчальні видання практичних завдань і вправ
7	Електронні хрестоматії	Є	Комп'ютерні програми, призначені для створення тестових завдань, проведення тестування та фіксації результатів

- 2*. Укажіть види педагогічних програмних засобів, які ви оберете для виконання таких навчальних завдань:
- підготовка до лабораторної роботи з хімії;
 - написання твору з української літератури;
 - розв'язування задачі з економіки;

- г) написання науково-дослідницької роботи з географії;
 д) підготовка повідомлення про визначні наукові відкриття ХХ століття.
 3°. Ознайомтеся з переліком педагогічних програмних засобів, рекомендованих для використання під час вивчення профільних предметів.

Напря́м	Профі́ль	Прикладні програмні засоби
Природничо-математичний	Біофізичний (медичний) Біогеографічний Біотехнологічний Хіміко-технологічний Фізико-хімічний Агрохімічний	Програмно-методичний комплекс «Таблиця Менделєєва» ППЗ «Віртуальна фізична лабораторія, 10–11 кл.» ППЗ «Віртуальна біологічна лабораторія, 10–11 кл.» ППЗ «Віртуальна хімічна лабораторія, 8–11 кл.» ППЗ «Бібліотека електронних наочностей. Фізика, 10–11 кл.» ППЗ «Бібліотека електронних наочностей. Біологія, 6–11 кл.» Дистанційний курс «Шкільний курс з хімії, 8–11 кл.» Дистанційний курс «Шкільний курс з біології, 6–11 кл.» Навчальне програмне забезпечення з фізики для 10 класу
Суспільно-гуманітарний	Історичний Правовий Філософський Економічний	Електронна база знань «Людина, суспільство і світ» Бібліотека баз даних і знань у галузі держави і права Інтегрований електронний комплекс «Економіка, 10 клас» ППЗ Інтегрований електронний комплекс «Всесвітня історія, 10 кл.» ППЗ Електронний атлас «Історія України» ППЗ Електронний атлас з курсу «Всесвітня історія, 10 кл.» ППЗ Електронний атлас з курсу «Історія України, 10 кл.»
Філологічний	Української філології Іноземної філології Історико-філологічний	Навчальне середовище «10 000 Words» Електронний навчально-методичний комплект з іспанської мови «HOLA-2» Електронний навчально-методичний комплект з французької мови Клавіатурний тренажер з української мови «Майстер-клас»
Технологічний	Технологічний	ППЗ для загальноосвітніх навчальних закладів «Інформатика» Навчально-програмний комплекс «Пошук-мета»
Спортивний	Спортивний	Електронний посібник «Футбол – джерело здоров'я»

З'ясуйте, які із цих ППЗ, що призначені для вивчення предметів вашого профілю, доступні на сайті **Острів знань** (<http://www.ostriv.in.ua>) у розділі *Сервіси* ⇒ *Файловий архів* ⇒ *Електронні засоби навчання*. Визначте, до яких груп ППЗ вони належать.

- 4°. Запустіть на виконання електронний посібник з профільного предмета, встановлений на вашому комп'ютері. Розгляньте меню програми. Перейдіть до першого розділу посібника. Перегляньте теми першого розділу. З'ясуйте призначення елементів керування та умовних позначок у тексті посібника. Складіть їхній опис.
- 5°. Завантажте з сайту **Острів знань** (<http://www.ostriv.in.ua>) з розділу *Навчання* ⇒ *Шкільні предмети* ⇒ *Хімія* ⇒ *Електронні засоби для вивчення хімії* програмно-методичний комплекс *Таблиця Менделєєва*. Проінсталюйте комплекс на своєму комп'ютері. Ознайомтеся з довідкою щодо використання програми. Перегляньте режими роботи програми. До якого типу ППЗ можна віднести цю програму? Наведіть три приклади використання програми для розв'язування навчальних завдань. Підготуйте презентацію про можливості програми.
- 6*. Завантажте з сайту **Острів знань** (<http://www.ostriv.in.ua>) з розділу *Сервіси* ⇒ *Файловий архів* ⇒ *Електронні засоби навчання* електронний (віртуальний) практикум з профільного предмета. Проінсталюйте та запустіть практикум на своєму комп'ютері. Ознайомтеся зі змістом програмного засобу. Виконайте одне з практичних завдань. Складіть інструкцію зі встановлення та використання електронного (віртуального) практикуму.
- 7*. Запустіть на виконання мультимедійний інтерактивний курс з профільного предмета, встановлений на вашому комп'ютері. Розгляньте зміст курсу. Перейдіть до одного з розділів курсу. З'ясуйте призначення елементів керування. Складіть їхній опис. Наведіть три приклади використання курсу для розв'язування навчальних завдань.

4.2. Навчання в Інтернеті

1. На які групи розподіляються програмні засоби навчального призначення? Охарактеризуйте призначення кожної групи.
2. Які ППЗ ви використовуєте для підготовки повідомлення або реферату?
3. З якою метою в навчанні використовуються енциклопедії?
4. Які засоби ви використовуєте під час підготовки до участі в предметних олімпіадах?
5. Як та в яких форматах можна зберегти веб-сторінку на зовнішньому носії? Як здійснити пошук зображення в Інтернеті та його збереження?

Освітні ресурси Інтернету

Як ви вже знаєте, для сучасної людини важливим є опанування сучасних інформаційних технологій, вміння застосовувати їх у навчальній і професійній діяльності, навички самостійного отримання потрібної інформації з використанням різноманітних засобів. Такими засобами можуть бути спеціально створені програмні засоби навчального призначення або ресурси, доступні в мережі Інтернет.

В Інтернеті на українських і зарубіжних сайтах можна знайти багато матеріалів, які можуть бути корисними для поглиблення та розширення знань з різних предметів і розв'язування різноманітних навчальних завдань.

Для допомоги у вивченні окремих предметів розроблені сайти, які містять добірки інформаційних матеріалів з предмета. Наприклад, вивченню шкільних предметів присвячені такі сайти:

- фізиці – Шкільна фізика (<http://sp.bdrp.org>) (рис. 4.6), Фізика в анімаціях (рос. *физика в анимациях* – фізика в анімаціях) (<http://physics.nad.ru>) та ін.;
- математиці – Математика для школи (<http://www.formula.co.ua>), Math.ru (англ. *mathematic* – математика) (<http://math.ru>), Webmath.ru (<http://www.webmath.ru>) та ін.;
- хімії – Хімічний портал (<http://www.chemportal.org.ua>), Виртуальна хімічна школа (рос. *виртуальная химическая школа* – віртуальна хімічна школа) (<http://maratakm.narod.ru>), College.ru: Хімія (англ. *college* – коледж, рос. *химия* – хімія) (<http://chemistry.ru>), ХиМиК.ру (рос. *химик* – хімік) (<http://www.ximuk.ru>) та ін.;
- біології – Український біологічний сайт (<http://www.biology.org.ua>), College.ru: Біологія (рос. *биология* – біологія) (<http://biology.ru>) та ін.

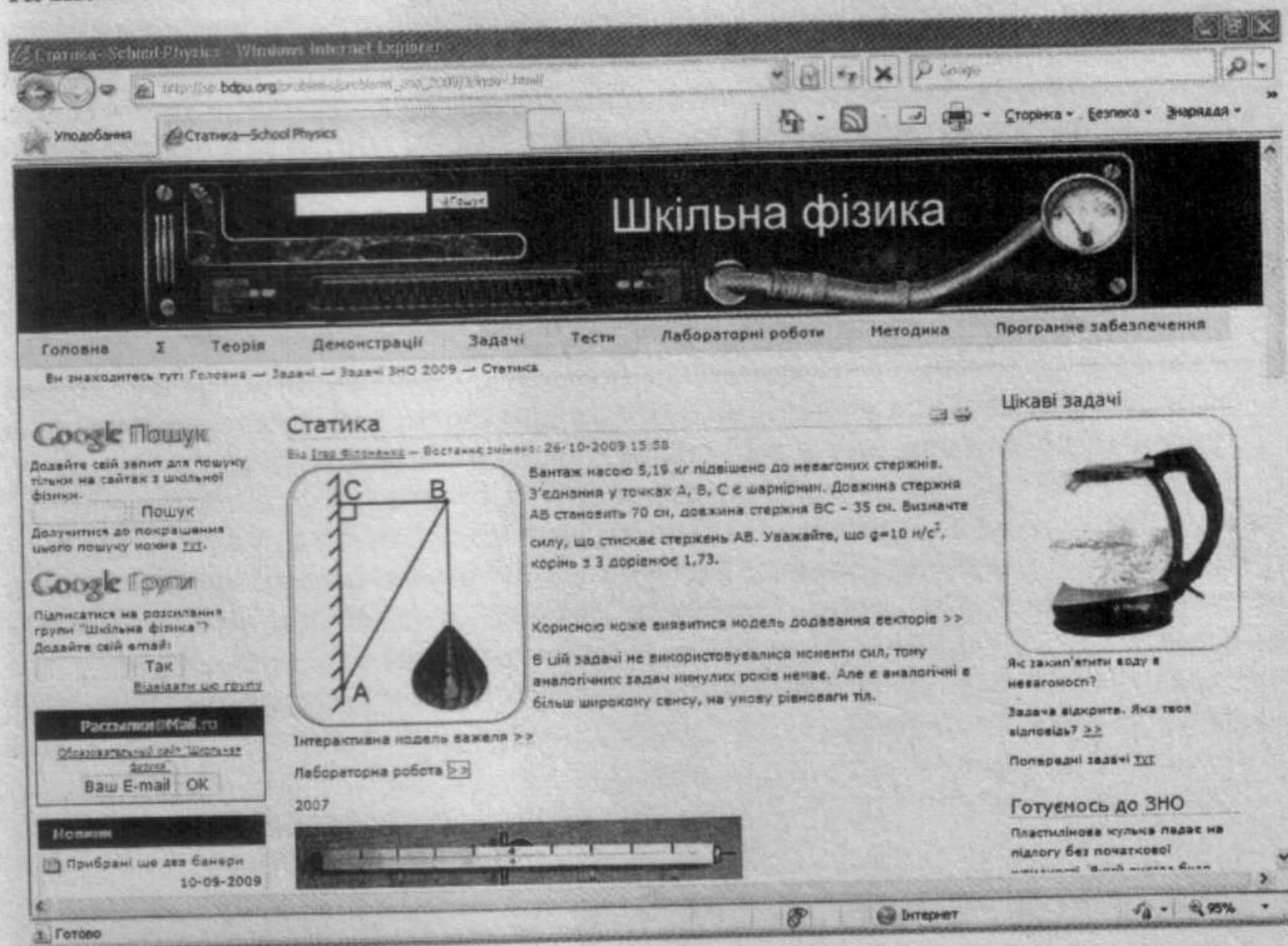

Рис. 4.6. Сторінка веб-сайта Шкільна фізика

Деякі сайти, які не пов'язані безпосередньо зі шкільною освітою, містять багато матеріалів, корисних для вивчення окремих предметів, наприклад:

- української мови – Нова Мова (<http://novamova.com.ua>), Український Лікнеп (<http://liknep.com.ua>), Лінгвістичний портал Mova.info (<http://www.mova.info>), портал української мови та культури Словник.net (<http://www.slovnyk.net>) та ін.;

- історії та географії – **Ізборник** (<http://izbornyk.org.ua>), **UA.Ромч** (<http://www.improvisus.com/ua/history>), **Российский общеобразовательный портал** (рос. *российский общеобразовательный портал* – російський загальноосвітній портал) (<http://historydoc.edu.ru>), **7 чудес України** (<http://7chudes.in.ua>), **7 чудес света** (рос. *7 чудес света* – 7 чудес світу) (<http://7wonders.worldstreasure.com>), **Країни світу** (<http://svit.ukrinform.ua>)

та ін.

Вивчати географію в режимі он-лайн можна на сайтах, які отримали узагальнену назву **геосервіси Веб 2.0** (грец. *Gaia* – божество, яке уособлює Землю). Популярними геосервісами є:

- **Карти Google** (<http://maps.google.com>) – містить карти і супутникові фотографії земної поверхні, надає можливості зміни масштабу перегляду та пошуку об'єктів;
- **Google Earth** (англ. *earth* – Земля) (<http://earth.google.com>) – сайт, на якому пропонується безкоштовно отримати і встановити на комп'ютері програму, що моделює тривимірне зображення земної поверхні з можливістю вибору для детального перегляду мапи та супутникових фотографій певної території. Окремі компоненти цієї програми моделюють зображення минулого планети, надають відомості про дно та поверхню океанів Землі. На сайті також містяться відеоматеріали про дослідження Місяця та планети Марс;
- **WikiMapia** (<http://wikimapia.org>) – проект, що поєднує **Карти Google** з технологією **ВікіВікі** (гавайське *wikiwiki* – швидко-швидко) колективного створення гіпертекстових документів. Проект надає можливість позначити на карті та описати об'єкти земної поверхні;
- **Panoramio** (<http://www.panoramio.com>) – фотосервіс, який надає можливість завантажувати на сайт власні фотографії, пов'язуючи їх з певними об'єктами на карті земної поверхні. Реалізована можливість пошуку об'єктів на карті та визначення їх географічних координат

та ін.

Велика добірка додаткових матеріалів з різних предметів міститься на сайті **Острів знань** (<http://ostriv.in.ua>) у рубриці **Навчання ⇒ Шкільні предмети**. Підручники та інші літературні джерела в електронному вигляді можна знайти на сайтах електронних бібліотек, наприклад, **Бібліотека української літератури** (<http://www.ukrlib.com.ua>), **Бібліотека Максима Мошкова** (<http://www.lib.ru>) та ін.

Деякі Інтернет-ресурси містять засоби для тестової перевірки знань учнів у режимі он-лайн, наприклад **Тест-портал «Справедливе оцінювання»** (<http://testportal.org.ua>), **Тестодром** Інтернет-порталу університету КРОК (<http://www.krok.edu.ua>), **Тестландія** (<http://www.testland.ru>) та ін.

Для підготовки до участі в олімпіадах, турнірах, конкурсах та інших інтелектуальних змаганнях бажано мати добірки завдань, рекомендації до розв'язування та систему перевірки правильності виконання завдань. Їх можна знайти, наприклад, на сайтах:

- організаторів олімпіад і конкурсів – **Всеукраїнський Центр олімпіад школярів в Інтернеті** (<http://www.olymp.vinnica.ua>), **Step by step – Школа олімпійського резерву** (англ. *step by step* – крок за кроком) (<http://sbs.km.ua>), **E-Olimp Система підготовки та проведення олім-**

піад (<http://www.e-olimp.com.ua>), Міжнародний математичний конкурс Кенгуру (<http://www.kangaroo.com.ua>), Международная олимпиада по основам наук (рос. *международная олимпиада по основам наук* – міжнародна олімпіада з основ наук) (<http://urfodu.ru>) та ін.;

- позашкільних закладів освіти – Мала академія наук учнівської молоді (<http://www.man.gov.ua>), Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (<http://www.nenc.gov.ua>)

та ін.

Для обговорення складних навчальних питань можна звертатися на сайти, на яких організовано спілкування вчителів з учнями. Наприклад, у форумі на сайті **Інформатика для всіх** (<http://allinf.at.ua>) створений розділ **Допомога учням**. Крім того, у каталозі файлів можна знайти корисні програми та матеріали для використання під час вивчення інформатики.

В Інтернеті розміщено значну кількість іншомовних, здебільшого, англійських, освітніх ресурсів, матеріали з яких можуть використовуватися під час вивчення різних предметів. Наприклад, сайт **Internet4Classrooms** (англ. *classrooms* – класні кімнати) (<http://www.internet4classrooms.com>) містить велику кількість посилань на такі ресурси.

Пошук освітніх Інтернет-ресурсів можна здійснювати з використанням тематичних каталогів або пошукових систем. Посилання на такі ресурси також містяться на сайтах **Міністерства освіти і науки України** (<http://www.mon.gov.ua>), **Освітньому порталі** (<http://www.osvita.org.ua>), **Освіта.UA** (<http://osvita.ua>), **ВікіОсвіта** (<http://www.eduwiki.uran.net.ua>) та ін.

Веб-енциклопедії

В Інтернеті представлено велику кількість веб-енциклопедій та енциклопедичних словників як з окремих предметних областей, так і універсальних, що охоплюють різні галузі знань. Наприклад, на сайті **Бібліотека української літератури** (<http://www.ukrlib.com.ua>) доступна **Українська літературна енциклопедія**. На сайті Інституту історії України Національної академії наук України (<http://www.history.org.ua>) реалізований проект **е-Енциклопедія історії України**.

Одними з найбільш відомих є універсальні електронні енциклопедії **Вікіпедія** (<http://uk.wikipedia.org>), **Мегаенциклопедія Кирила и Мефодія** (рос. *мегаэнциклопедия Кирилла и Мефодия* – мегаенциклопедія Кирила та Мефодія) (<http://www.megabook.ru>), **Мировая цифровая библиотека** (рос. *мировая цифровая библиотека* – світова цифрова бібліотека) (<http://www.wdl.org/ru>) та ін.

Вільна багатомовна енциклопедія **Wikipedia** була започаткована в січні 2001 року. Вона побудована на технології **ВікіВікі**. На основі цієї технології створюються колекції записів, що пов'язані між собою, так званий **колективний гіпертекст**.

Головна сторінка україномовної Вікіпедії має URL-адресу <http://uk.wikipedia.org> (рис. 4.7). Станом на травень 2010 року Вікіпедія містила більше 200 тис. статей українською мовою.

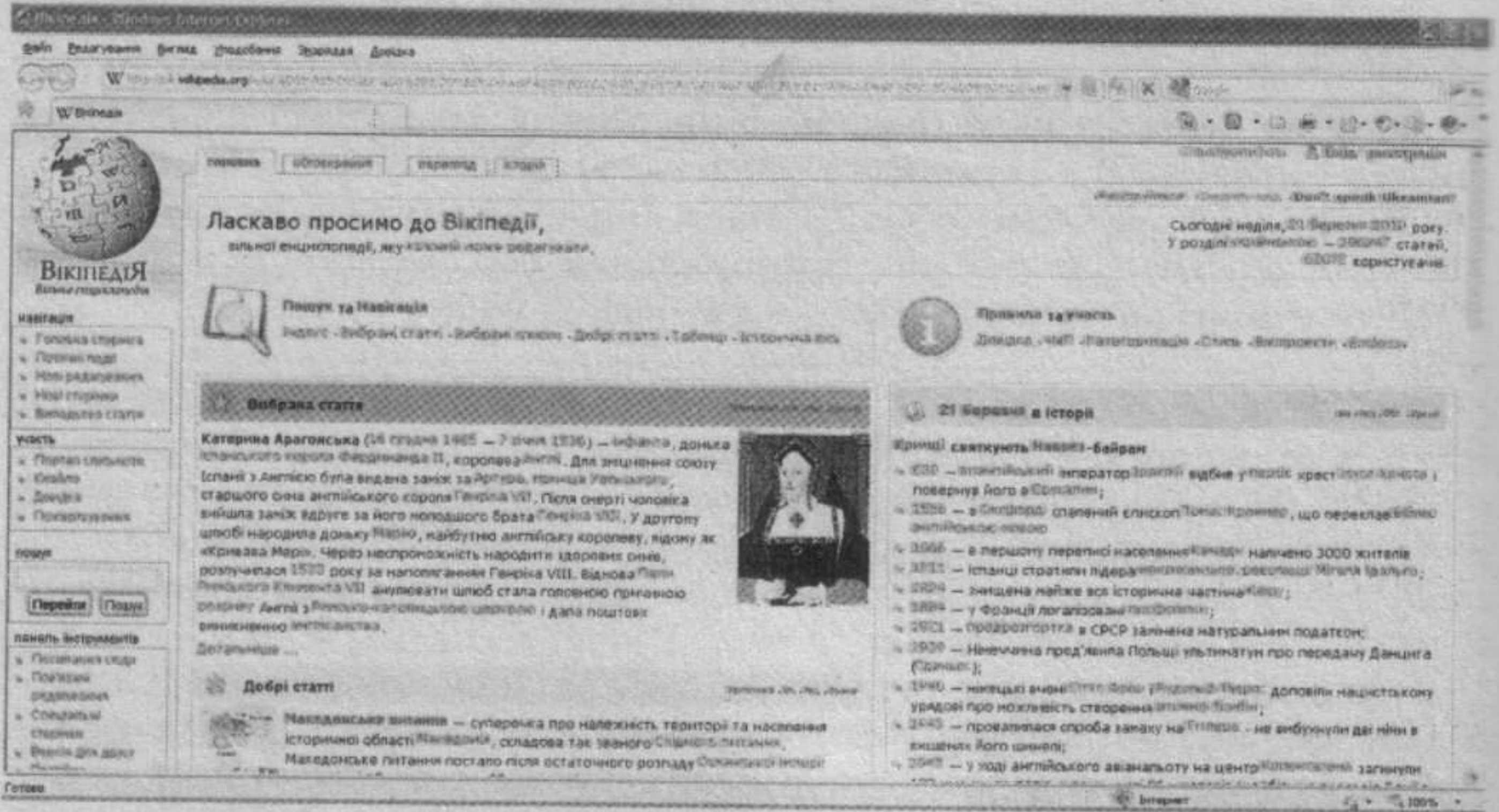

Рис. 4.7. Головна сторінка Вікіпедії

Матеріали енциклопедії створюються, уточнюються та доповнюються зусиллями всіх бажаючих. При цьому організатори енциклопедії стежать, щоб у кожній статті подавалася нейтральна точка зору, наводилися посилання на джерела. Статті Вікіпедії не мають авторства та можуть вільно використовуватися.

Кожна стаття Вікіпедії входить до певної категорії. Категорії об'єднуються в тематичні розділи. Усього виділено 8 основних розділів, посилання на які наведено у нижній частині головної сторінки енциклопедії (рис. 4.8). Це такі розділи:

- Україна;
- Суспільство;
- Культура та Мистецтво;
- Гуманітарні та соціальні науки;
- Релігії і вірування;
- Прикладні та природничі науки;
- Особисте життя і Розваги;
- Інженерія.

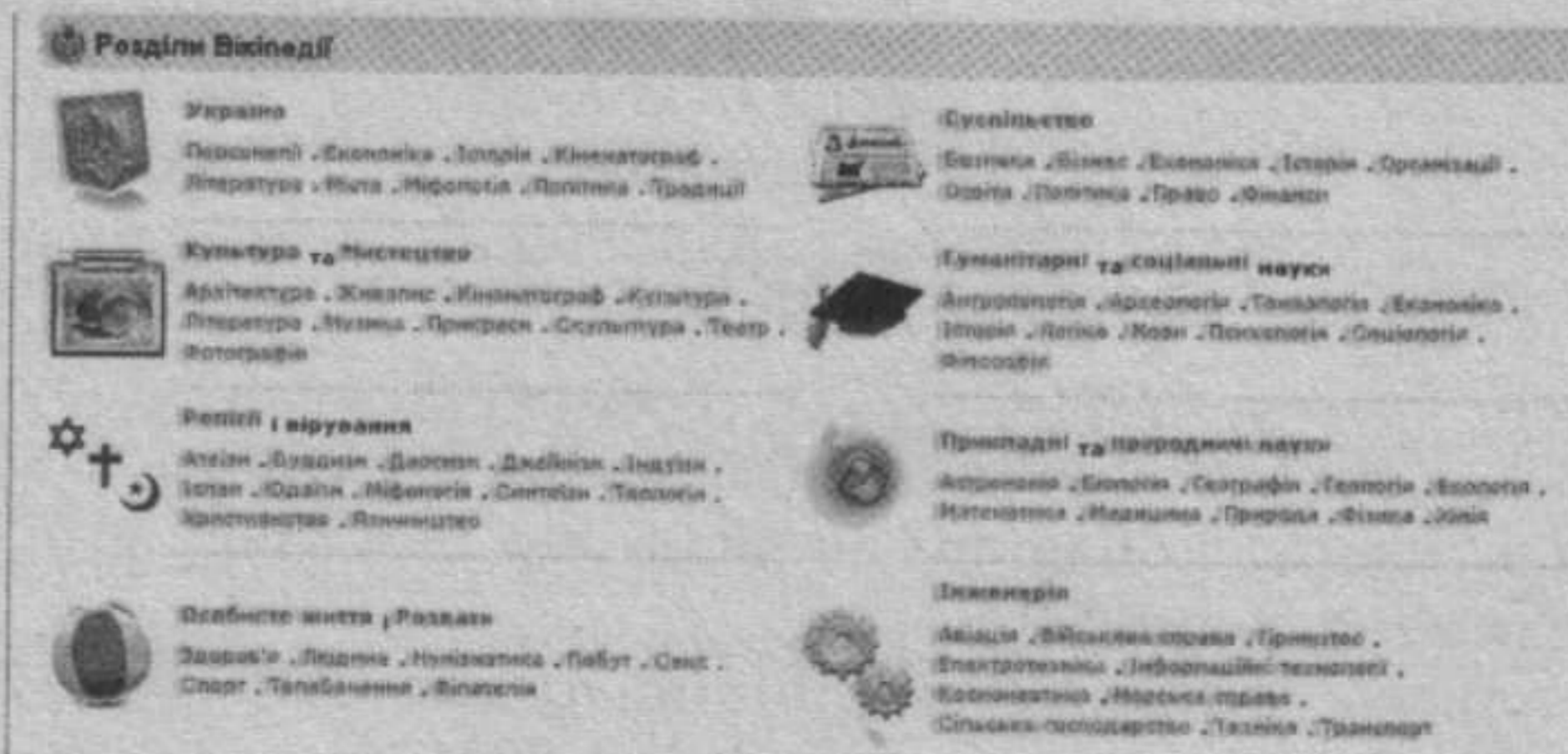

Рис. 4.8. Розділи Вікіпедії

Пошук потрібних статей можна здійснювати за категорією у тематичному каталозі, за назвою статті в алфавітному покажчику (гіперпосилання **Індекс** у розділі **Пошук та Навігація** у верхній частині головної сторінки енциклопедії), за ключовими словами (поле **Пошук**) або шляхом переходу за гіперпосиланнями. Від перегляду однієї статті енциклопедії можна переходити до перегляду іншої, вибравши гіперпосилання, яке в тексті статті виділено синім кольором. Якщо колір гіперпосилання червоний, то це означає, що стаття, визначена для переходу, ще не створена. Значок поруч із гіперпосиланням означає, що вказаний матеріал не входить до ресурсів **Вікіпедії**, а знаходиться на інших веб-ресурсах.

Після того як потрібна стаття знайдена, її матеріали можна зберігати та опрацьовувати так само, як і під час роботи з іншими веб-ресурсами.

Вікіпедія також надає доступ до ресурсів інших **вікі-проектів**, перелік яких наведений у нижній частині головної сторінки (рис. 4.9).

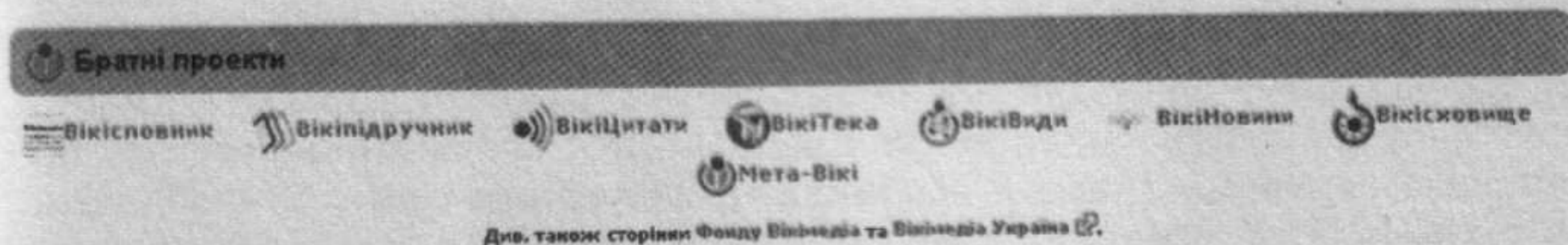

Рис. 4.9. Братні проекти **Вікіпедії**

Це такі проекти:

- **Вікісловник** (<http://uk.wiktionary.org>) – багатомовний словник вільного наповнення, україномовний розділ проекту **Wiktionary** (гавайське *wiki* – швидко, англ. *dictionary* – словник). Містить тлумачення й переклади українських слів, переклади слів і висловів з інших мов. **Вікісловник** налічує близько 25 тис. статей;
- **Вікіпідручник** (<http://uk.wikibooks.org>) – відкрита вільна бібліотека навчальної літератури – підручників, посібників, інструкцій тощо, яку можна поповнювати. Є частиною проекту **ВікіДжерела** (<http://uk.wikisource.org>) – україномовного розділу мережної бібліотеки **Wikisource** (англ. *source* – джерело), в якій розміщено художні твори, історичні та інші документи, статті, вихідні тексти програм тощо. У **ВікіДжерелах** (інша назва **ВікіТека**) налічується понад 3 тис. статей;
- **ВікіЦитати** (<http://uk.wikiquote.org>) – вільна збірка цитат історичних осіб, літературних і кіногероїв, яку можна редагувати. Налічує понад 1000 статей;
- **ВікіВиди** (<http://species.wikimedia.org>) – відкритий вільний каталог біологічних видів, що містить класифікацію тварин, рослин, грибів, бактерій і решти форм життя. У проекті близько 210 тис. статей;
- **ВікіНовини** (<http://uk.wikinews.org>) – вільні новини, переважно з культурного життя України. Налічує близько 500 статей;
- **Вікісховище** (<http://commons.wikimedia.org>) – збірка медіа-файлів (зображень, звуків, відео) різної тематики, яку можна поповнювати. Налічує понад 6 млн файлів.

Розвиток україномовних розділів вікі-проектів координують організації **Мета-Вікі** (<http://meta.wikimedia.org>) та **Вікімедіа Україна** (<http://ua.wikimedia.org>).

Дистанційне навчання

Сучасні технічні засоби зв'язку та передачі даних стали основою для виникнення нової форми організації навчання – дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – це форма організації навчання з використанням інформаційних телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та учнів на різних етапах навчання та самостійну роботу учнів з матеріалами, розміщеними в мережі.

Така форма навчання повинна забезпечити учню можливість вибору місця, часу та темпу навчання, отримання ним навчальних матеріалів і консультацій від викладача, здійснення контролю за рівнем засвоєння знань.

В Україні система дистанційного навчання впроваджується окремими навчальними закладами та бізнес-структурами як форма отримання другої вищої освіти, підвищення кваліфікації, навчання персоналу, організації навчання людей з особливими потребами тощо. Розробляються технології та середовища дистанційного навчання, які відрізняються формою представлення навчальних матеріалів, способами організації контролю навчального процесу та ін.

Проводяться експерименти і з дистанційного навчання школярів. Наприклад, проблемна лабораторія дистанційного навчання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» відкрила портал дистанційного навчання **Дистанційні курси НТУ «ХПІ»** (<http://dl.kharkiv.edu>) та разом з Відділом дослідження і проектування навчального середовища Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України запроваджує проект **Дистанційне навчання школярів** (<http://2.ukrintschool.org.ua/moodle>) (рис. 4.10). У рамках цього проекту учням пропонується проходження дистанційних курсів з різних шкільних предметів, ознайомлення з теоретичним та ілюстративним матеріалом, проведення тестування для визначення рівня навчальних досягнень. Деякі матеріали курсу можуть бути доступні лише після попередньої реєстрації (тестування, дискусійні семінари та ін.), доступ до інших необмежений (текстові та мультимедійні матеріали).

Вигляд веб-сторінок дистанційного курсу **Історія України. 10 клас** наведено на рисунку 4.11.

Зареєструватися для участі в проекті **Дистанційне навчання школярів** для проходження дистанційних курсів можна на сайті **Тест-портал «Справедливе оцінювання»** (<http://www.testportal.org.ua/dls>). Власний проект дистанційного навчання для вступників пропонує **Сумський державний університет** (<http://dl.sumdu.edu.ua>) та інші вищі навчальні заклади. Дистанційні навчальні курси організовані також на сайтах **Дистанційне навчання у середній школі** (<http://dl.kpi.kharkov.ua>), **Дистанционное обучение информационным технологиям** (рос. *дистанционное обучение информационным технологиям* – дистанційне навчання інформаційним технологіям) (<http://www.it-study.ru>), **Обучение в Интернет** (рос. *обучение в Интернет* – навчання в Інтернеті) (<http://lessons-tva.info>) та ін.

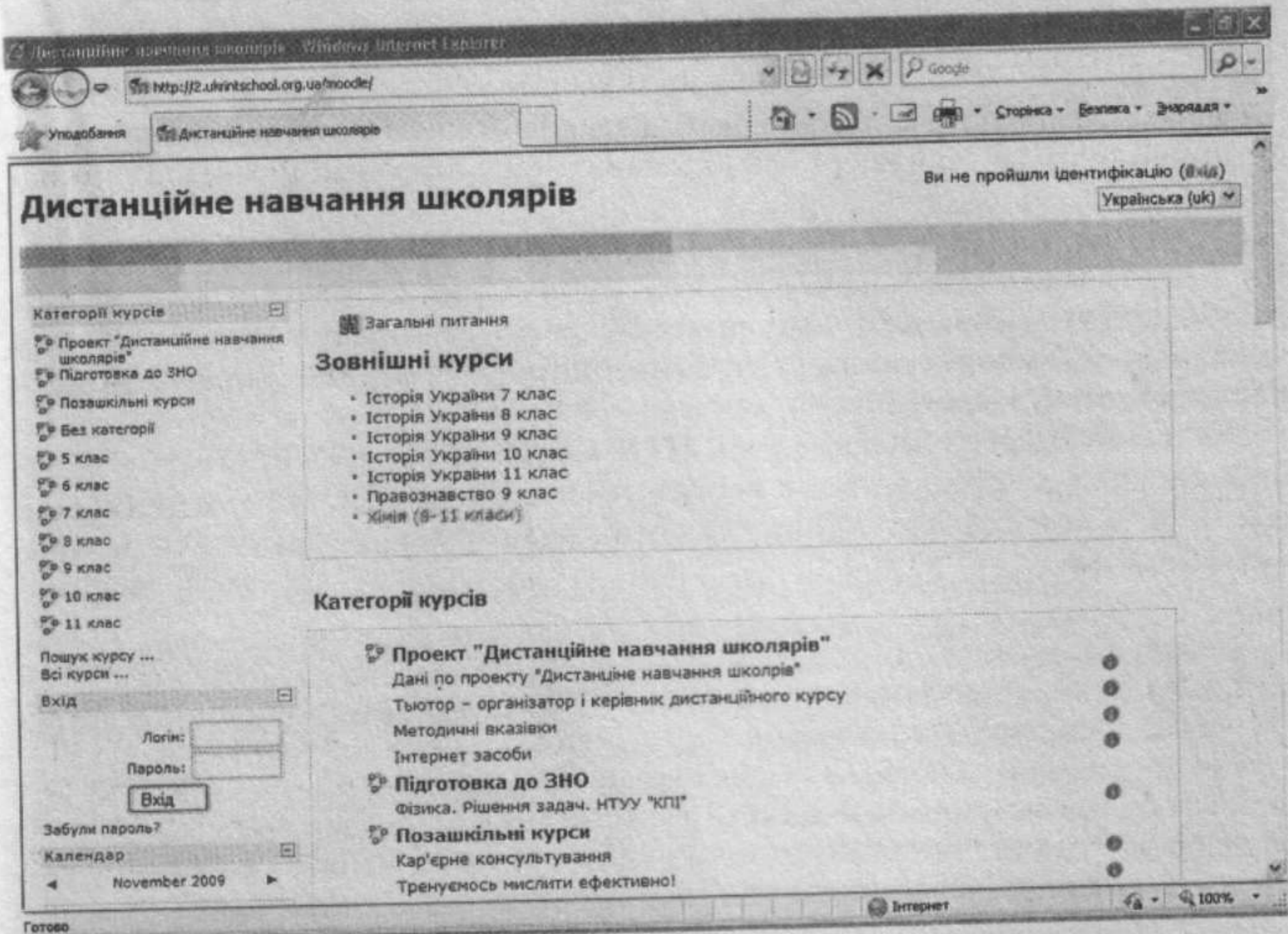

Рис. 4.10. Сайт проекту **Дистанційне навчання школярів**

Рис. 4.11. Веб-сторінки дистанційного курсу **Історія України. 10 клас**

Однією з форм дистанційного навчання є участь у **вебінарах** (англ. *web* – павутина, *seminar* – семінар, конференція фахівців). Вебінар – це «віртуальний» семінар, організований з використанням Інтернет-технологій. Вебінари проводяться в режимі реального часу як телеконференції, у ході яких можуть виступати доповідачі, демонструватися навчальні матеріали (документи, презентації, відео- та аудіоматеріали, мультимедійні курси тощо), здійснюватися опитування, тестування та інші інтерактивні форми роботи. Хід вебінару може бути записаний і збережений для подальшого використання у традиційному очному та дистанційному навчальному процесі.

На порталі **Дистанційні курси НТУ «ХП»** (<http://dl.kharkiv.edu>) запропонована добірка записів вебінарів для школярів. На рисунку 4.12 наведені кадри запису вебінару **Сучасна українська література для старшокласників**.

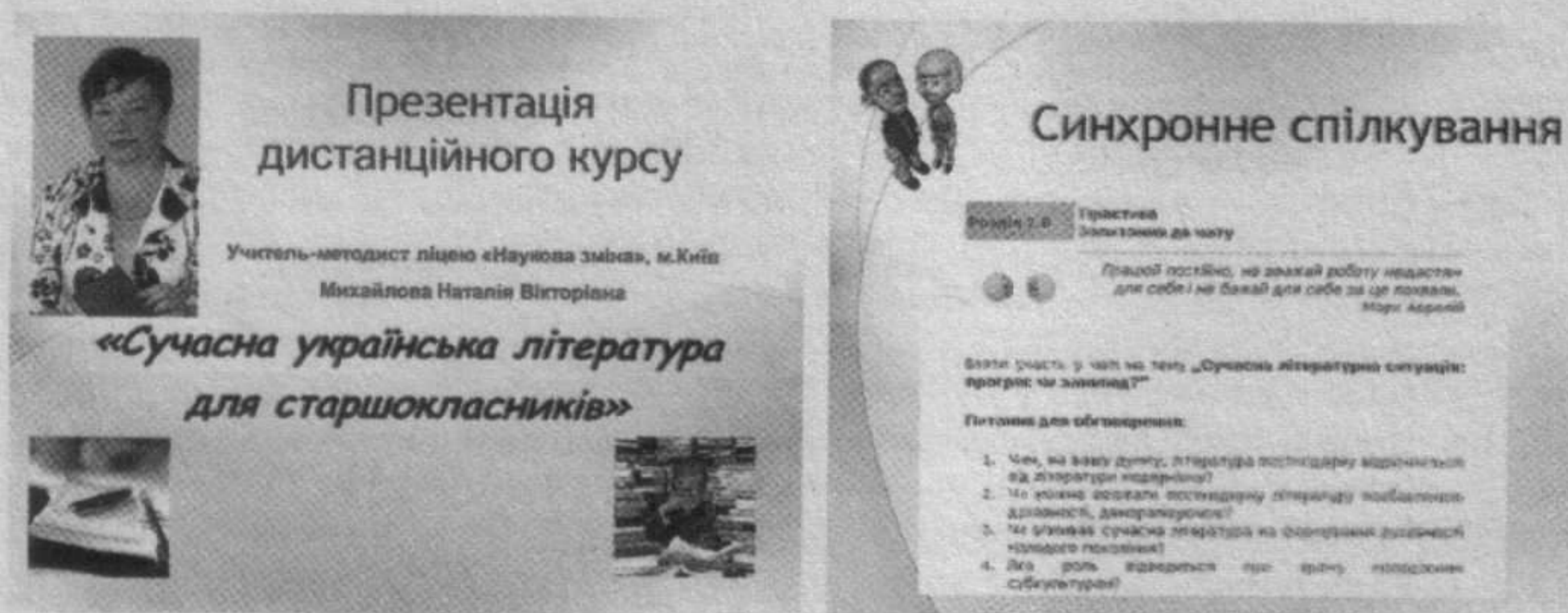

Рис. 4.12. Кадри запису вебінару **Сучасна українська література для старшокласників**

Перевірте себе

- 1°. На яких ресурсах Інтернету можна отримати необхідні навчальні матеріали? Охарактеризуйте їх.
- 2*. Що таке геосервіси? Запропонуйте можливе використання геосервісів під час вивчення географії.
- 3°. Які ресурси Інтернету можуть бути корисними у ході підготовки до участі в учнівських олімпіадах та інших інтелектуальних змаганнях?
- 4°. Назвіть відомі вам сайти веб-енциклопедій.
- 5°. Якими способами можна знайти потрібні навчальні матеріали на сайті Вікіпедії?
- 6°. Які дані можуть бути отримані на сайтах вікі-проектів?
- 7°. Що таке дистанційне навчання?
- 8*. Поясніть переваги дистанційного навчання порівняно з традиційним.
- 9°. Назвіть відомі вам центри дистанційної освіти.
- 10°. Що таке вебінар? Які види навчальної діяльності можуть здійснюватися в ході вебінару?

Виконайте завдання

- 1°. Відкрийте головну сторінку сайту Математика для школи (<http://www.formula.co.ua>). Ознайомтеся зі змістом рубрик Алгебра та Геометрія. Знайдіть пояснення слова *тригонометрія*. Переведіть 30° у радіани, використовуючи засоби сайту, та обчисліть значення виразу $\sin 30^\circ + \cos 30^\circ$ з використанням вбудованого калькулятора. Поясніть, чим можуть бути корисними для вас матеріали сайту.
- 2°. Відкрийте головну сторінку сайту Шкільна фізика (<http://sp.bdpu.org>). Визначте, які матеріали сайту можуть бути вам корисними під час вивчення фізики. Розгляньте в рубриці Демонстрації інтерактивну модель руху тіла, кинутого під кутом до обрію. Поясніть фізичну суть явища, що продемонстровано.
- 3°. Відвідайте сайт Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (<http://www.nenc.gov.ua>) та з'ясуйте, які конкурси для школярів були організовані в поточному навчальному році.
- 4°. Завантажте із сайту Google Earth (<http://earth.google.com>) безкоштовну версію програми Google Earth і запустіть на своєму комп'ютері. Знайдіть на моделі Землі мапу та фотографії вашої місцевості та історичних місць вашої області.
- 5°. Відкрийте головну сторінку порталу української мови та культури Словник.net (<http://www.slovnyk.net>). Ознайомтеся з правилами пошуку даних у Словнику. Знайдіть тлумачення таких слів: *конформізм*, *агорафобія*. Складіть алгоритм знаходження тлумачення слів у Словнику.
- 6°. Порівняйте особливості пошуку тлумачення слів на сайтах Словник.net (<http://www.slovnyk.net>) і Вікіпедія (<http://uk.wikipedia.org>).
- 7°. Використовуючи Довідку веб-енциклопедії Вікіпедія (<http://uk.wikipedia.org>), з'ясуйте, які є способи посилання (цитування) на матеріали з Вікіпедії. Підготуйте письмове повідомлення, включіть приклад матеріалу з історії та посилання на нього.
- 8°. Порівняйте результати пошуку тлумачення слова *булава* на сайтах Вікіпедія (<http://uk.wikipedia.org>) та Вікісловник (<http://uk.wiktionary.org>). Поясніть, з якою метою варто використовувати кожний з ресурсів.
- 9°. Відкрийте сторінку Дистанційне навчання. Демонстраційні фрагменти курсів сайту Сумського державного університету (<http://dl.sumdu.edu.ua/demo>). Ознайомтеся з переліком інтерактивних засобів, розроблених лабораторією дистанційного навчання. Визначте особливості використання програмного засобу з хімії Окислювально-відновлювальні реакції. Складіть інструкцію щодо його використання.
- 10°. Відкрийте сторінку порталу Дистанційні курси НТУ «ХПІ» (<http://dl.kharkiv.edu>). Перегляньте запис вебінару «Сучасна українська література для старшокласників».

4.3. Програмні засоби навчання іноземних мов

1. Назвіть відомі вам ресурси Інтернету, які можуть використовуватися для навчання.
2. Які існують групи педагогічних програмних засобів?
3. Опишіть життєві ситуації, в яких вам потрібне знання іноземних мов.
4. Опишіть послідовність перекладу текстів з іноземної мови українською; з української іноземною.
5. Що таке форуми? Як узяти участь в обговореннях на форумі?

Електронні словники

Сучасне суспільство вимагає від людини знання іноземних мов для спілкування з представниками інших країн, вміння працювати з іншомовними документами, розуміння вмісту аудіо- та відеоматеріалів тощо. Опанування мови іншої країни передбачає вміння розуміти та висловлюватись усно й письмово цією мовою.

На уроках іноземної мови, під час читання іншомовних друкованих матеріалів, у ході спілкування ви поповнюєте свій словниковий запас. Але знати переклад усіх слів іншої мови нереально. Так, за даними американської лінгвістичної компанії **The Global Language Monitor** (англ. *the global language monitor* – глобальний монітор мови) (<http://www.languagemonitor.com/no-of-words>), у червні 2009 року кількість слів у англійській мові досягла 1 млн і поповнюється щоденно 15 новими словами.

Під час перекладу текстів з української мови іноземною та навпаки ви звикли користуватися словниками, щоб знайти переклад окремих невідомих слів. Ця копітка робота може бути спрощена, якщо використовувати електронні словники.

Для потреб перекладу розроблені спеціальні електронні словники з визначеною парою мов: з якої мови здійснюється переклад і на яку мову. Ця пара мов визначає так званій **напрямок перекладу**. Словники можуть містити слова загальної лексики – **універсальні словники** або спеціальну термінологію, що використовується в окремих галузях професійної діяльності, – **спеціалізовані словники**.

У програмах-словниках для перекладу можуть бути встановлені кілька словникових баз даних, універсальних і спеціалізованих, з різними напрямками перекладу. Сучасні електронні словники, як правило, надають користувачу такі можливості:

- вибирати напрямок перекладу з набору мов, словники яких містяться в програмі;
- вибирати професійну галузь для пошуку перекладу в спеціалізованому словнику;
- знаходити переклади слів або словосполучень з однієї мови на іншу та їх транскрипції;
- прослуховувати озвучування перекладів слів;
- доповнювати словникову базу даних власними варіантами перекладів;
- встановлювати додаткові словники та ін.

Електронні словники можуть бути встановлені на комп'ютері користувача, на кишеньковому ПК, смартфоні, мобільному телефоні або розміщуватися на веб-сайтах – **онлайнні словники**.

Популярними є програми-словники для перекладу **ABBYY Lingvo**, **PROMT VER-Dict**, **УЛИС**, **МультиЛекс**, **Polyglossum** та ін. Онлайнові словники доступні, наприклад, на сайтах **Словник** (<http://www.slovnyk.org>), **Словопедія** (<http://lang.slovopedia.org.ua>), **Словнєня** (<http://slovnnya.com>), **LingResUa** (<http://lingresua.tripod.com/online>), **Мультитран** (<http://www.multitrans.ru>), на пошукових і поштових серверах **Яндекс** (<http://lingvo.yandex.ru/uk>), **Mail.ru** (<http://multilex.mail.ru>) та ін.

Переклад текстів з використанням електронних словників не відрізняється від виконання цього завдання з використанням друкованого словника. Кожне слово або словосполучення тексту, переклад якого потрібно визначити з використанням електронного словника, потрібно перекласти окремо. Найчастіше використовується такий алгоритм перекладу:

1. Завантажити словник або відкрити веб-сторінку онлайнового словника.
2. Налаштувати словник на використання необхідного напрямку перекладу.
3. Увести у відповідне поле слово або словосполучення, яке потребує перекладу.
4. Вибрати відповідну кнопку для початку перекладу.

Наприклад, для перекладу слова з використанням онлайнового англо-українського словника **Словнєня** потрібно на головній сторінці ввести це слово в поле **Слово або словосполучення** та вибрати кнопку **Перекласти**.

Варіанти перекладу слова будуть відображені на наступній сторінці (рис. 4.13). Кожне слово в отриманому списку є гіперпосиланням, вибравши яке можна отримати всі варіанти перекладу вже у зворотному напрямку.

В окремих електронних словниках пошук потрібного слова виконується з використанням алфавітного покажчика, аналогічно тому, як це здійснюється в друкованому словнику. У цьому випадку переклад буде отриманий одразу після вибору потрібного слова в переліку слів.

Програми-перекладачі

Переклад текстів з використанням програм-словників є копіткою справою, під час якої користувачу доводиться самотійно опрацьовувати кожне слово та речення тексту. Прискорити та автоматизувати процес перекладу можна з використанням програм-перекладачів.

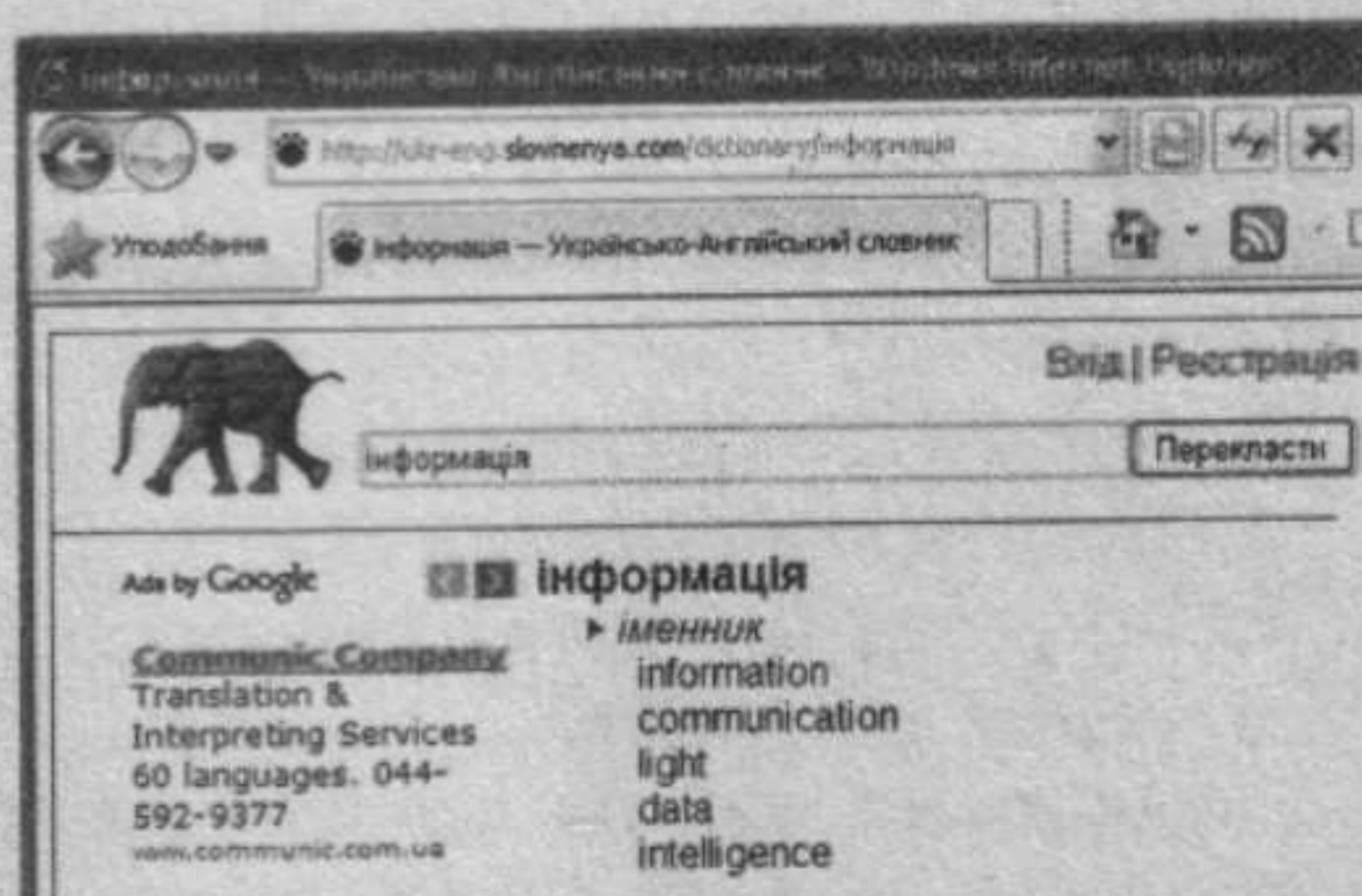

Рис. 4.13. Знаходження перекладу слова *інформація* з використанням онлайнового словника **Словнєня**

Програма-перекладач – це програма, що призначена для автоматичного перекладу тексту з однієї мови іншою.

На відміну від електронних словників, програми-перекладачі опрацюють не окремі слова або словосполучення, а цілий текст, і результатом такого опрацювання є зв'язний текст іншою мовою. Робота програм-перекладачів базується на використанні електронних словників. Крім того, у них реалізовані алгоритми для узгодження слів у отриманому тексті відповідно до правил мови, якою здійснюється переклад.

Програми-перекладачі відрізняються кількістю електронних словників, що використовуються для здійснення перекладу, алгоритмами перекладу, обсягом тексту, який може бути перекладений за один сеанс тощо. Деякі з цих програм мають модулі, що вбудовуються в програми пакета **Microsoft Office** та призначені для перекладу текстів у вікні текстового процесора, системи опрацювання презентацій та ін.

Популярними програмами-перекладачами є **Pragma**, **PROMT Translation Suite**, **Language Guide**, **OmegaT**, **MetaTaxis**, **WhiteSmoke Translator**, **SDL Trados Studio** та ін. Крім того, як і словники, програми-перекладачі можуть розміщуватися на веб-сайтах. Наприклад, послуги машинного перекладу надають сайти **Перекладач онлайн** (<http://pereklad.online.ua>), **PROMT Translator** (англ. *translator* – перекладач) (<http://www.translate.ru>), **Пролинг ОФИС Online** (<http://www.prolingoffice.com/services/translate#translate>), **Pragma онлайн переклад** (<http://www.trident.com.ua/ukr/online.php>), **Freetranslation.com** (англ. *free* – вільний, *translation* – переклад) (<http://ets6.freetranslation.com>), пошуковий портал **Google** (<http://translate.google.com.ua>) та ін.

Опрацювання текстів з використанням програм-перекладачів може виконуватися за таким алгоритмом:

1. Завантажити програму або відкрити веб-сторінку онлайнного перекладача.
2. Налаштувати параметри перекладу (вибрати напрямок перекладу, тематику словникової лексики).
3. Увести або виділити текст для перекладу.
4. Подати вказівку для початку автоматичного перекладу.
5. Зберегти результат перекладу або скопіювати отриманий текст у новий документ.

Зауважимо, що під час здійснення автоматичного перекладу тексту в результаті можуть бути отримані помилки, пов'язані з невідповідним вживанням перекладів багатозначних слів, з узгодженням слів у складних реченнях тощо. Для виправлення помилок потрібно уважно перечитати текст перекладу, виправити помилки, за потреби скористатися електронним словником.

Розглянемо, як виконується переклад текстів з використанням програми **Pragma 5.x**. Ознайомлювальну версію цієї програми можна отримати на сайті з URL-адресою <http://www.pragma5.com/ukr/download.php>. Програма має словники української, російської, англійської, німецької, французької, польської та латиської мов і засоби для автоматичного визначення мови тексту. Для неї може бути налаштований україномовний інтерфейс.

Один з модулів програми – **Pragma Monitor**, призначений для перекладу тексту, що міститься в **Буфері обміну** операційної системи. Після запуску програми в **Області сповіщень** з'являється значок .

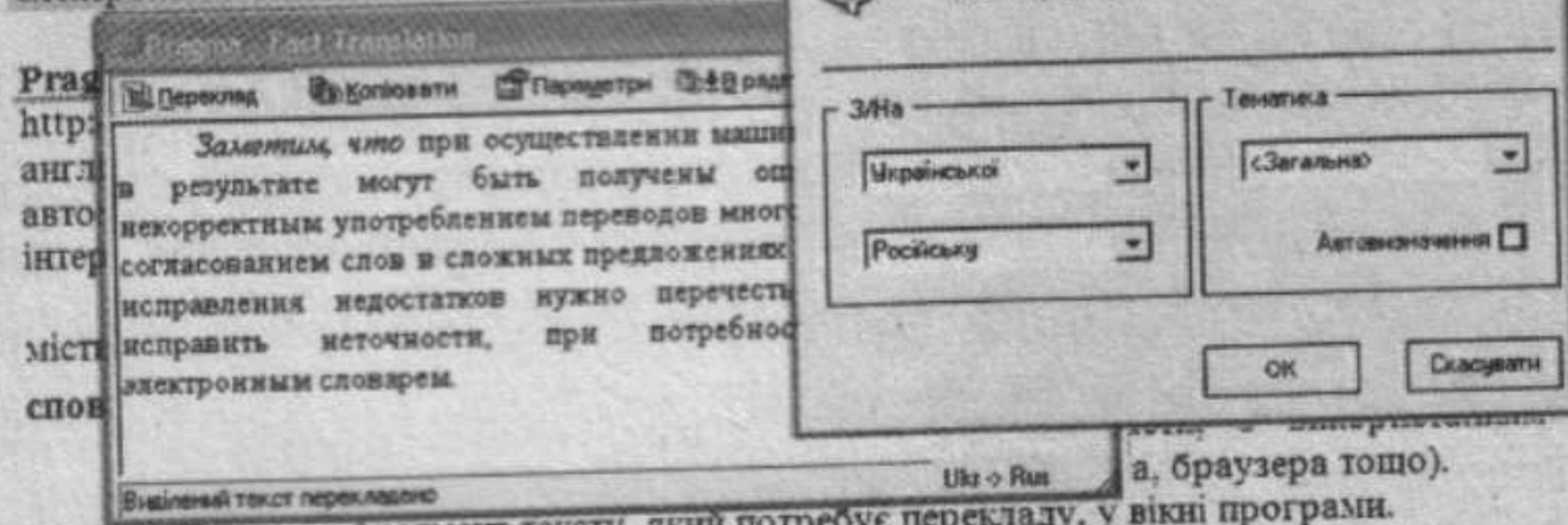
Для перекладу тексту потрібно:

1. Відкрити документ, текст якого потрібно перекласти, у вікні відповідної прикладної програми (текстового процесора, браузера тощо).
2. Виділити у вікні програми фрагмент тексту для перекладу.
3. Скопіювати виділений фрагмент до Буфера обміну.
4. Вибрати значок **Pragma Monitor** в Області сповіщень.
5. Переглянути переклад у вікні **Pragma – Fast Translation** (англ. *fast translation* – швидкий переклад), що відкриється (рис. 4.14).
6. Вибрати кнопку **Копіювати**.
7. Закрити чи згорнути вікно **Pragma – Fast Translation**.
8. Вставити текст перекладу з Буфера обміну до тексту документа.

3. Запуск автоматичного перекладу.

4. Редагування отриманого тексту з метою виправлення недоліків машинного перекладу.

Зуважимо, що при здійсненні машинного перекладу тексту в результаті можуть бути отримані помилки, пов'язані з некоректним вживанням перекладів багатозначних слів, з узгодженням слів у складних реченнях. Для виправлення помилок потрібно перечитати одержаний текст, виправити помилки за допомогою електронного словника.

2. Виділити фрагмент тексту, який потребує перекладу, у вікні програми.
3. Вибрати значок **Pragma Monitor** в Області сповіщень.
4. Переглянути переклад.

Рис. 4.14. Переклад тексту з використанням програми **Pragma**

Якщо програма некоректно визначила напрямок перекладу, то потрібно у вікні **Pragma – Fast Translation** вибрати кнопку **Параметри** та зі списків мов вибрати мови перекладу, у списку **Тематика** – тематику словника, закрити вікно налаштувань вибором кнопки **ОК** і повторити алгоритм перекладу.

Форуми перекладачів

Якщо під час перекладу текстів виникають складнощі, для усунення яких недостатньо знань перекладу окремих слів або правил побудови речень, при яких програми-перекладачі пропонують невідповідний переклад, то можна звернутися за допомогою та поставити питання на форумі перекладачів. Крім того, перегляд обговорень на форумах та участь у них сприяє кращому розумінню особливостей перекладу текстів. У ході дискусій на форумах обговорюються питання перекладу специфічної професійної термінології, тонкощі перекладу літературних творів для дотримання авторського стилю, вживання новоутворених слів, прислів'їв, фразеологічних зворотів тощо.

На багатьох форумах перекладачів є розділи, присвячені перекладам з української або українською мовою. Такі розділи існують, наприклад, на форумах перекладачів **ProZ.com** (<http://www.proz.com>), **Город**

переводчиков (рос. *город переводчиков* – місто перекладачів) (<http://trworkshop.net/forum>) та ін. Популярними є розділи перекладачів на форумах СЛОВНИК.НЕТ (<http://forum.slovnyk.net>), Domivka.NET (<http://forum.domivka.net>), Могилянський форум (<http://www.bo.net.ua/forum>) та ін.

На сторінці з URL-адресою http://izabuta.narod.ru/resources_ua розміщено багато корисних посилань на ресурси для перекладачів, учителів і тих, хто вивчає іноземні мови: електронних бібліотек, словників, енциклопедій, форумів, програмного забезпечення тощо.

Мультимедійні курси вивчення іноземних мов

Знання іноземних мов передбачає не лише вміння грамотно перекладати тексти, але й розуміння усної мови, уміння висловлювати власну думку, брати участь у діалогах в різних сферах спілкування. Для формування таких умінь доцільно використовувати мультимедійні курси вивчення іноземних мов. Існують мультимедійні курси, призначені для встановлення на окремому комп'ютері, на комп'ютерах, об'єднаних у локальну мережу, або для використання в глобальних мережах.

Використовуючи електронні засоби вивчення іноземних мов, учень у будь-який зручний для нього час може не лише прочитати текстовий матеріал, але й прослухати аудіофрагмент іноземною мовою, переглянути відеозапис, виконати письмову вправу та перевірити правильність її виконання.

Прикладами мультимедійних курсів вивчення іноземних мов є **Happy English** (англ. *happy English* – щаслива англійська), **Bridge to English** (англ. *bridge to English* – міст до англійської мови), **Іноземна (англійська) мова. Спілкуймося англійською мовою, Іноземна література. 10 клас, самовчителі Espanol Platinum Deluxe** (іспан. *Espanol* – іспанська мова, англ. *Platinum Deluxe* – розкішна платинова), **Deutsch Platinum** (нім. *Deutsch* – німецька мова), **Francais Platinum DeLuxe** (фр. *Francais* – французька мова), фонохрестоматія Шкільна колекція. Фонохрестоматія для 10–12 класів з англійської мови та ін.

У програмному засобі **Іноземна (англійська) мова. Спілкуймося англійською мовою** весь матеріал поділено на 30 уроків, що відповідають темам 10-го класу. Уроки складаються з кількох частин, які називають етапами. Кожний етап передбачає виконання окремого завдання – прослухати аудіозапис і дати відповіді на запитання, розподілити зображення по групах, з'єднати відповідні частини речень тощо. Наприклад, під час виконання в ході уроку завдання, що передбачає вибір страв національної британської кухні, вікно програми має вигляд, наведений на рисунку 4.15. Після виконання завдання можна здійснити перевірку правильності його виконання. Якщо завдання виконано неправильно, можна виправити помилки та здійснити повторну перевірку.

Інший вид мультимедійних курсів – курси в мережі Інтернет. Курси в Інтернеті менше орієнтовані на шкільну програму, але можуть бути корисними для самостійного вивчення предмета. Перевагою онлайн-курсів є їх доступність з будь-якого комп'ютера, що має доступ до Інтернету, можливість продовження уроків під час роботи з іншим комп'ютером, отримання консультацій фахівців, у тому числі й носіїв мови тощо.

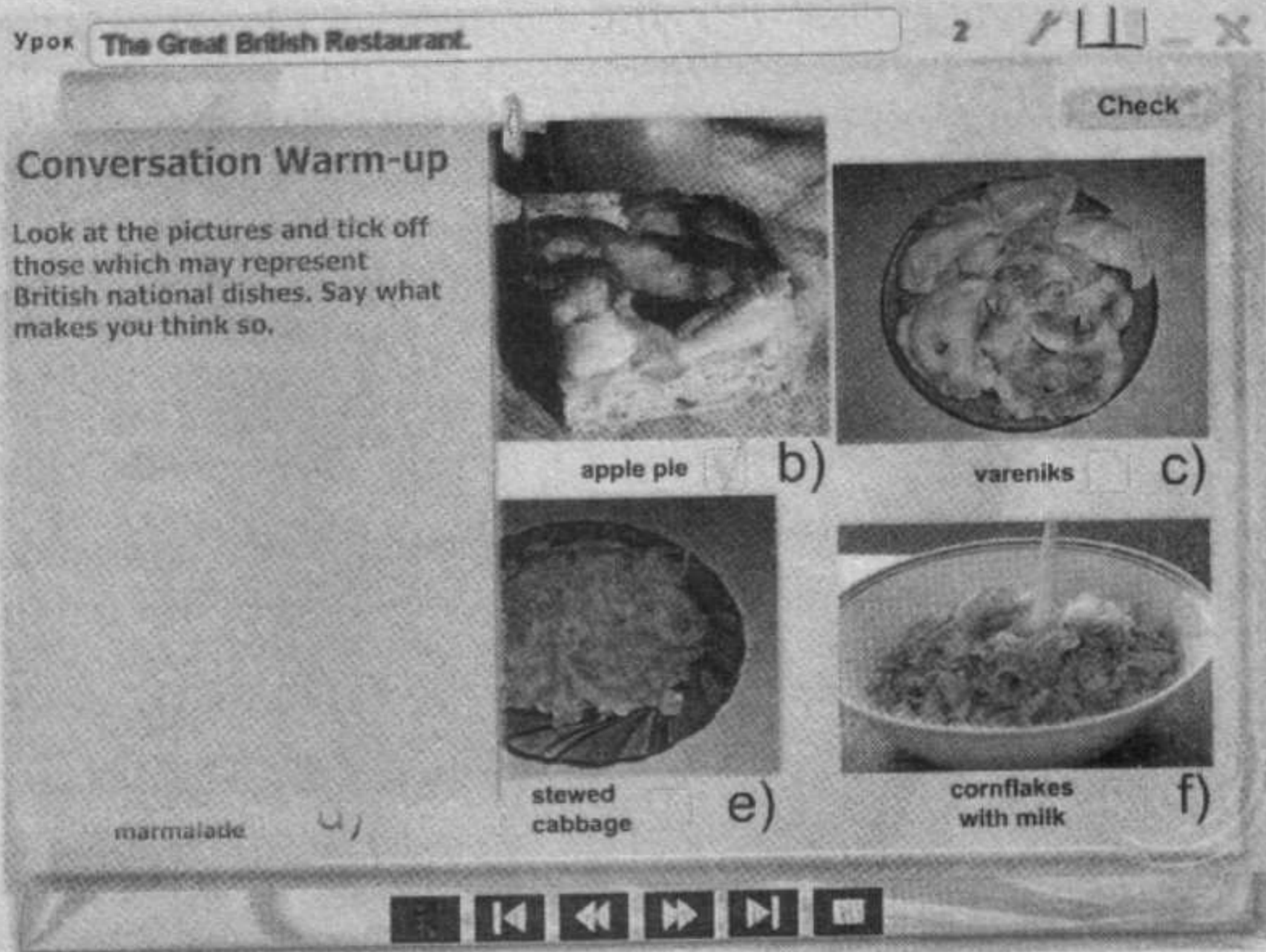

Рис. 4.15. Вигляд вікна програми **Іноземна (англійська) мова. Спілкуймося англійською мовою**

Наведемо окремі мультимедійні та інтерактивні курси вивчення іноземних мов, які можна знайти в Інтернеті. Уроки з англійської, французької, німецької, іспанської мов, тести та ігри он-лайн доступні на сайті **Study.ru** (англ. *study* – вивчення) (<http://www.study.ru>). Мультимедійні курси англійської та німецької мов он-лайн – на сайті **Astropolis** (<http://www.astropolis.net>) та ін. Курси з англійської, німецької, французької, іспанської мов, на яких пропонується виконання тестових завдань з онлайн-перевіркою правильності виконання, містяться на сайтах **Лингва Класс** (<http://linguaklass.org>), **Language Link** (англ. *language link* – мовний зв'язок) (<http://www.language-link.ru>) та ін. Міні-тест з англійської мови **TOEFL** (англ. *Test of English as a Foreign Language* – тест з англійської мови як іноземної) з онлайн-перевіркою можна пройти, наприклад, на сайті **Кулички** (<http://education.kulichki.net/lang/toeflon.html>).

Перевірте себе

- 1°. Що таке електронний словник? Яких типів вони бувають?
- 2°. Які можливості можуть надавати користувачам електронні словники?
- 3°. Назвіть відомі вам електронні словники.
- 4°. Наведіть алгоритм перекладу тексту з використанням електронних словників.
- 5°. Що таке програма-перекладач? Що входить до складу таких програм?
- 6°. Назвіть відомі вам програми-перекладачі.
- 7°. Наведіть алгоритм перекладу тексту з використанням програм-перекладачів.
- 8°. З чим пов'язана потреба в редагуванні тексту перекладу, отриманого в результаті роботи програми-перекладача?
- 9°. Назвіть відомі вам форуми перекладачів. Які питання на них можуть обговорюватися?

- 10°. Які мультимедійні матеріали можуть бути включені до педагогічних програмних засобів вивчення іноземних мов? Яка мета їх використання?
- 11°. Які функції педагогічних програмних засобів вивчення іноземних мов?
- 12°. Назвіть відомі вам онлайн-мультимедійні курси вивчення іноземних мов.

Виконайте завдання

- 1°. Запустіть на виконання програму-словник. Ознайомтеся з інтерфейсом вікна програми. З'ясуйте призначення її елементів керування. Складіть їх опис.
- 2°. Перекладіть, використовуючи програму-словник, іноземною мовою, яку ви вивчаєте, слова української мови: *підручник, навчання, інформатика, перекладач*. Чи для всіх слів ви знайшли переклад? Перекладіть отримані слова з іноземної мови українською. Чи збігається переклад у зворотному напрямку з початковими словами?
- 3°. Завантажте із сайту **Пролинг ОФИС** (<http://www.prolingoffice.com>) ознайомлювальну версію словника **УЛИС**. Установіть його на вашому комп'ютері. Ознайомтеся з інтерфейсом, з'ясуйте призначення елементів керування. Перекладіть іноземною мовою, яку ви вивчаєте, слова української мови: *подвір'я, ганок, вишня, калина*. Перекладіть отримані слова з іноземної мови українською. Чи збігається зворотний переклад?
- 4°. Перекладіть, використовуючи онлайн-словник, іноземною мовою, яку ви вивчаєте, слова української мови: *революція, реформа, модернізація, самосвідомість*. Чи для всіх слів ви знайшли переклад? Перекладіть отримані слова з іноземної мови українською. Чи збігається переклад у зворотному напрямку з початковими словами?
- 5°. Знайдіть з використанням програми-словника та онлайн-словника переклад слів англійської мови: *resist, pressure, motion, equalization*. Порівняйте отримані переклади.
- 6°. Запустіть на виконання програму-перекладач. Ознайомтеся з інтерфейсом вікна програми. З'ясуйте призначення її елементів керування. Складіть їхній опис.
- 7°. Перекладіть, використовуючи програму-перекладач, іноземною мовою, яку ви вивчаєте, речення українською: *На уроці інформатики ми знайомимося з програмними засобами вивчення іноземних мов*. Чи для всіх слів був знайдений переклад? Перекладіть отримане речення з іноземної мови українською. Чи збігається переклад у зворотному напрямку з початковим реченням?
- 8°. Завантажте з веб-сторінки з URL-адресою <http://www.pragma5.com/ukr/download.php> ознайомлювальну версію перекладача **Pragma**. Установіть її на вашому комп'ютері. Ознайомтеся з інтерфейсом, з'ясуйте призначення елементів керування. Перекладіть іноземною мовою, яку ви вивчаєте, речення українською: *Біля ганку на подвір'ї вирости вишні та розквітла калина*. Перекладіть отримане речення з іноземної мови українською. Чи збігається переклад у зворотному напрямку з початковим реченням?
- 9°. Перекладіть, використовуючи онлайн-перекладач, іноземною мовою, яку ви вивчаєте, речення українською: *На початку ХХ ст. українські землі були охоплені процесом індустріалізації*. Чи для всіх слів був знайдений переклад? Перекладіть отримане речення з іноземної мови українською. Чи збігається переклад у зворотному напрямку з початковим реченням?

- 10*. Знайдіть з використанням програми-перекладача та онлайнного перекладача переклад речення англійською: *Amsterdam agencies are particularly clever at inventing quirky Net-based campaigns*. Порівняйте отримані переклади.
- 11*. Перегляньте на форумі **Город переводчиков** (<http://trworkshop.net/forum>) у розділі *Языковой округ* ⇒ *Английская набережная* (рос. *языковой округ* – мовний округ, *английская набережная* – англійська набережна) повідомлення теми *Только недавно узнал(а), что по-английски* (рос. *только недавно узнал(а), что по-английски* – тільки нещодавно дізнався(лася), що англійською). Занотуйте п'ять словосполучень, перекладів яких ви не знали.
- 12*. Поставте запитання щодо особливостей перекладу українських прислів'їв на форумі перекладачів, наприклад **СЛОВНИК.НЕТ** (<http://forum.slovnuk.net>).
- 13*. Відкрийте головну веб-сторінку сайту **Study.ru** (<http://www.study.ru>). Виберіть гіперпосилання **Уроки онлайн**. Виберіть іноземну мову, яку ви вивчаєте. Перегляньте, які матеріали доступні на веб-сторінці. Виконайте вправи, запропоновані на сторінці он-лайн уроку.
- 14*. Відкрийте головну веб-сторінку сайту **English Online** (<http://abc-english-grammar.com>). Виберіть гіперпосилання **Видеоуроки онлайн** ⇒ *English Mini Lesson with Jennifer* (англ. *English Mini Lesson with Jennifer* – англійський міні-урок з Дженіфер). Перегляньте уроки. Занотуйте тему кожного з уроків.
- 15*. Відкрийте головну веб-сторінку сайту **Astropolis** (<http://www.astropolis.net>). Виберіть гіперпосилання *Учим онлайн* ⇒ *мова, яку ви вивчаєте* ⇒ *Картинки*. Перегляньте запропоновані зображення, прослухайте та занотуйте назви продемонстрованих предметів.
- 16*. Знайдіть в енциклопедії **Вікіпедія** (<http://uk.wikipedia.org>) статтю **Африка**. Перекладіть перше речення статті англійською мовою, використовуючи одну з програм-перекладачів. Знайдіть в англійській енциклопедії **Wikipedia** (<http://en.wikipedia.org>) відповідну статтю **Africa**. Порівняйте речення, отримане як переклад, з першим реченням англійської статті. Зробіть висновки щодо якості перекладу.

СЛОВНИЧОК

А

Адреса електронної поштової скриньки складається з імені користувача, під яким він зареєстрований на сервері електронної пошти, та доменного імені сервера, розділених символом @.

Анімація – вид кіномистецтва, в якому рух об'єктів моделюється з використанням мальованих (графічна анімація), об'ємних (об'ємна анімація) або створених з використанням комп'ютерних програм (комп'ютерна анімація) об'єктів.

Асиметрія – властивість композиції, що вказує на відсутність симетрії і в дизайні підкреслює динамічність, здатність до швидкого розвитку та готовність до змін.

Б

Багаторівневий список – список, в якому абзаци пронумеровані за їх ієрархічною структурою.

Бан – покарання за порушення правил спілкування на форумі.

Буклет – публікація у вигляді одного листа, двічі або більше разів зігнутого довільним способом.

Бюлетень – коротке офіційне повідомлення, збірка офіційних актів або періодичне видання, яке містить відомості з певного кола питань.

В

Верстка – процес компонування текстових і графічних об'єктів для створення сторінок (полос) видання відповідно до принципів дизайну і технічних вимог.

Виразність – властивість композиції, що визначає, наскільки точно передається основна ідея задуму.

Відеокліп – невеликий за розміром відеофільм.

Г

Графічні фільтри – спеціальні програми, які використовуються для вставки в документ графічних зображень.

Д

Державні стандарти – єдині вимоги та правила оформлення ділових паперів.

Дизайн – процес художньо-технічного проектування виробів або їх комплексів, а також результат цього проектування.

Динамічність – властивість композиції, яка вказує на швидкість зміни станів об'єкта.

Дистанційне навчання – форма організації навчання з використанням інформаційних телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та учнів на різних етапах навчання та самостійну роботу учнів з матеріалами, розміщеними в мережі.

Е

Електронна енциклопедія – довідкове електронне видання основних відомостей з однієї чи всіх галузей знань та практичної діяльності, поданих у коротких

статтях, доповнених аудіо- та відеоматеріалами, засобами пошуку та відбору довідкових матеріалів.

Електронна пошта (e-mail) – служба Інтернету, призначена для пересилання комп'ютерними мережами повідомлень (електронних листів) від деякого користувача одному чи групі адресатів.

Електронна хрестоматія – електронне навчальне видання літературно-художніх, історичних та інших друкованих, музичних творів, творів образотворчого чи кіномистецтва або уривків з них.

Електронний атлас – електронна колекція зображень різних об'єктів (карти, креслення, рисунки та ін.) із засобами навігації та пошуку.

Електронний (віртуальний) практикум – електронна навчальна збірка практичних завдань і вправ.

Електронний засіб контролю навчальних досягнень учнів – комп'ютерна програма, призначена для створення тестових завдань, проведення тестування та фіксації результатів.

Електронний посібник – електронне навчальне видання, яке доповнює підручник і містить навчальний матеріал з певного предмета, окремих розділів навчальної дисципліни, факультативного курсу або курсу за вибором, найчастіше представлене з використанням мультимедійних засобів.

Електронний словник – електронне довідникове видання словника державної або іноземної мови, що містить засоби пошуку слів та словосполучень і доповнене можливістю прослуховування фрагментів словника.

Ергономіка – наука про ефективність використання людиною пристроїв, засобів, інструментів на основі врахування особливостей побудови й функціонування людського організму.

З

Заливка об'єктів таблиці – властивість таблиці, яка задається кольором, візерунком, ефектами заливки тощо.

Заливка рисунка – властивість графічного зображення, яка визначається кольором і способом зафарбування рисунка.

Зміст документа – перелік назв структурних частин документа, упорядкований відповідно до його ієрархічної схеми, із зазначенням відповідних номерів сторінок.

К

Кодеки – програми, які здійснюють кодування/декодування мультимедійних даних.

Колонтитули – службові повідомлення, які розміщують на полях сторінки документа.

Колористика – наука про колір, його властивості, особливості сприйняття кольорів людьми різних вікових і соціальних категорій тощо.

Композиція – наука про узгодження складових об'єкта для надання йому зовнішньої привабливості та функціональності, а також результат такого узгодження.

Комп'ютерний дизайн – напрямок дизайну, об'єктами якого є веб-сайти (веб-дизайн), прикладні комп'ютерні програми, комп'ютерні ігри, електронні документи (текстові документи, презентації, ділова графіка тощо), цифрова фотографія тощо.

Комп'ютерні презентації – спеціальні електронні документи, які містять матеріали рекламного або інформаційного характеру, спеціально підготовлені для перегляду з використанням комп'ютерних технологій.

Комп'ютерні публікації – публікації, що здійснені з використанням комп'ютерних технологій.

Конвертація – процес перекодування файлу одного формату в інший.

Контрастність та яскравість – властивості графічного зображення, які задаються у відсотках від контрастності й яскравості початкового зображення.

М

Макетування – процес створення проекту (макета) майбутньої публікації шляхом розміщення блоків тексту та графічних зображень відповідно до виду призначення публікації.

Макрос – послідовність команд, згрупованих в одну макрокоманду, для автоматичного виконання певного завдання.

Маркований список – список, в якому кожний абзац на початку позначається деяким спеціальним символом (маркером).

Межі рисунка – властивість графічного зображення, яка визначається кольором, товщиною та типом штриха ліній контуру рисунка.

Межі таблиці – властивість таблиці, яка задається кольором, типом і шириною меж усієї таблиці або окремих її об'єктів.

Модератор – користувач форуму, що слідкує за дотриманням теми обговорення та контролює виконання правил спілкування на форумі.

Монтаж – процес опрацювання і структурування окремих об'єктів (кадрів) для отримання цілісного твору – відеофільму.

Музичні і відеоредактори – програми, які призначені для створення та редагування музичних творів, аудіокниг, звукових і відеоефектів, звукового супроводу, відеофільмів тощо.

Музичні і відеостудії – програми, що використовуються в професійній діяльності на студіях звукозапису, кіно- і анімаційних студіях для створення звукозаписів, аудіо- і відеокомпозицій, анімації, кіно- і відеофільмів, рекламних роликів, відеокліпів тощо.

Мультимедійна презентація – презентація, яка містить текст, гіперпосилання, графічні зображення, звукові та відеооб'єкти, ефекти анімації.

Мультимедійні дані – комбіновані дані, тобто ті, для подання яких використовують різні способи та які людина сприймає одночасно кількома органами чуття.

Мультимедійні програвачі (медіаплеєри) – програми для відтворення відео та звуку.

Н

Нікнейм – псевдонім, що використовується під час користування комунікаційними службами Інтернету.

Нумерований список – список, в якому на початку кожного абзацу вказується його номер.

О

Обліковий запис (акаунт) – сукупність даних, які забезпечують ідентифікацію користувача під час звертання до ресурсів сервера.

Обтікання зображення текстом – властивість графічного зображення, яка визначає спосіб взаємного розміщення тексту і рисунка.

Орієнтація сторінки – спосіб розміщення сторінки; розрізняють книжкову й альбомну орієнтації.

Офтопик – повідомлення, що виходять за межі теми обговорення форуму.

П

Педагогічні програмні засоби (ППЗ), або програмні засоби навчального призначення, – програми, які безпосередньо призначені для забезпечення навчання.

Плагін – додатковий модуль програми, який встановлюється окремо або додається у новій версії програми для розширення її можливостей.

Поля сторінки – області сторінки вздовж її країв; розрізняють верхнє, нижнє, лівє і правє поля.

Потокова презентація – комп'ютерна презентація, призначена для неперервного відтворення послідовності (потокy) об'єктів із заздалегідь визначеним часом показу кожного з них.

Поштовий клієнт – програма, призначена для підготовки, відправлення, отримання та опрацювання електронних листів, що передаються службою електронної пошти.

Програма-перекладач – програма, що призначена для автоматичного перекладу тексту з однієї мови іншою.

Програми захоплення звуку і відео (грабери) – програми для збереження звукових і відеоданих, що вводяться з мультимедійних пристроїв.

Програми конвертації файлів – програми для перекодування файлів з одного формату в інший.

Програми опрацювання мультимедійних даних – програми, що опрацьовують звукові та відеодані.

Публікація – процес видання якого-небудь твору або виданій (оприлюднений) твір.

Р

Розмір зображення – властивість графічного зображення, яка задається висотою і шириною рисунка, вимірюється в одиницях довжини.

Розміри сторінки – висота і ширина сторінки документа.

Розмір таблиці – властивість таблиці, яка задається шириною таблиці в сантиметрах або у відсотках від ширини сторінки.

Розташування зображення на сторінці – властивість графічного зображення, яка визначає спосіб розміщення рисунка на сторінці.

С

Симетрія – властивість композиції, що вказує на незмінність певних властивостей при перетвореннях і в дизайні підкреслює статичність, надійність і гармонійність об'єкта.

Системи опрацювання презентацій (редактори презентацій) – прикладні комп'ютерні програми, призначені для створення комп'ютерних презентацій.

Слайд – окрема екранна сторінка, що може містити текстові, графічні, відео- і звукові об'єкти, гіперпосилання.

Слайдова презентація – комп'ютерна презентація, яка розробляється і демонструється як сукупність окремих слайдів.

Служби миттєвого обміну повідомленнями (ІМ-служби) – служби Інтернету, призначені для забезпечення передавання повідомлень мережею в режимі реального часу.

Смайлик – послідовність символів, що нагадує обличчя; використовується для передавання емоцій в Інтернеті.

Спосіб вирівнювання таблиці на сторінці – властивість таблиці, яка може набувати таких значень: за лівим краєм, за правим краєм, по центру.

Спосіб обтікання таблиці текстом – властивість таблиці, яка може набувати таких значень: без обтікання, з обтіканням навколо таблиці.

Стиль – набір значень властивостей певного типу об'єктів, який має ім'я.

Сторінка – об'єкт текстового документа, який має такі властивості: розміри сторінки, розміри полів, орієнтація сторінки, наявність колонтитулів, вид вертикального вирівнювання тексту на сторінці, колір тла сторінки, тип межі сторінки та ін.

Структура документа – ієрархічна схема розміщення складових частин документа.

Сценарій – детально розроблений план проведення якого-небудь заходу, здійснення яких-небудь дій.

Сценарні кадри – опис змістових фрагментів відеофільму й тих подій, які в них відбуваються.

Т

Табуляція – засіб, який дає змогу розміщувати об'єкти в рядку в строго визначених місцях (позиціях табуляції).

Телеконференція – обговорення певної теми групою співрозмовників, які знаходяться на значній відстані один від одного.

Тема документа – набір узгоджених між собою стилів оформлення об'єктів текстового документа, який має ім'я.

Трафік – обсяг даних, що передається мережею.

Тред, або топік, – ланцюжок повідомлень на форумі, що є відповідями на повідомлення теми.

Трек – ділянка на спіральній доріжці оптичного диска, яка містить один музичний або відеотвір.

Тролі – особи, які цілеспрямовано намагаються спровокувати конфлікти між учасниками форуму.

Ф

Флейм – образи на адресу когось із користувачів або провокації конфліктів на форумах.

Флуд – надсилання однакових повідомлень у різні теми одного чи різних розділів форуму або повідомлень, які не мають сенсу.

Форум – 1. служба Інтернету, що призначена для організації довготривалих телеконференцій, доступ до ресурсів якої можна отримати через веб-інтерфейс; 2. довготривалі (постійно діючі) телеконференції, у ході яких співрозмовники надсилають і читають текстові повідомлення в зручний для них час.

Ц

Цілісність – властивість композиції, яка створює в глядача відчуття об'єкта як єдиного цілого.

Ч

Чат – служба Інтернету, що призначена для організації спілкування групи користувачів у режимі реального часу; телеконференція, що відбувається в реальному часі.

Ш

Шаблон – відформатований певним чином документ-заготовка, який зберігається в окремому файлі й використовується як основа для створення нових документів певного типу.

ЗМІСТ

<i>Шановні учні!</i>	3
----------------------------	---

Розділ 1. ТЕКСТОВИЙ ПРОЦЕСОР

1.1. Підготовка текстового документа до друку. Друк текстового документа	5
1.2. Списки в текстовому документі	17
1.3. Таблиці в текстових документах	25
1.4. Вставлення в текстовий документ графічних зображень	38
1.5. Створення спеціальних об'єктів у текстовому документі	46
<i>Практична робота № 1. Робота з таблицями і зображеннями в текстових документах</i>	54
1.6. Використання стилів у текстових документах	54
<i>Практична робота № 2. Використання стилів у документах</i>	68
1.7. Засоби автоматизації процесу створення документа	68
<i>Практична робота № 3. Використання засобів автоматизації створення та опрацювання документів</i>	78

Розділ 2. КОМП'ЮТЕРНІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА ПУБЛІКАЦІЇ

2.1. Системи опрацювання комп'ютерних презентацій. Програма Microsoft Office PowerPoint 2007	79
2.2. Створення комп'ютерних презентацій, опрацювання об'єктів презентацій	90
2.3. Основні принципи дизайну слайдів. Стильове оформлення презентацій	101
<i>Практична робота № 4. Розробка слайдової презентації</i>	110
2.4. Додавання анімаційних ефектів до об'єктів слайда. Використання гіперпосилань і кнопок дій	111
2.5. Налаштування демонстрації презентації	121
<i>Практична робота № 5. Анімація в слайдових презентаціях</i>	130
2.6. Поняття про мультимедійні дані та їхнє опрацювання	131
2.7. Додавання звукових і відеооб'єктів до слайдових презентацій	143
2.8. Створення та редагування відеофільмів (потоківих презентацій)	154
<i>Практична робота № 6. Створення відеокліпа (потоківих презентацій)</i>	165
2.9. Основи створення комп'ютерних публікацій. Програма Microsoft Office Publisher 2007	166
2.10. Особливості роботи з текстовими і графічними об'єктами в Publisher 2007 . Створення бюлетеня і буклета	176
<i>Практична робота № 7. Створення інформаційного бюлетеня і буклета</i>	184

Розділ 3. СЛУЖБИ ІНТЕРНЕТУ

3.1. Електронна пошта	186
3.2. Робота з електронною поштою з використанням веб-інтерфейсу	193

<i>Практична робота № 8. Електронне листування з використанням веб-інтерфейсу</i>	<i>206</i>
<i>3.3. Робота з поштовим клієнтом</i>	<i>207</i>
<i>Практична робота № 9. Електронне листування з використанням поштового клієнта</i>	<i>224</i>
<i>3.4. Служби миттєвого обміну повідомленнями</i>	<i>225</i>
<i>Практична робота № 10. Обмін миттєвими повідомленнями</i>	<i>241</i>
<i>3.5. Форуми</i>	<i>242</i>
<i>3.6. Чати</i>	<i>250</i>
<i>Практична робота № 11. Спілкування на форумах і в чатах</i>	<i>257</i>
 Розділ 4. ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ	
<i>4.1. Програмні засоби навчання шкільних предметів</i>	<i>259</i>
<i>4.2. Навчання в Інтернеті</i>	<i>270</i>
<i>4.3. Програмні засоби навчання іноземних мов</i>	<i>280</i>
Словничок	288

Навчальне видання

РИВКІНД Йосиф Якович
ЛИСЕНКО Тетяна Іванівна
ЧЕРНІКОВА Людмила Антонівна
ШАКОТЬКО Віктор Васильович

ІНФОРМАТИКА
10 клас

Підручник для загальноосвітніх
навчальних закладів

Рівень стандарту

*Рекомендовано Міністерством освіти
і науки України*

За загальною редакцією академіка НАН України
М.З. Згуровського

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Редактор *Н. Дашко*. Обкладинка, художнє оформлення та технічні малюнки *В. Марущинця*. Технічний редактор *В. Олійник*. Коректор *І. Іванюсь*. Комп'ютерна верстка *Ю. Лебедєва*.

Формат 70×100/16. Умовн. друк. арк. 24,05. Обл.-вид. арк. 22,11. Вид. № 1051. Зам. № 0-0954. Наклад 168 449 (1-й з-д: 1-88 439) прим.

Видавництво «Гене́за», вул. Тимошенка, 2-л, м. Київ, 04212. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців серія ДК № 25 від 31.03.2000 р.

Виготовлення фотоформ та друк на
ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»,
вул. Енгельса, 11, м. Харків, 61012.
Свідоцтво серія ДК № 2891 від 04.07.2007 р.
www.globus-book.com

Інформатика : 10 кл. : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. : I-74 рівень стандарту / Й.Я. Ривкінд, Т.І. Лисенко, Л.А. Чернікова, В.В. Шакотько; за заг. ред. М.З. Згуровського. – К. : Генеза, 2010. – 296 с. : іл.

ISBN 978-966-11-0005-2.

Навчальний матеріал підручника поділено згідно з програмою на 4 розділи. В основу викладення навчального матеріалу покладені об'єктний і алгоритмічний підходи.

На початку кожного пункту наведені запитання для актуалізації знань учнів, на які спирається вивчення нового матеріалу. Для кращого сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу підручник містить багато рисунків, таблиць, схем, зображень екрана монітора та інших наочних матеріалів. Для підвищення інтересу до вивчення предмета підручник, крім основного матеріалу, містить рубрики: «Для тих, хто хоче знати більше», «Це цікаво знати», «Цікаві факти з історії», «Додаткові джерела інформації».

Наприкінці кожного пункту наведені запитання для самоконтролю та практичні завдання, які розподілені за рівнями навчальних досягнень. Підручник містить 11 практичних робіт, виконання яких, згідно з програмою, є обов'язковим для всіх учнів.

ББК 32.81я721